

İLK ON İKİ AYIM

Kitapta yer alan yazı ve bazı fotoğrafların her hakkı saklıdır.
İzinsiz alıntı yapılamaz, paylaşamaz.

ÖNSÖZ

Evcil hayvanlar ile kurduğumuz ilişki; yaşamlarımızı iyileştiren, karşılıklı yarar sağlayan eşsiz bir deneyim. İnsanlar ve evcil hayvanlar arasında binlerce yıldır süregelen bu eşsiz deneyimin her ikisinin de sağlığını ve esenliğini olumlu yönde etkilediği; karşılıklı olarak yarar sağladığı; dinamik, uzun soluklu ve sorumluluk gerektiren bir bağ olduğu, bilgiye ve araştırmaya dayanan sonuçlarla pek çok kez kanıtlandı. Ancak, kedi ve köpeklerimizle yaşam boyu sürececek birliktelikler adına onların sağlığı, refahı ve mutlulukları için üzerimize düşen bazı sorumlulukları yerine getirmemiz gerekiyor.

Her kedi ve köpeğin sağlığı, onların eşsiz doğaları kadar biriciktir. Bu sebeple hayvanlar ile yaşam boyu birlikteliğin ancak ilk günden sorumluluk almakla mümkün olabileceğini biliyoruz. Her şey o ilk sahiplenme kararı ile başlıyor ve evcil hayvanlarla ilişkimizin temeli, onların sağlığı, refahı, mutluluğu büyük oranda yavruluk dönemi olan ilk on iki ayda şekilleniyor.

Biz de MSD Hayvan Sağlığı ve Royal Canin olarak hayvanlar için daha iyi bir dünya yaratma yönündeki ortak tutkumuzdan aldığımız ilhamla onların yavruluk, gençlik, yetişkinlik, erişkinlik gibi hayatlarının farklı dönemlerinde değişiklik gösterecek ve hayvan refahı olgusunu geliştirecek uygulamaları hayata geçirmek için çalışıyoruz. Bu çalışmalar ışığında, her iki markanın da ortak sorumluluğu ve köklü kurum kültürlerini şekillendiren “**bilim**” tutkusuyla hazırlanan bu referans kitap, evcil hayvanlarımız ile yaşayacağımız sağlıklı ve mutlu birlikteliklere katkı sunmak için sarf ettiğimiz çabanın bir ürünü.

Elinizde tuttuğunuz “**İlk On İki Ayım**” isimli bu kitap, sizleri, sorumlu birer hayvan sahibi olarak kedi ve köpeklerinizin doğalarını ve gereksinimlerini keşfetme yolculuğuna çıkartıyor. Bu yolculukta ayrıca onların ihtiyacı olan sağlık, aşılama takvimi, parazitlerle mücadele, beslenme ve davranışlarını anlamlandırma gibi konularda yararlanabileceğiniz bilgileri barındırıyor.

Keyifli okumalar...

Sonsuz teŖekkürler!

Hem MSD Hayvan Sağlığı hem de Royal Canin olarak, veteriner hekimlik mesleğini temsil eden kurumlar ve sağlık profesyonelleri ile yaptığımız iŖ birliklerinin gücüne inanıyor ve sağlık hizmetlerini iyileŖtirme misyonumuz doğrultusunda, bu iŖ birliklerinin artarak devam etmesini diliyoruz.

Bu kapsamda değerli hayvan sağlığı profesyonellerinin katılımı ve desteği ile gerekleŖtirdiğimiz İlk On İki Ayım kitabı hayata geçirdiğimiz baŖarlı iŖ birliklerinin daha da güçlenmesine olanak sağlayacak bir proje olarak tamamlandı. Hazırlanan bu referans kitap, evcil hayvanlarımız ile yaŖayacaęımız sağlıklı ve mutlu birliktelilere katkı sunmak için sarf ettiğimiz çabanın bir ürünü.

Projenin fikir aŖamasından bugüne gelene kadar bizden değerli katkılarını esirgemeyerek kitabın editörlüğünü üstlenen Prof. Dr. Nilüfer Aytuğ'a; bilimsel görüŖleri ile her bölümün hazırlanmasına katkı sağlayan, İlk On İki Ayım kitabının hayvan sahipleri için bir rehber niteliği taŖımaya katkıda bulunan danıŖman ve yazarlarımıza Ŗükranlarımızı sunarız.

Editör

Prof. Dr. Nilüfer Aytuğ

DanıŖman ve Yazarlar

Prof. Dr. Bayram Ŗenlik

Prof. Dr. Bülent UlutaŖ

Prof. Dr. Hüseyin Yılmaz

Prof. Dr. Levent Aydın

Prof. Dr. Murat Fındık

Prof. Dr. Nilüfer Aytuğ

Prof. Dr. Pınar Saçaklı

Prof. Dr. Serhan Serhat Ay

Doç. Dr. Banu Dokuzeylül

Doç. Dr. Yasemin Salęırlı DemirbaŖ

Veteriner Hekim Gökhan Durukan

Veteriner Hekim İlker Örkmez

Veteriner Hekim Ramazan Altıntop

İÇİNDEKİLER

sf 11.

KEDİ IRKLARI ve ÖZELLİKLERİ

Prof. Dr. Nilüfer AYTUĞ

Animallia Hayvan Hastahanesi Başhekimi

sf 33.

KÖPEK IRKLARI ve ÖZELLİKLERİ

Veteriner Hekim İlker ÖRKMEZ

Köpek Irkları ve Kinoloji Federasyonu Yönetim Kurulu Üyesi
American Staffordshire Terrier Irkı Kinoloji Derneği Başkanı

sf 43.

KEDİ DAVRANIŞLARI

Doç. Dr. Yasemin SALGIRLI DEMİRBAŞ

Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi,
Fizyoloji Ana Bilim Dalı

sf 61.

KÖPEK DAVRANIŞLARI

Veteriner Hekim Gökhan DURUKAN

Vet Terapist Veteriner Kliniği

sf 85.

KEDİ ve KÖPEKLERİN İLK ON İKİ AY BESLENMESİ

Prof. Dr. Pınar SAÇAKLI

Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi,
Hayvan Besleme ve Beslenme Hastalıkları Ana Bilim Dalı

sf 107.

KEDİ ve KÖPEKLERDE PARAZİT MÜCADELESİ

Prof. Dr. Levent AYDIN

Bursa Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi,
Parazitoloji Ana Bilim Dalı

Prof. Dr. Bayram ŞENLİK

Bursa Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi,
Parazitoloji Ana Bilim Dalı

sf 119.

KEDİ ve KÖPEKLERDE AŞILAMA ve ÖNEMİ

Prof. Dr. Nilüfer AYTUĞ

Animallia Hayvan Hastahanesi Başhekimi

Prof. Dr. Bülent ULUTAŞ

Adnan Menderes Üniversitesi Veteriner Fakültesi,
İç Hastalıkları Ana Bilim Dalı

Prof. Dr. Hüseyin YILMAZ

İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Veteriner Fakültesi,
Viroloji Ana Bilim Dalı

Doç. Dr. Banu DOKUZEYLÜL

İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Veteriner Fakültesi,
İç Hastalıkları Ana Bilim Dalı

sf 127.

BİYOGÜVENLİK UYGULAMALARI

Prof. Dr. Levent AYDIN

Bursa Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi,
Parazitoloji Ana Bilim Dalı

Prof. Dr. Hüseyin YILMAZ

İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Veteriner Fakültesi,
Viroloji Ana Bilim Dalı

sf 135.

KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ NEDİR?

Prof. Dr. Levent AYDIN

Bursa Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi,
Parazitoloji Ana Bilim Dalı

sf 139.

KEDİ ve KÖPEKLERDE ÜREME YÖNETİMİ

Prof. Dr. Murat FINDIK

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Veteriner Fakültesi,
Veteriner Doğum ve Jinekoloji Ana Bilim Dalı

Prof. Dr. Serhan Serhat AY

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Veteriner Fakültesi,
Veteriner Doğum ve Jinekoloji Ana Bilim Dalı

İLK
ON İKİ
AYIM

KEDİ IRKLARI VE ÖZELLİKLERİ

Prof. Dr.

Nilüfer AYTUĞ

Animallia Hayvan Hastahanesi Başhekimisi

Aileye bir kedinin dahil edilmesi bireyler için farklı anlamlar taşıyabilir. Genellikle köpeklerden daha az bakıma gereksinim duyduklarını düşünerek, aslında nasıl büyük bir sorumluluk aldığımızın farkında olmadan onları evimize alabilir miyiz? Hangi ırkın size en uygun olduğunu düşünmeden önce, bir yavru kedi mi yoksa bir erişkin mi tercih edeceğinize karar vermemiz gerekiyor. Elbette yavru kediler küçük ve sevimlidirler, ancak olgun bir kediyi aileye dahil etmenin de farklı olumlu yanları vardır. Olgun bir kedi eve girdikten kısa bir süre sonra kişiliğini ortaya koyar, oysa bir yavru kedi olgunlaşınca kadar bilinmeyen bir varlıktır. Olgun bir kedi zaten 'yavru kedi' aşamasından geçmiştir. Bazılarımız bir yavru kedinin sınırsız enerjisinin tadını çıkartmaktan hoşlanır ve onları başlarına gelebilecek kazalardan korumaya çalışırken, diğerleri bu aşamalardan geçmiş ve kişiliği oturmuş olanlarla birlikte yaşamayı tercih eder. Kedilerle iyi anlaşılan bir köpeğiniz varsa diğer köpeklerle iyi geçinen olgun bir kediyi eve almak isteyebilirsiniz.

Yaşa karar verdikten sonra ırkları irdelemek gerekir. Eviniz için doğru ırkı seçerken bir dizi faktörü dikkate almalısınız. Dikkate alınması gereken en önemli konu büyük olasılıkla "karakter" dir. Bazıları kendileriyle konuşan, eğlenceli bir doğaya sahip olan kedilerle birlikte olmayı isterken diğerleri, sakince kucaklarına alarak sarılabilecekleri "kucak kedileri"ni tercih eder.

Ülkemizde sıklıkla tercih edilen kedi ırkları:

1. AnkaraKedisi (Türk Angora Kedisi)
2. Van Kedisi
3. İran Kedisi (Persian)
4. Siyam Kedisi
5. Himalayan (Colorpoint İran kedisi)
6. Birman Kedisi
7. Mavi Rus Kedisi
8. Sfenks
9. British Shorthair
10. Scottish Fold (Highland Fold)
11. Maine Coon
12. Miks Kediler (Melez)

Ankara Kedisi (Türk Angora Kedisi)

Türk Angora kedisi; ince, narin bir görünüme sahip orta boy bir kedir ve orijini Türkiye'dir.

- Türk Angora'sı oldukça zekidir. Aile fertleriyle güçlü bağlar geliştiren inanılmaz

derecede sosyal kedilerdir, genellikle yakın bağ kurmak için aile fertlerinden birisini seçerler. Köpekleri ve diğer kedileri de mutlu bir şekilde kabul ederler.

- Yeterince iyi sosyalleşirlerse, çocuklarla iyi geçinebilirler, diğer hayvanların arkadaşlığından hoşlanırlar ve köpekleri iyi tolere ederler.

- Yalnız kaldıklarında da iyi olma eğilimindedirler ve geleneksel olarak yalnız bırakıldıklarında çok fazla stres davranışı sergilemezler.

- Sağırılık, Ankara kedilerinde gözlenen bir özelliktir. Ancak bu durum, onların yaşam kalitelerini etkilemez ve sağır Ankara kedileri normal, sağlıklı bir yaşam sürdürürler. Bununla birlikte, kendi seslerini duyamadıkları ve modüle edemedikleri için vokalizasyonları normalden daha yüksek olabilir.

- Uzun, ipeksi kıl örtülerinin bir alt kat örtüsü yoktur, bu da Ankara kedileri için tımarlanmayı oldukça kolaylaştırır. Kıl örtülerinin parlak ve güzel görünmesini sağlamak için haftada bir veya iki kez fırçalamaya ihtiyaçları olur. Kılırları yeterince incedir ve o kadar kolay topaklanma veya keleşme eğilimi göstermez, ancak yaklaşık 2 yaşına gelene kadar uzamaya devam eder. Bu nedenle yavru kediniz büyüdükçe fırçalama seanslarının daha fazla olması gerekebilir.

Sağlık

- Ankara kedilerinin tümü sağır olmasa da büyük bir kısmında bu sorun vardır. Beyaz kıl örtüsü ve mavi göz geni ile türün işitme duyusu arasında bir bağlantı olduğuna inanılmaktadır. Bu nedenle, mavi gözlü beyaz kedilerin sağır olma olasılıkları ortalamanın üzerindedir. Bu potansiyel, tek gözü mavi olan kedilerde, mavi göze sahip olan tarafın sağır olmasına kadar uzanır.
- Kalıtsal ataksi, bazı Ankara kedilerinde nadir görülen ancak ciddi bir durumdur. Ataksiden etkilenen yavru kedilerin titreme hareketleri vardır ve yetişkinliğe kadar hayatta kalamazlar.
- Nadir görülen ancak bilinen bir başka genetik hastalık, genellikle 2-6 yaşları arasında bulunan ve erkek kedilerin daha sık etkilendiği bir kalp rahatsızlığı olan hipertrofik kardiyomyopattir.

Van Kedisi

Eski, doğal olarak ortaya çıkan bir ırk olan Türk Van kedileri büyük, güçlü gövdeleri ve yüzmeye yatkınlıkları ile ünlüdürler.

- Van kedilerine bakıp, onların beyaz kediler olduğu varsayılrsa da genetik açıdan bakıldığında, bunun tam tersi doğrudur. Van kedisinin rengi aslında kırmızı, krem, siyah, mavimsi olabilir. Bazı kedilerde büyük beyaz lekeler mevcuttur. Bu gen, Türk Van kedisinde genellikle beyaz ya da renkli lekeler şeklinde kendisini gösterirken beyaz, gövdelerini kaplayan tek, büyük bir "nokta" formunda da ortaya çıkabilir.
- Türk Van kedisi orta uzunlukta, kaşmir gibi yumuşak ve bakımı kolay, tek katlı kıl örtüsüne sahiptir. Kıllar, vücutlarına yatık durmakta olup Van kedisine satensi bir görünüm verir. Kıl örtüleri suya şaşırtıcı derecede dayanıklıdır, bu durum ıslandıklarında kurumalarını kolaylaştırır, ancak yıkanması zordur.
- Erkek kediler 9.07 kg'a kadar çıkabilir ve kedilerin burundan kuyruk ucuna

na 91,44 cm ölçüldüğü bilinmektedir. Güçlü kaslı kedilerdir, bu da onları inanılmaz derecede atletik yapar.

- Gözleri çoğunlukla yuvarlaktır ve kehribar, mavi veya her ikisinin heterokromatik bir kombinasyonu rengindedir.
- Van kedileri inanılmaz derecede zeki, kolayca eğitilebilir kedilerdir. Doğal olarak bir şeyleri size getirirler, bunu genellikle oyun başlatmak için yaparlar.
- Van kedileri, sevecen olsalar da kucak kedileri değildirler. Yanınıza uzanabilirler ve kendilerini okşamanıza izin verirler, kucağa alınmaya tahammül edemez ve üzerinizde değil yanınızda olmak isterler.
- Van kedileri, tek hayvanlı bir evde, ayrılık kaygısından muzdarip olmazlar. Diğer kedilerle birlikte yaşadıklarında onların arkadaşlığını da oldukça hızlı bir şekilde kabul ederler. Köpekler ile ilişkilerinde de doğru ve sabırla tanıtıldıkları sürece sorun olmaz.
- Çocuklarla oynamaktan mutludurlar, ancak küçüklere Van kedisinin tutulmaktan hoşlanmadığını ve böyle bir duruma zorlanırsa saldırabileceklerini hatırlatmalısınız.

Sağlık

Son derece eski, doğal olarak ortaya çıkan bir ırk olarak, Türk Van kedisi büyük ölçüde genetik sorunlardan ve ırka özgü sağlık kusurlarından arınmıştır. Türk Ankara kedisinin aksine, Türk Van kedisinin sağrlık sorunu yoktur.

- Yaşlandıkça kedilerde görülen ortak kedi sorunlarına dikkat etmek gerekir, diğer yaşlı kediler gibi diyetlerini obeziteyi önlemek için düzenlemek gerekebilir.
- Ek olarak, Türk Van kedisi iri bir kedi olduğundan, bir soruna yol açmamak için kısırlaştırma zamanı konusunda veteriner hekiminizle konuşmanız önemlidir.

İran Kedisi (Persian)

Bu ikonik kediler, kalın tüy örtüleri, iri gözleri ve tıknaz vücutlarıyla tanınırlar ancak İran kedisi denildiğinde aklımıza gelen ilk özellik, sevimli yüzleridir.

- İran kedileri mutlu ve meraklı kedilerdir ancak evde devirmek için su bardağı

ararken sizi çıldırtmazlar.

- Çok tatlı ve yumuşak bir karaktere sahip oldukları için, özellikle yaşlılar ve çocuklar olmak üzere, ailenin tüm üyeleri için harika bir arkadaş olurlar.

- Sadece insanlarla değil, evdeki köpekler ve diğer kedilerle de iyi geçinirler.
- Kedileri sahiplenirken ideal olan, birbirine bağlı bir çifti sahiplenmektir.
- Orta boy bir ırk olup, dişileri 3.18-4.54 kg, erkekleri ise 4.08-5.90 kg ağırlığındadırlar.

- Tipik İran kedisinin ömrü 10-15 yıldır.
- İran kedilerinin uzun kıl örtüsü, keçelenmeleri önlemek için günlük fırçalama gerektirir. Fırçalama ve tarama aynı zamanda fazla kiri, ölü kılları ve hatta kıllarına yapışabilen kedi kumunu da temizler.

- Kıl örtüleri ve derilerini iyi durumda tutmak için banyo yaptırmak çok önemlidir. Kedinizi yavruyken yıkamaya başlarsanız, yetişkin olduğunda ılık su dolu bir küvete itiraz etmeden girer. Buna karşın yetişkin bir İran kedisi, banyo yapmaya pek istekli olmayabilir, bu durumda ılık ve nemli bir bezle bölgesel temizlik yapabilirsiniz.

- Kedinizin kum kutusunu temiz tutmayı unutmayın, İran kedileri seçici olabilir ve eğer beklentilerini karşılamıyorsa kum kutusunu kullanmayı reddedebilirler.

- Düz yüzlü kediler için gözyaşları sorun olabilir, lekelenmeyi önlemek için kedinizin iri gözlerinin her gün silinmesi gerekir.

- Diğer kedi ırklarına göre İran kedileri de düzenli diş bakımı, sağlık muayeneleri ve aşı için veteriner hekim ziyaretlerine gereksinim duyarlar.

Sağlık

Herhangi bir ırkta olduğu gibi İran kedileri de belirli sağlık sorunlarına karşı hassastır ve potansiyel sahiplerinin bilmesi gereken bir takım potansiyel genetik sağlık sorunları vardır.

- İran kedilerinde görülen iki yaygın rahatsızlık;
 - Progresif Retinal Atrofi (PRA)
 - Polikistik Böbrek Hastalığıdır (PKD).
- PKD, böbrek dokusunda zamanla büyüyen ve çoğalan küçük, sıvı dolu keselerin oluştuğu, sonunda böbrek yetmezliğine yol açan kalıtsal bir hastalıktır. PRA ise kedilerde retina hücrelerinin zamanla bozulması ile ilerlediğinde körlüğe yol açabilen genetik bir göz hastalığıdır.

Diğer kedi ırkları gibi İran kedileri de kısırlaştırılmalı ve yakın gözetim olmadan asla dışarıda serbestçe dolaşmalarına izin verilmemelidir.

Siyam Kedisini

Siyam kedisini, yakışıklı bir görünüme ve çekici bir kişiliğe sahip, nereye giderse gitsin dikkatleri üzerinde toplayan, zeki bir kettir. Bu kediler, daha çok köpek benzeri davranışları ile bilinir ve ilgiyi severler.

- Siyam arkadaş canlısı, sevecen, dışa dönük ve sosyaldir, insanları sever ve insanlara güvenirlir.
- Siyam kedileri, aynı zamanda, sahiplerine yüksek sesle miyavlayan, konuşkan kedilerdir. Ancak, her kedi bir diğerinden farklıdır ve her Siyam kedisini konuşkan değildir.
- Bir Siyam, ev halkının bir üyesini kendi kişisi olarak belirler ve onunla herkesten daha sıkı bir bağ kurabilir.
- Siyam'ın olağanüstü zekası, kendilerini ihmal edilmiş hissetmemeleri için onları sevgiye boğmanız gerektiği anlamına gelir.
- Bu insan odaklı kediler, uzun süre kendi hallerine bırakılmaya dayanamazlar. Siyam kedileri, insan etkileşimi olmadan uzun süreler geçirdiklerinde depresif ve endişeli bir hâle gelebilirler.
- Bu ırk, duygusal hassasiyetlerinin yanı sıra bazı fiziksel unsurlara, özel-

likle de soğuşa karşı hassastır. Soğuk bir iklimde yaşıyorsanız, onları bolca kucaklayarak, ortam sıcaklığını arttırarak ve hatta belki de küçük bir kazak giydirek olabildiğince sıcak tutmaya çalışın.

- Kısa ve dökülmeyen kıl örtüsü nedeniyle çok fazla tımarlanmaya gereksinim duymazlar. Bununla birlikte, Siyamlar da diğer ırklar gibi haftalık tarama, düzenli kulak temizleme ve tırnak kesme gereksinimindedirler.

- Siyam kedileri kolay eğitilirler.
- Sizi memnun etmek isterler. Ancak bunu kendileri istediklerinde, kendi yöntemleriyle yapmayı tercih ederler.

- Siyam kedileri obeziteye eğilimli olduğu için yiyecek alımlarını izleyerek olası bir obezite durumuna karşı dikkat etmek gerekir. Bireysel olarak kedinizi ne kadar ve ne sıklıkla beslemeniz gerektiğini öğrenmek için veteriner hekiminize danışın.

Sağlık

Siyam kedileri genellikle sağlıklı evcil hayvanlardır ve 15-20 yıllık bir ömre sahiptirler ve hatta bazıları bunun ötesinde yaşar.

- Siyam kedisinin en büyük sağlık riskleri arasında; amiloidoz (karaciğer hastalığı), astım, diş hastalıkları (kedinizin dişlerini yakından takip ettiğinizden emin olun) ve bazı kanser türleri bulunur.

- Bazı sağlık sorunları, kedinizin yaşamının ilerleyen zamanlarına kadar fark edilmeyebilir. Bu nedenle yıllık veteriner hekim kontrollerinin önemi büyüktür.

Himalayan (Colorpoint İnan Kedisi)

Himalayan kedileri, kalın, orta boy kedilerdir ve düz bir yüz ile güzel, uzun, koyu noktaları olan krem renkli bir kıl örtüsüne sahiptirler. Himalayanlar aslında İnan kedilerinin yakın akrabalarıdır (bazı kaynaklarda İnan kedisi sınıfına dahil edilirler) ve onların sevgi dolu karakterlerine sahiptirler.

• Sadık, meraklı ve sevecendirler. Himalayanlar etrafta dolaşmaktan keyif alırlar ve oyuncaklarla ve lazerlerle kovalamaca oyunları oynamayı severler. Yine de ne zaman bırakacaklarını bilecek kadar akıllıdırlar.

• Nispeten sessizlerdir. Himalayanlar evde yalnız bırakılabilirler, eve döndüğünüzde sizi karşılamak için kapıda olacaklardır.

• Himalayanlar nerede yaşadıklarını umursamazlar. İster büyük bir evde ister küçük bir apartman dairesinde yaşıyor olsunlar, sadece yanınızda olmaktan mutludurlar.

• Kalın tüyleri Himalayanları sıcak havalara karşı duyarlı hale getirir, bu nedenle klimalı bir alanda tutulmaları gerekir.

• Himalayanlar sıkıldıklarında keçe fareler veya plastik toplarla da oynarlar, bu nedenle onları meşgul etmek için evin etrafına bazı oyuncaklar dağıtmanız gün boyu oyalanmalarını sağlayacaktır.

• Bir Himalayan'da en çok dikkat edilmesi gereken şey onun uzun, muhteşem kıl örtüsüdür. Kıl örtüleri çok kalın olduğundan, keçeleşmeyi önlemek için onları her gün taramak önemlidir.

• Düzenli banyo, kıl örtüsünün temiz ve parlak kalmasına da yardımcı olur. Kedinizi küçükken yıkamaya başlarsanız suya alışır.

• Himalayanların da, İran ırkı gibi gözleri için özel bakıma ihtiyaçları vardır.

Sağlık

Alevlenebilecek bazı sorunlar arasında;

• Polikistik Böbrek Hastalığı (PKD) ve Progresif Retinal Atrofi (PRA) bulunur ve bazıları düz yüzleri nedeniyle solunum sorunları bile geliştirebilir.

• Ayrıca, uzun tüyleri nedeniyle Himalayanlar tüy yumağı geliştirebilir, bu nedenle veteriner hekiminizle erkenden önlem hakkında konuşmak sağlıkları açısından çok önemlidir.

• Diğer kediler gibi Himalayanlar da düzenli diş ve tırnak bakımının yanı sıra aşılar ve muayeneler için veteriner hekim ziyaretlerine gereksinim duyarlar.

• Bu ırkın tüm kedileri kısırlaştırılmalı ve iç mekanlarda tutulmalıdır.

Birman Kedisi

Başlangıçta Burma'nın Kutsal Kedisi olarak adlandırılan Birman kedileri sevimli, yumuşak karakterleri ile nesiller boyu tanınmış eski bir ırktır. Bu orta boy kediler, her yaştan insan için harika dost olurlar.

- Birmanlar genellikle 3.63 kg - 4.54 kg ağırlığındadır.
- Göz alıcı kıl örtüsünün bakımı son derece kolaydır çünkü keçeleşmez.
- Tüm Birman kedileri beyaz doğar ve olgunlaştıkça renklerini geliştirir.
- Birmanlar süper eğlenceli ve oyuncudur. Ama kesinlikle bir "kapatma" düğmeleri de vardır, bu yüzden onları gecenin her saatinde evin içinde dolaşırken bulamazsınız. Bunun yerine, onları kucağınızda veya yatağınızın ayak ucunda kıvrılmış halde bulmanız daha olasıdır. Rahat tavırları onları mükemmel bir aile bireyi yapar.
- Birmanlar, dikkat çekmeyi seven sosyal bir ırktır. Ancak gürültücü değildirler.
- Birman kedileri orta derecede aktiftir ve meşgul olmak için birkaç oyuncak ve bir kedi ağacı ile mutlu olurlar.
- Birmanların diğer uzun tüylü ırklar gibi yoğun bir ikinci kat kıl örtüleri yoktur. Bu nedenle tüylerinin keçeleşmesi veya karışması pek olası değildir. Haftada bir kez basit bir fırçalama veya tarama, bir Birman'ın harika görünmesini sağlamak için gerçekten ihtiyaç duyduğu tek şeydir.

Sağlık

Birman kedilerinin endişelenecek çok fazla sağlık sorunu yoktur.

- Diğer birçok ırk gibi bir kalp hastalığı olan Hipertrofik Kardiyomiyopatiye (HCM) ve Polikistik Böbrek Hastalığı (PKD) olarak adlandırılan böbrek hastalığına karşı hassastırlar.

• Genel olarak Birman kedileri oldukça sağlıklıdırlar ancak diğer kediler gibi Birman kedilerinin de düzenli diş ve tırnak bakımına ihtiyacı vardır. Rahat tavırları nedeniyle, Birman kedinizi veteriner hekime götürmek diğer kedilerden çok daha kolaydır.

Mavi Rus Kedisi (Russian Blue)

Mavi Rus kedileri bağımsız çizgilerini koruyan akıllı, sevgi dolu ve sadık kedilerdir. Bu özellikleri Mavi Rus kedilerini harika bir aile hayvanı yapar. Bu utangaç kediyi sosyalleştirme sabrınız varsa size tamamen bağlı, sevecen bir aile üyesi kazanabilirsiniz.

• Mavi Rus kedilerinin görünüşlerinin en ilginç yönlerinden biri, zamanla sarıdan yeşile değişen gözleridir. Mavi Rus kedilerinin yavruları, yetişkinlikte tamamen parlak yeşile döner; açık sarı veya altın rengi gözlerle doğarlar.

• Bu kediler tipik olarak 3.18 kg-5.44 kg ağırlığında ve yaklaşık 25,5 cm yüksekliğindedir.

• Mavi Rus kedileri, sahiplerini takip etmeyi ve geldiklerinde onları kapıda karşılamayı seven tatlı ve sadık kedilerdir.

• Mavi Rus kedileri yeni evlerinde kendinden sağlıklar emin ve rahat hissettiklerinde oyuncu, sevecen bireyler haline gelirler. Süper zeki, bağımsız, aktif ve enerjiktir. Mavi Rus kedileri oynamayı seven iyi avcılardır ancak yaşlandıkça sakinleşirler.

• Genellikle çocuklarla, diğer hayvanlarla iyi geçinirler ve sevecen doğalarına rağmen sakindirler, yapışkan değildirler.

• Mavi Rus kedileri çok sesli olabilir, ancak genellikle yumuşak konuşurlar ve yiyecek, su veya ilgiye ihtiyaç duyduklarını size bildirmek için sessizce miyavlarlar.

• Mavi Rus kedileri, aile üyeleriyle harika bir uyum içindedir, evcil hayvanlar ve çocuklarla iyi geçinirler.

• Oldukça zeki oldukları için fiziksel ve zihinsel uyarılmaya ihtiyaçları vardır. Çok sayıda oyuncakla aktif ve mutlu olurlar.

- Mavi Rus kedileri hijyen konusunda, özellikle de kum kutuları konusunda çok titiz olabilirler. Bu kedilerin, kendilerini en iyi şekilde hissetmelerine yardımcı olmak için pırıl pırıl temiz yaşam ortamlarına ihtiyacı vardır.
- Bu kedilerin dökülen tüylerden kurtulmalarına yardımcı olmak için yalnızca haftalık fırçalama yeterli olabilir. Düzenli tırnak kesme, göz ve kulak temizliği de unutulmamalıdır.
- Mavi Rus kedileri, obeziteye eğilimli olduğu için yiyecek alımlarını mutlaka izleyin. Kedinizi ne kadar ve ne sıklıkla besleyeceğinizi öğrenmek için veteriner hekiminizle görüşün.

Sağlık

Mavi Rus kedilerinin ömrü 15-20 yıldır. Bu kediler, büyük ölçüde doğal olarak oluşan bir ırk oldukları gerçeği sayesinde genellikle sağlıklı hayvanlardır.

- Gözün retina tabakasında dejeneratif bir bozulma olan Progresif Retinal Atrofi (PRA) geliştirebilirler. Ek olarak, böbreklerin sıvı dolu boşluklarla dolup fonksiyonlarının engellendiği Polikistik Böbrek Hastalığı (PKD) geliştirebilirler.
- Mavi Rus kediniz için düzenli veteriner hekim ziyaretlerine öncelik verin ve kediniz için veteriner hekiminizin tavsiyesini alın.

Sfenks

Sfenks kedileri (neredeyse) çıplak görünüşleriyle ünlüdür. Ancak bu sevimli, zeki ve sevecen kedilerde çok daha fazlası vardır.

- Bu kediler; akıllı, çekici ve sadık hayvanlardır.

Sfenks; dikkatinizi ve şefkatinizi hissetmek isteyen, sevecen ve arkadaş canlısı bir ırktır.

- Sfenks, "tüysüz bir kedi" olarak kabul edilir ancak tam olarak tüysüz değildir. Bu kedilerin vücutları görülmesi zor, ancak dokunulduğunda hemen farkedilebilen ince bir tüyle kaplıdır.

- Diğer kediler gibi Sfenksler de çok çeşitli renk ve işaretlere sahiptirler. Koyu renkli siyah Sfenks kedilerinden kaplumbağa kabuğu desenli kedi yavrularına kadar çeşitlilikleri vardır.
- Sfenks, orta boy bir kedi olarak kabul edilir; dişiler 2.72 kg iken, erkekler 6.35 kg olabilir.
- Bir diğer özellikleri, çok sayıda kırışıkları olmasıdır. Bu kediler aslında diğer kedilerden daha buruşuk değildirler, ancak kıl örtüsü eksikliği bu özelliklerini belirgin hâle getirir.
- Bu güzel kel kediler; meraklı, dışa dönük, süper zekidirler ve ihtiyaçlarını tam anlamıyla iletmekten çekinmezler. Sfenksler gürültülüdür, bu nedenle evde sizi odadan odaya takip ederken, uzun süren kedi sohbetlerine hazır olun.
- Bu sosyal hayvanlar, uzun süreler boyunca kendi başlarına kalmakta başarılı olamazlar.
- Her zaman çıplak dolaştıkları için bu kediler güneşe ve soğuğa karşı hassas olma eğilimindedirler.
- Sfenksler özellikle de yavru kedi olarak tanıtıldıklarında çocuklarla, aile köpekleriyle ve diğer kedilerle, iyi geçinen, nazik, uysal bireylerdir.
- Sfenkslerin en az haftada bir yıkanmaya, düzenli kulak temizliğine ve tırnaklarını düzeltmeye ihtiyaçları vardır.
- Bu tüysüz kedi, aslında tüylü türdeşleri kadar pirelere karşı hassastır, bu nedenle diğer ırklarda olduğu gibi düzenli pire önlemlerini almanız gerekir.
- Bu zeki, meraklı kediler çabucak eğitim alır ve öğrenmeyi severler.
- Sfenksler, büyük karınlarına uygun şekilde büyük bir iştaha sahiptir ve çoğu kedenin daha fazla yiyeceğe ihtiyaç duyar.
- Sfenksinizi ne zaman, hangi yiyeceklerle ve ne sıklıkla besleyeceğinizi öğrenmek için veteriner hekiminize danışın.

Sağlık

Sfenks kedileri genellikle 9-15 yıllık beklenen bir ömre sahip sağlıklı kedilerdir. Ancak tüm ırklar gibi belirli sağlık sorunlarına karşı hassastırlar.

- Sfenkslerde karşılaşılan yaygın sağlık sorunları arasında; diş hastalıkları, deri hastalıkları ve kalp hastalıkları yer alır. Hipertrofik Kardiyomiyopati (HCM), kedilerde en yaygın kalp hastalığıdır ve Sfenksleri de etkileyebilir.
- Sfenksler ayrıca kalıtsal miyopati adı verilen bir duruma karşı da hassastırlar. Bu, bir kedinin normal şekilde egzersiz yapamamasına ve hatta yürüyememesine neden olabilecek bir kas güçsüzlüğüne neden olur.
- Kedinizin veteriner hekim randevularını ve taramalarını takip etmek önemlidir. HCM ve diğer sağlık sorunları, kedinizin hayatının ilerleyen zamanlarına kadar fark edilmeyebilir.

British Shorthair

Dünyada en popüler kedi ırklarından biridir, kalın, pelüş benzeri bir kıl örtüsüne sahip olmalarının yanı sıra arkadaş canlısıdırlar ve hayata karşı basit ve anlaşılır bir duyarlılıkları vardır.

- British Shorthairler, ideal aile kedileridir ve sahipleriyle birlikte olmaktan keyif alırlar, ancak çok fazla tutuldukları veya kucaklandıklarında rahatsız olabilirler.
- Bu güzel ırk çok çeşitli renk ve desenlerde olabilir, ancak geleneksel British Shorthairler, mavimsi bir kıl örtüsüne sahiptirler.
- British Shorthair kedileri uysaldır ve ailedeki herkese (köpekler ve diğer kediler dahil) iyi bir arkadaş olabilirler.
- British Shorthairler, oyun oynamaktan ve tüm gün güneşte uyumaktan keyif alırlar.
- British Shorthair kedileri daha büyük bir kedi ırkı olduğundan, en az iki adet büyük boy kum kabı satın aldığınızdan emin olun. Bir kum kabı seçerken uyulması gereken kural şudur: Kum kutusu, kedinizin burnundan kuyruğunun dibine kadar olan genişlikte ve uzunluğu ise bunun yaklaşık yarısı kadar daha uzun olmalıdır.

- Çoğu kedi gibi British Shorthair kedileri bir (ya da iki!) kedi ağacına sahip olduklarında mutlu olurlar, böylece rahatça kaşınabilir, gerinebilir ve pencere önündeki ranzada gevezelik edebilirler.
- Uzun tüylü kedilerin aksine British Shorthairlerin iyi görünmeleri için çok fazla dikkat edilmesine gerek yoktur. Kısa, yumuşak, yoğun tüyleri; ölü tüyleri ve cilt hücrelerini çıkarmak için yalnızca haftalık fırçalamayı gerektirir. Ancak çoğunlukla kendilerini temiz ve düzenli tutmakla iyi bir iş çıkarırlar.
- Diğer ırklar gibi British Shorthairlerin de sık sık tırnak bakımına, diş bakımına ve ayrıca düzenli olarak veteriner hekime götürülmesine ihtiyaçları vardır. Onları kısırlaştırdığınızdan ve aşılarını güncel tuttuğunuzdan emin olun. Kulaklarında kulak kiri oluşumu veya olası kulak akarları için düzenli olarak kontrol edin.

Sağlık

British Shorthair kedileri, 20 yıla kadar yaşayabilen büyük, sağlıklı bir ırktır. Bununla birlikte, tüm ırklarda olduğu gibi belirli sağlık sorunlarına karşı hassastırlar.

- Bu kedi yavruları, kalbin kas duvarlarının kalınlaşması olan Hipertrofik Kardiyomiyopatiye (HCM) yatkın olabilirler; bu, yaşlı hayvanlarda nefes almada güçlük, letarji ve iştah kaybına neden olur.
- Diğer ırklara benzer şekilde, British Shorthairler, idrar yolları ve böbrek sorunları geliştirebilirler.
- Kedinizi yılda bir kez mutlaka kontrol için veteriner hekiminize götürün.
- Düzenli sağlık kontrollerine ek olarak, egzersiz British Shorthair kedinizin hayatında önemli bir rol oynamalıdır. Bu kediler, enerjiktirler ama o kadar aktif değildirler. Bu yüzden gençken hareket etmelerini sağlayacak stratejiler geliştirmesenz çok fazla kilo alabilirler (özellikle sonraki yıllarda). Etkileşimli oyuncaklar, toplar, lazerler, kedi ağaçları ve kedi rafları gibi tırmanma yapıları, British Shorthairinizin fiziksel ve zihinsel olarak formda kalmasına yardımcı olacaktır.

Scottish Fold (Highland Fold)

Scottish Fold kedileri, sürekli dikkatinizi istemeyen; harika, sevecen evcil hayvanlardır. Kıvrık kulakları, yuvarlak kafaları ve gözleri, kalın bacakları ve kuyrukları nedeniyle büyüleyici ve benzersiz bir görünüme sahiptirler.

- Öne bakan katlanmış kulakları ve iri gözleri olan sportif yuvarlak başlı Scottish Fold kedileri her zaman çok dikkat çeker.
 - Scottish Foldlar, 2.72 kg - 5.44 kg ağırlığında orta boy bir ırktır. Çok az bakım gerektirirler ve insanlarıyla birlikte olmayı dünyadaki her şeyden daha çok severler.
 - Akıllıdırlar ve oyun oynamayı veya evin içinde oyuncak kovalamayı severler.
- Scottish Fold kedileri, apartman sakinleri için iyi bir seçimdir çünkü çok fazla büyümmezler.
 - Erkek Scottish Foldlar 5.44 kg ağırlığındayken, dişiler genellikle 3.63 kg ile 5.44 kg arasındadırlar.
 - Scottish Fold kedileri, iyi huylu, sevecen kişilikleri ile bilinirler. Ailelerini severler.
 - Scottish Fold kedileri orta boy ve çoğunlukla kısa tüylü olduklarından, neredeyse her yerde yaşayabilirler ve sürekli taranmaya ihtiyaç duymazlar. Hızlı bir haftalık fırçalama kıl örtüsü bakımları için yeterlidir.
 - Çok sosyaldirler, diğer kediler ve köpekler için harika bir arkadaş olmanın yanı sıra sizinle birlikte olmaktan büyük keyif alırlar.

Sağlık

Scottish Fold kedileri normal kulaklarla doğarlar, yavru kedi 21-28 günlükken kulakların öne doğru katlanmasına neden olan durum, genetik bir özelliğin ürünüdür. Bunun nedeni aslında kıkırdak üretimindeki bir kusurdur. Bir doğumdaki tüm yavru kedilerin katlanmış kulaklara sahip olmama ihtimali vardır.

Scottish Foldların genetik hastalıkları:

- Osteokondrodizplazi kıkırdak, eklem ve kemik gelişimini etkileyen bir hastalıktır. Etkilenen yavrularda hastalık 7. haftadan itibaren röntgen muayenesi ile belirlenebilir. Tüm vücutta deformasyonlar şekillenir, yürürken zorlanır, yükseğe sıçrayamazlar. Genellikle bacakları kısa ve sert, kuyrukları kalın ve esnekliğini yitirmiştir.
- Polikistik Böbrek Hastalığı (PKD)
- Kalbi etkileyen Kardiyomyopati.

Scottish Foldların asla birbiriyle çiftleştirilmemesi önerilir. Bu durum, yavruları belirtilen genetik problemlere karşı duyarlı hale getirir.

Kulakları, kulak kiri oluşumu için düzenli olarak kontrol edilmelidir. Daha fazla kulak kiri oluşumu insidansına sahip oldukları kanıtlanmamıştır ancak her ihtimale karşı dikkatli olunmalıdır.

Scottish Foldlar diğer ırklar kadar aktif olmadıkları için obezite eğilimindedirler. Kedinizi mümkün olduğunca oynamaya teşvik edin ve kedinizin zinde kalması, yaşlılığa iyi bir şekilde geçiş yapması için ödül mamalarında aşırıya kaçmayın.

Maine Coon

Maine Coonlar insanlarını seven, büyük, zeki, sevecen kedilerdir.

Maine Coon en büyük evcil kedi ırkıdır ve büyüklük kesinlikle bu ırkın tanımlayıcı fiziksel özelliklerinden biridir. Tipik bir Maine Coon kedisinin boyu, 25,4- 40,64 cm arasındadır ve 101,6 cm uzunluğa kadar ulaşabilir. Bu sağlam yapılı kediler genellikle 8-18 kilo ağırlığındadır ve geniş göğüsleri, sağlam bacakları olan kaslı vücutlara sahiptirler.

- Maine Coon kedileri, insanlarıyla vakit geçirmeyi seven yumuşak, nazik devlerdir. Ailenin bir parçası olmak isterler, kişisel alan veya mahremiyet konusunda çok duyarlı değillerdir.

- Maine Coon kedileri inanılmaz derecede zekidir, eğlenceyi sever ve yaşlılıklarında da yavru kedi oyunlarını oynamaya devam ederler. Alınmaya, tutulmaya ve sarılmaya tahammül ederler. Bu hayvanlar arkadaş canlısı, nazik ve çocuklara karşı sabırlıdır.

- Maine Coon'un ilk ve en önemli ihtiyacı, oyun oynamaya vakti olan ve bu kediyi günlük yaşamın her alanına dahil etmeye istekli, sevecen, sevgi dolu bir ailedir. Bu sabırlı ırkın çocuklarla, köpeklerle ve diğer kedilerle arası iyidir.

- Maine Coonlar belli bir süre yalnız bırakılabilir ancak bundan mutlu olmazlar. Düzenli olarak yalnız bırakılmak, bu kedileri endişeli hale getirebilir, bu nedenle, gün boyunca genellikle en az bir veya iki kişinin evde olduğu bir aile için uygundur.

- Bu büyük kediler şaşırtıcı derecede sessizdir. İnsanlarıyla iletişim kurmayı ve seslenmeyi severler ancak yumuşak sesleri sizi şaşırtabilir.

- Uzun tüyleri genellikle ipeksi pürüzsüzlüktedir ancak yağlı görünmeye başladıklarında banyo zamanı gelir. Ayrıca uzun tüyelerinin birbirine karışmasını ve keçeleşmesini önlemek için haftalık fırçalamaya ihtiyaçları vardır. Düzenli fırçalama dökülen tüylerden kurtulmanıza yardımcı olur.

- Bu süper zeki kediler kolayca eğitilebilir. Maine Coon eğitilebilme yetenekleri nedeniyle "köpek benzeri" olarak tanımlanabilirler.

- Kum kutusu kullanımına hızlı bir şekilde geçerler ancak bu büyük kedilerin büyük bir kum kutusuna ihtiyaç duyacakları unutulmamalıdır.

- Maine Coon'unuzun yiyecek alımlarını mutlaka izleyin. Bireysel olarak kedinizi ne kadar ve ne sıklıkla besleyeceğinizi öğrenmek için veteriner hekiminizle görüşün.

Sağlık

Maine Coonlar 10-13 yıllık bir ömre sahiptir ve genellikle sağlıklı hayvanlardır. Ancak, tüm ırklarda olduğu gibi dikkat edilmesi gereken bazı sağlık sorunları vardır.

- Büyük boyları nedeniyle Maine Coon artrit veya kalça displazisi gibi eklem hastalıkları geliştirebilirler.
- Maine Coonlar Hipertrofik Kardiyomyopatiye (HCM) yatkındır.
- Bu ırkta diş hastalıkları oldukça yaygın olabilir.

Miks Kediler (Melez)

Oldukça hareketli kedilerdir. Dışarı çıkmalarına izin verilirse, bu kediler zamanlarını avlanarak geçirir ve egzersiz yaparlar. Ev kedisi olarak besleniyorsa çevrelerini yukarıdan kontrol edebilmeleri ve tırmanma, zıplama, sıçrama becerilerini geliştirebilmeleri için tırmanma rafları ve oyuncakları olmalıdır.

- Fazla kilolu olmaya eğilimli olduklarından, onları lazer veya tüy gibi kedi oyuncaklarıyla oynamaya teşvik edin. Avlanma içgüdülerini nedeniyle bu oyunların tadını çıkartırlar. Ayrıca, pençelerini düzgün tutabilmeleri için bir tırnalama tahtası bulunması yerinde olur.
- Miks kediler akıllıdır ve tuvalet veya kum eğitimini çabucak alır. Ayrıca sizinle birlikte yürümek için eğitilebilirler.
- Miks kedilerin çeşitli renk ve desenlerde, şekillerde ve boyutlarda olması gibi çeşitli kişilikleri de olabilir. Bazıları utanç, diğerleri daha bağımsız ve maceracı olabilir. Bununla birlikte, çoğu sevecen ve iyi huyludur. Kedi dostu köpekler de dahil olmak üzere ailenin diğer evcil hayvanlarına uyacaktır.
- Genellikle çocuklarla arası iyidir ve ilk kez kedi sahibi olacaklar için harika evcil hayvanlardır. Bir kucak kedisi istiyorsanız öğleden sonra kestirmek için kucağınıza kıvrılmaktan mutlu olacaklardır.
- Yüksek bir av içgüdüsüne sahipler. Fazladan yiyecek arayarak vakitlerini mutlu bir şekilde geçirirler, bu yüzden 'küçük hediyeler' için hazırlıklı olun.

Sağlık

Karışık ebeveynleri ve çeşitli genetik yapıları ile miks kediler, safkan kedilerden daha sağlıklı ve daha zeki olma eğilimindedir.

- Obeziteye ve bununla bağlantılı çeşitli sağlık sorunlarına eğilimli olabilirler.
- Yaşlanmayla ilgili olağan sorunlar da görülebilir.
- Miks kedilerin diyabetes mellitus, karaciğer sorunları ve alt idrar yolu hastalığı gibi sağlık sorunları geliştirmesi daha olasıdır.
- Miks kediniz kilo alıyorsa veteriner hekiminizden kediniz için bir kilo verme planı önermesini isteyin.

Yaşam alanınız izin veriyorsa, iki yavru kedi sahiplenmeyi düşünebilirsiniz. Böylece yalnız kaldıkları uzun saatler boyunca arkadaşlık ederler. Kedinizin ihtiyaçlarını her zaman onların bakış açısından değerlendirin.

Kediniz, böyle bir yaklaşım gösterdiğinizde sizi daha çok sevecek!

İLK
ON İKİ
AYIM

KÖPEK IRKLARI ve ÖZELLİKLERİ

**Veteriner Hekim
İlker ÖRKMEZ**

Köpek Irkları ve Kinoloji Federasyonu
Yönetim Kurulu Üyesi
American Staffordshire Terrier Irkı Kinoloji
Derneği Başkanı

KÖPEK VE İNSAN

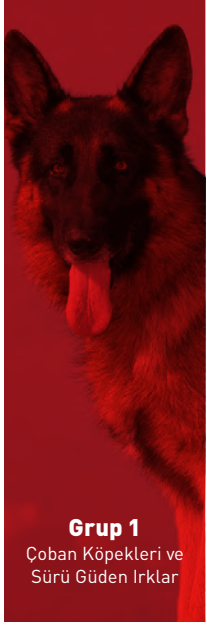
Köpekler, evcilleştirildiği günden itibaren insana fayda sağlayacak ve hep yanımızda olacak şekilde, farklı amaçlar için kullanılmıştır.

Yerleşik hayata geçen ve kabile şeklinde yaşayan insan ilk olarak beslenme ihtiyaçlarına destek olması için avlarda köpeklerden faydalanmış, sonrasında ise kendilerini ve yaşam alanlarını koruması için köpekleri kullanmıştır. Geçen yüzlerce yılın ardından dünya ve yaşam tarzı değiştikçe köpeklerin insana yardım maksadıyla kullanım şekli de farklılaşmıştır.

Günümüzde köpek ırkları ile ilgili olan ve köpekleri fayda sağladıkları noktalara göre gruplandırılan, Köpek Irkları Federasyonları bulunmaktadır. Kinoloji yani köpek ırkları bilimi ile uğraşan bu federasyonların bazıları AKC (American Kennel Club), UKC (United Kennel Club), FCI (Federation Cynoloji International)'dır. Ülkemizde de KIF (Köpek Irkları ve Kinoloji Federasyonu) bir FCI üyesidir.

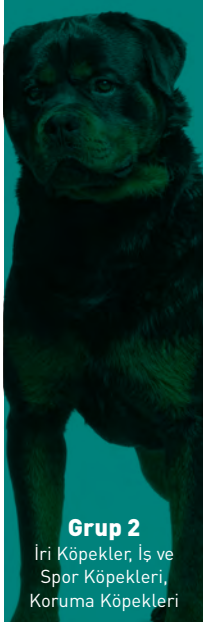
Bu köpek kulüplerinin en geniş kapsamlısı ve en bilinen olanı ise FCI'dır. FCI köpekleri ırk standartları ve kullanım alanlarına göre 10 gruba ayırmış, bu bölümler içerisinde ise köpek ırkının tip, büyüklük ve hangi ülkeye ait olduğunu gösteren alt bölümler oluşturmuştur.

Bir köpek sahiplenmeden önce bu grupları incelemek ve ırk özelliklerine göre sahiplenilecek köpeğe karar vermek çok doğru olacaktır.

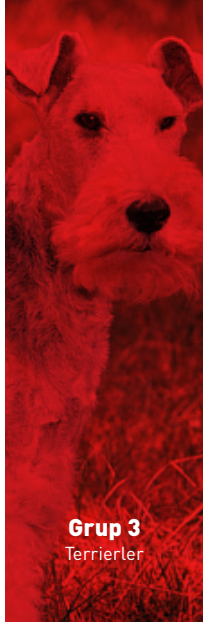
Grup 1

Çoban Köpekleri ve
Sürü Güden Irklar

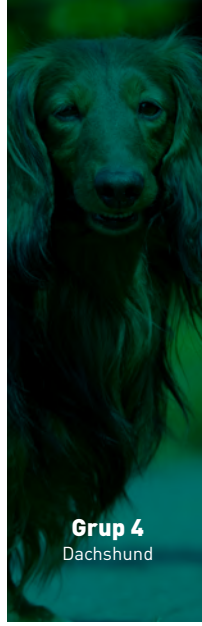
Grup 2

İri Köpekler, İş ve
Spor Köpekleri,
Koruma Köpekleri

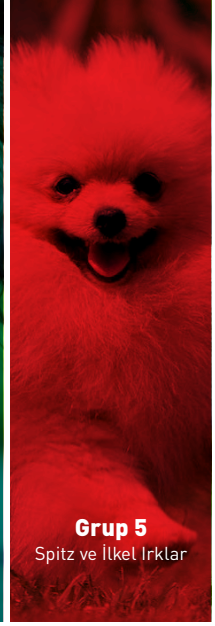
Grup 3

Terrierler

Grup 4

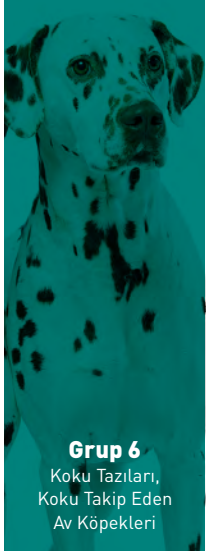
Dachshund

Grup 5

Spitz ve İlkel Irklar

Uluslararası Kinoloji Federasyonu (FCI) İrk Standartları ve Kullanım Alanlarına Göre Gruplar

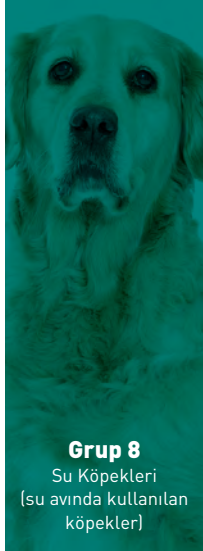
Grup 6

Koku Tazıları,
Koku Takip Eden
Av Köpekleri

Grup 7

İşaret Eden,
Avı İşaretleyen
Av Köpekleri

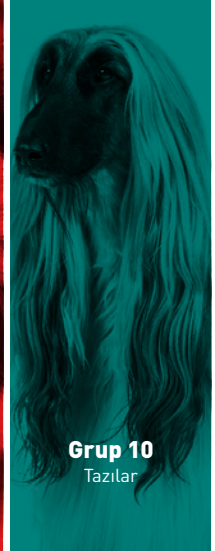
Grup 8

Su Köpekleri
(su avında kullanılan
köpekler)

Grup 9

Refakat ve
Oyuncak Köpekler

Grup 10

Tazılar

Grup 1

Sheepdogs ve Cattledogs (Çoban Köpekleri ve Sürü Güden Irklar)

Bu grup evcil hayvan sürülerini (koyun, inek) güden yani yönlendiren köpek ırklarının olduğu gruptur. Zeki olmaları, enerjileri, hızları ile ön plana çıkarlar. Bu grubun en bilinen olan ırkları German Shepherd Dog (Alman Çoban Köpeği), Belgian Shepherd Dog (Belçika Çoban Köpeği) ve Collie ırklarıdır (Border Collie, Rough Collie, Collie Smooth).

Son yıllarda bu grubun ülkemizde bilinen ırklarına Welsh Corgi de eklenmiştir.

Bu gruptaki ırkların bazıları Working Trial yani çalışan köpekler olarak bilinmektedir. Özellikle Alman Çoban Köpeği, Belçika Çoban Köpeği ve Border Collie çalışan köpek ırkları olarak ülkemizde en bilinen köpek ırklarıdır. Bu gruptan bir ırk sahiplenmeyi düşünüyorsak, hareketli olmalarını ve enerjilerini atabilecekleri, dışarıda gezebilecekleri, uzun bir zaman ayrılması gerektiğini, genel olarak uzun tüy yapısından dolayı tüy dökülme problemi yaşanabileceğini göz önüne almamız gerekecektir. Bu gruptaki ırklar evde yaşayabildiği gibi bahçe ve doğada çok daha rahat bakılabilmektedir. Bu gruptan bir ırk sahiplenildiğinde çoban köpeği sahiplendiğimizi dikkate alalım.

Grup 2

Pinscher ve Schnauzer -Molossoid, Swiss Mountain ve Cattledogs

Bu grubun neredeyse tamamı iri köpeklerden oluşmaktadır. Ve yine neredeyse tamamı koruma ve iş köpekleri olarak nitelendirilir. Bu gruptaki köpekler iri ırklar olduklarından dolayı bakım ve beslenmeleri de diğer ırklara göre biraz daha zordur. Hareketli ve hızlı olan köpek ırklarının olduğu bir gruptur. Güçlü köpekler bu grupta ağırlıklıdır. En eski köpek ırklarından bazıları bu grupta yer alır (İngiliz Bulldog, Mastino Napoletano).

Ülkemizde bu gruba ait bilinen ırklar olarak Rotweiller, Doberman, Boxer, Danua, İngiliz Bulldog, Cane Corso ve milli köpeğimiz Kangal'ı sıralayabiliriz. Büyük, güçlü, çalışan köpek ırkı isteyenlerin bu grubu detaylı incelemesini tavsiye ederiz. Ev ortamında bakılan ırklar oldukları gibi dışarıda da bakılabilmektedir. Ev ortamında bakılacaksa geniş bir ev alanı olması gerekir. Danua ve İngiliz Mastif gibi dev ırklar bu grupta yer alır. Agresyon ve bekçilik özelliği bu grupta çok üst seviyededir.

Grup 3

Terrierler

Ülkemizde çok eskiden itibaren bilinen bazı ırkların olduğu gruptur. Terrier aslında havlayan, haber veren köpeklere verilen genel isimdir. Bu grupta bulunan ırklar oldukça sadık, yabancılarla temkinli, sahibini uyaran, yüksek enerjili, hareketli ve genellikle apartmanlarda beslenen ırklardır.

Bilinen ırklar arasında Jack Russel Terrier, Yorkshire Terrier, Fox Terrier, Bull Terrier, American Staffordshire Terrier sayılabilir.

Terrierleri büyük ve orta büyüklükte terrierler, küçük büyüklükte terrierler, bull type terrier ve toy terrier diye bölümlere ayırabiliriz.

Neşeli, keyifli, hareketli, sadık, sevgi dolu ve evde beslenebilen bir ırk arıyorsanız terrier grubunun tamamını incelemeniz ve bu inceleme sonucuna göre karar vermeniz daha doğru olacaktır.

Grup 4

Dachshund

Bu grupta tek bir ırk bulunur. Dachshund ülkemizde sosis köpek olarak bilinir. Ülkemizde çok revaçta olmasa da son yıllarda popülerliği artmıştır. Hareketli köpeklerdir. Diğer ırklara göre biraz daha fazla havlayabilir. Hareketli, sevgi dolu bir ırktır. Geçmiş yıllarda bazı avlar için av köpeği olarak kullanılsa da son yıllarda daha çok evde beslenen köpek ırkı olarak tercih edilmektedir. Bu ırk kendi arasında standart, minyatür ve rabbit olarak alt bölümlere ayrılmıştır. Evde beslemek için gayet uygun ırklardan bir tanesidir.

Grup 5

Spitz ve İlkel Irklar

Bu grup Spitz ve ilkel ırklar olarak isimlendirilir. Ülkemizde geçmiş yıllarda ve günümüzde bilinen ırkların olduğu bir gruptur. Bu gruptaki ırklar diğer ırklara göre biraz daha tüylüdür. Bu gruptaki bazı ırklar soğuk havaları sever. Eğitimleri diğer ırklara göre biraz daha zor olabilir. Özgürlüğüne düşkün ırklar bu grupta daha fazladır. Samoyed, Alaskan Malamute, Siberian Husky, German Spitz, Pomeranian, Chow Chow, Akita İnu, American Akita ırklar bu grupta bulunur.

Bu gruptan bir ırk sahiplenmek istiyorsak, özellikle bakımları konusunda detaylı bilgi alınmalı, eğitimleri konusu iyi araştırılmalı, sonrasında bu gruptan bir ırk beslenmesine karar verilmelidir.

Grup 6

Scenthounds ve İlgili Irklar

Koku tazıları ve koku takip ile ilgili ırklardır. Av köpekleri grubudur. Av için üstün koku duyularını kullanan ırklar bu grupta bulunmaktadır. Bu gruptan bir ırk sahiplenmek isteyenler av köpeği sahiplendiğini bilmelidir. Av köpeklerinin yaşam tarzı ve doğada gezi ihtiyacı diğer ırklara göre biraz daha fazladır. Ülkemizde bu grup için bilinen ırklar; Beagle, Basset Hound, Dalmaçyalı'dır. Aslında bu grupta çok fazla ırk bulunsa da

ülkemizde bilinen ırk sayısı azdır. Koku duyuları çok gelişmiş olduğundan gezdirme zamanlarında burunları hep yerde ve yeri koklar şeklindedir. Enerji ihtiyacı fazla olan ve uzun süre gezdirilmesi gereken ırklar bu grupta bulunur. Bu gruptaki ırklardan sahiplenmek isteyenler, bu grupta bulunan tüm ırkları incelemelidir.

Grup 7

Pointing Dog – Av Köpekleri

İşaret eden köpek, avı işaretleyen gösteren köpek olarak tanımlanır. Av köpeği grubudur. Bu gruptaki köpekler av esnasında avın nerede olduğunu vücut işaretleri ile gösterirler. Çok iyi huylu, sevecen, sessiz, genellikle uzun tüylü olan, koşu ve oyun ihtiyacı fazla olan, sakin mizaçlı ırklardır.

Ülkemizde en popüler olan ırklar; Barak, Epaniol, English Pointer, English Setter, Gordon Setter, İrlanda Setter, Kurzhaar, Drahthaar gibi ırklardır. Bu gruptan bir köpek sahiplenmek isteyen kişi av köpeği sahiplendiğini bilmelidir. Bazı ırklar dışında evde bakım ve beslemek için uygun değildirler. Avlanma hevesleri ve av tecrübeleri diğer gruptaki ırklara göre çok fazladır. Bu gruptan bir ırk sahiplenmek isteyenler grupta bulunan diğer ırkları da mutlaka incelemelidir.

Grup 8

Retrievers -Flushing Dogs – Water Dogs

Nehir, deniz, göl gibi suları seven, yüzmeyi seven köpek ırklarının bulunduğu, aslen su avında kullanılan av köpekleri olarak nitelendirilen ırklardır. Enerji ihtiyaçları fazla olmakta birlikte bazı ırklar ülkemizde en çok tercih edilen ırklar arasındadır. Bu gruptaki köpekler bahsettiğimiz ortamlarda suya girmekten çekinmez, sudan etkilenmezler, bu sebep ile arama kurtarma köpeği olarak da tercih edilen ırklardan bazıları bu grupta bulunmaktadır.

Ülkemizde bu gruba ait popüler ırklar Golden Retriever, Labrador Retriever, English Cocker Spaniel, American Cocker Spaniel'dir. Bu grupta çok fazla ırk bulunmaz. Bu ırklardan birini tercih ediyorsak av köpeği olduklarını unutmamalı, yaşam ortamını onlara uygun oluşturmamızdır.

Grup 9

Companion ve Toy Dogs

Refakat ve oyuncak köpekler grubudur. Bu şekilde isimlendirilme sebebi ev içerisinde insana eşlik eden en fazla ırkın olduğu grup olması ve boyut olarak küçük olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu gruptaki köpeklerde ülkemizde ev ve evdeki çocuklar için en çok tercih edilen köpekler olup, diğer ırklara göre enerji ihtiyacının daha az olması, bakım ve beslemelerinin daha basit olması tercih edilmelerinde ön plandadır. Kısa yürüyüşler onlar için yeterlidir. Ülkemizde bilinen en popüler ırklar; Bichon Frise, Maltese, Poodle, Shih Tzu, Chihuahua, Cavalier King Charles Spaniel, Pekingese,

Pug, French Bulldog, Boston Terrier gibi ırklardır. Refakat ve oyuncak köpeklerden sahiplenmek isteyenler, tüm gruptaki ırkları, ırk standartlarını, ırk özelliklerini incelemeli ondan sonra sahiplenmeye karar vermelidir.

Grup 10

Sighthound

Tazılar olarak adlandırılan bu grup, köpek ırkları içerisinde en hızlı koşan ırkların bulunduğu gruptur. Hem yüksek, hem uzun hem de zayıf görüntüde köpek ırklarıdır. Enerji ihtiyaçları fazla olup sadece gezdirilme değil uzun süre koşmaları için zaman ayrılmalıdır. Uzun tüylü, orta uzunlukta tüylü ve kısa tüylü olmak üzere sınıflandırılırlar. Ülkemizde çok görül-

mese de isim olarak en çok duyulanları, Afghan Hound, Saluki, Borzoi, Greyhound, Whippet'dir.

Yerli ırkımız olan Kangal 2. grupta yer almakta olup, çalışmaları Köpek Irkları Ve Kinoloji Federasyonumuz tarafından tamamlanmış ve Uluslararası Kinoloji Federasyonuna kayıt edilmiştir. Yine yerli ırklarımızdan olan Akbaş, Aksaray Malaklısı, Sultan Tazısı, Tonyo Finosu, Zerdeva gibi yerli ırklarımızın çalışmaları Köpek Irkları Ve Kinoloji (KIF) Federasyonumuz tarafından yürütülmekte olup Dünya Kinoloji Federasyonuna kayıt edilmesi için gerekli tüm çalışmalar yapılmaktadır.

İLK
ON İKİ
AYIM

KEDİ DAVRANIŞLARI

Doç. Dr.
Yasemin SALGIRLI DEMİRBAŞ
Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi,
Fizyoloji Ana Bilim Dalı

KEDİLER VE DAVRANIŞLARI HAKKINDA BİLMEMİZ GEREKENLER

Evcil kedinin (*Felis silvestris catus*) atası, Afrika Vahşi Kedisi'dir (*Felis silvestris libyca*). Köpeğin atasının aksine Afrika Vahşi Kedisi günümüzde hala Kuzey Avrupa, Güney Afrika ve Batı Hindistan gibi bölgelerde yaşamaktadır.

Kedilerin insanlarla ilişkisi günümüzden yaklaşık 10.000 yıl önce "Bereketli Hilal" olarak da tanımlanan Türkiye ve Mısır arasındaki bölgede başlamıştır. Kedinin evcilleşme süreci köpeklerden farklıdır. Kedinin, insana yaklaşma hikâyesinin başlangıç noktası karşılıklı yararlanımdır. Kediler, insan yaşam alanlarındaki tahıl depolarına gelen fare ve haşereleri avlamak için insanlara yaklaşmış ve insanlar da kendi yararlarına olan bu dolaylı ilişkiye izin vermişlerdir. Dolayısıyla kedilerin avcılık konusundaki ustalıkları evcilleşme sürecini başlatan önemli bir etkidir. Kedinin doğuştan gelen bu üstün avcılık yeteneğinin genetik seçim ile değişmesi veya değiştirilmesi gerekmemiştir.

Uzmanlar; kedilerin boylarının küçük olması, sürü hayvanı olmamalarına rağmen sosyal davranış özellikleri gösterebilmeleri, beden dilleri, oyuna olan düşkünlükleri (avcılık özelliği ile ilişkili olarak), yüksek zekâları ve belki de tüm küçük kedigiller arasında doğuştan gelen evcilleşme eğilimi gibi çeşitli özellikleri nedeniyle kolayca evcilleştirilmiş olabileceklerini düşünmektedir.

Diğer evcil hayvan türlerinin aksine kediler sürü hayvanı olmayan ve dolayısıyla hayatta kalmak için sosyal ilişkilere ihtiyaç duymayan tek hayvan türüdür. Kedilerin birçoğu (bazı ırklar dışında) vahşi ataları ile ortak genetik ve davranış özelliklerini taşımaları ve vahşi ataları ile çiftleşmeleri sonucu fertil yavrular doğurabilmeleri nedeniyle "yarı-evcil" olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte, kedilerin insanla birlikte yaşama yeteneğinden yoksun vahşi türler olduğu düşünülmemelidir. Kedilerin en iyi bilinen vokalizasyonu olan "miyavlama" aslında erişkin kedilerin iletişim için kullandığı bir vokalizasyon değildir. Kedilerin bu sesli iletişim yolunu insanlarla iletişimde sıklıkla kullanmaları gelişmiş sosyal iletişim becerilerinin de bir göstergesidir.

Kediler hayat boyu avcıl hayvanlardır. Bazı ırk kedilerin dışındaki kedilerin tamamı karınları tok olsa bile her fırsatta avlanmayı ve avcılık yeteneklerini geliştirmeyi tercih ederler. Hayatta kalabilmek için avlanmaları ve avlanırken av olmaları gerekir. Bu nedenle, problem çözme ve ağrıyı maskeleyen yetenekleri yüksektir. Bir kedinin hasta olduğunun veya ağrı çektiğinin en önemli göstergesi av ve oyun aktivitelerini azaltmasıdır. Kediler büyüdükleri veya yaşlandıkları için oyunu bırakmazlar.

Kediler avlarının küçük olması nedeni ile tek başlarına avlanan hayvanlardır. Besin arama, bulma ve elde etme sırasında sosyal yardımlaşmaya ihtiyaç duymazlar. Bu nedenle sürü hayvanı değildirler. Ancak bu durum sosyal olmadıkları anlamına gelmemektedir. Sokak kedilerinin aile bireyleri ve seçtikleri partnerleri ile küçük koloniler oluşturdukları ve hatta koloni içindeki anne kedilerin yavruları beraber büyüttükleri bilinmektedir. Bu ilişkilerin devamlılığı için sosyal davranışların sürdürülmesi önemlidir. İki kedinin birbirleriyle partner olduğunu karşılıklı bakım-tımar aktivitelerini (birbirlerini yalama, baş ile sürtünme, sarılarak veya temas kurarak uyuma) gözlemleyerek anlayabilirsiniz.

KEDİLERİN BÜYÜME DÖNEMLERİ'NE GÖRE DAVRANIŞ GELİŞİMLERİ

NEONATAL DÖNEM (İLK 14-20 GÜN): Kedi yavruları kör ve sağır olarak dünyaya gelmektedir. Dört ayak üzerinde yürüyemezler ancak sürünerek koku ve ısı yardımıyla annelerinin memelerini bulabilirler*. Anne kedi ilk 3-4 hafta boyunca zamanının çoğunu (yaklaşık %70'ini)

yuvada geçirir ve yavru kedilerin tüm bakımını üstlenir. Yavruların süt emmesi için yanlarına yatar. Düzenli olarak yavrularını temizler, idrar ve dışkılamalarını yapmaları için perineal bölgelerini yalayarak uyarır, yavruların atıklarını yiyerek ya da dışarı taşıyarak uzaklaştırır. Neonatal dönemin tamamı tekrarlı

*Günümüzde annelerin meme bölgesinden yavruları için salgıladıkları kokuların (fermantarın) sentetik ürünleri piyasada bulunmaktadır. Bu ürünler, özellikle yavru ve kaygılı kedilerin rahatlama ve kendilerini güvende hissetmeleri için kullanılabilir.

beslenme ve uyuma rutinini içermektedir. Birkaç dakikalık beslenme sonrası yaklaşık 20 dakikalık uyuma süreçleri devamlı olarak tekrarlanır. Bu aşamada beslenme için harcanan toplam süre 8 saate kadar uzayabilir.

SOSYALİZASYON DÖNEMİ (2-9 HAFTA ARASI): Bu dönem “kritik dönem” olarak da bilinmektedir. Yavrunun bilişsel ve duygusal anlamda sağlıklı bir yetişkin olması bu dönemde yaşadığı olumlu deneyimlerle ilişkilidir.

Bu dönemle ilgili bilmemiz gerekenler:

- Yavru kedilerin görme yetisi kazanmaları ile bu dönem başlamaktadır. Farklı ışık seviyeleri ve hareketli görüntülere odaklanma çabaları ile görme duyusu gelişmeye devam eder. Yavru kedi artık annesini görerek tanıyabilir.
- İşitme duyusu yavruların 2 haftayı tamamlamalarıyla işlevsel hâle gelir ve görme gibi gelişimi ilerleyicidir.
- Bu dönemde yavru kediler, yakın çevreleri ile ilişki kurmaya başlarlar.
- Termogenez (kendi vücut ısısını ayarlayabilme) bu dönemin başlangıcında gelişmektedir. Yavru kedi yaklaşık dördüncü haftada yürümeye başlamaktadır. Her iki yetinin gelişimi ile yavru kedi yuvadan ayrılabilir duruma gelmektedir.
- Yavru kediler genellikle 6. haftada tamamen süttten kesilmektedir.

• Koşmak da dahil olmak üzere kompleks yetişkin hareket biçimleri 7. haftada gelişmektedir.

• Öğrenme bu dönemde başlamaktadır. Yavru kedi, annesinin davranışlarını kopyalayarak avlanma, beslenme ve tuvaletle (kum kabına gitme, dışkı/idrarı kumla örtme vb) ilişkili davranışlarını geliştirmektedir. Anne 2. aydan itibaren küçük avları getirerek yavruların avlanma davranışlarını geliştirmelerini teşvik etmektedir.

• Her kedinin doğuştan gelen kalıtsal bir kişiliği olmakla birlikte bu dönem, kedilerin kişilik özelliklerinin geliştiği dönem olarak kabul edilmektedir. Diğer bir deyişle bu dönemde yaşanan olumlu ve çeşitli deneyimler yavru kedinin olumlu kişilik özellikleri geliştirmesine katkı sağlamaktadır. Yavru kedinin yetişkin hayatında kendine güvenli bir birey olabilmesi için değişik ortam, görüntü ve sesleri zararsız bir şekilde deneyimlemesi önemlidir. Ortama her gün değişik uyaranlar eklenmesi bu dönemin verimli geçmesini sağlayacaktır.

• Bu aşamada olumlu insan temasının yavru kedinin güvenli ve ılımlı karakter özellikleri geliştirmesi açısından önemli etkilerinin olduğu bilinmektedir.

• Yavru kedilerin insan müdahalelerine alışmaları ve insanla iletişimi öğrenbilmeleri için bu dönemde sık sık dikkatli ve hassas şekilde kaldırılmaları ve kısa bir süre için kucakta tutulmaları önemlidir. Bu temasın yavrunun keyif aldığı sürece devam ettirilmesi; itiraz ettiği taktirde kesinlikle uygulanmaması gerekmektedir.

• Yavru kediler bu dönemde insanlarla iletişimi çok hızlı öğrenerek rahat ve arkadaşça bir tavır sergilemeye başlamaktadır.

• Bazı kediler doğuştan kaygıya daha yatkındırlar. Bu yavruların bu dönemde temasa ve yeni uyaranlara tanışmaya zorlanmaları sosyalleşmelerine değil, duyarlılaşmalarına neden olarak duygusal temelli davranış bozuklukları geliştirmelerine neden olabilir. Böyle durumlarda mutlaka davranış konusunda uzman veteriner hekimlere danışılmalıdır.

ALGILAMA-GEÇİŞ EVRESİ (2 HAFTA-6 AY): Yavru kedinin annesine odaklandığı ve ondan belirli yetenekleri öğrendiği zaman aralığıdır. Bu dönemde kopyalama dışında, bireysel ve kardeşler arasında sergilenen sosyal oyunlar da belirli davranış özelliklerinin geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır.

ALT YETİŞKİNLİK DÖNEMİ (6 AY-1 YIL): Üreme davranışlarının sergilenmeye başladığı dönemden yalnız yaşama zamanına kadar olan dönem olarak bilinir. Evcil kediler sahiplendirilme amacıyla anneden çok erken dönemde ayrılırlar da aslında doğal yaşamlarında başta avlanma olmak üzere birçok davranışın gelişebilmesi ve kedinin tek başına yaşayabilecek yetkin bir avcı durumuna gelebilmesi için bu dönemde annelerinin yanında kalarak çıraklık eğitimi almaları önemlidir.

Yavru kediler, annelerinden çok erken dönemde ayrıldıkları için her ne kadar içgüdüsel olarak avlanma davranışını yetişkin hayatlarında devam ettirseler de kendi başlarına hayatta kalabilecek sıklık ve beceride avlanmaları neredeyse imkansız hale gelmektedir. Bu nedenle evden atılmış/uzaklaşmış kedilerin sokakta insan yardımı olmadan hayatta kalmaları çok zordur.

Bu dönemde, kedilerin avlanma (beslenme) davranışlarını teşvik etmek için puzzle oyuncakları kullanılabilir. Bebeklik dönemine ait kum kabı yeniden gözden geçirilerek daha geniş bir kum kabına geçilebilir.

YAVRU KEDİMİN EVDE İLK GÜNÜ

Yavru kediler için yeni ev deneyimi korkutucu olabilir. Kendine güvenli bir yavru olsa bile anneden ve kardeşlerinden muhtemelen ilk kez ayrılmış olması ve hiç tanımadığı bir ortama girmesinin onu tedirgin etmesi normaldir.

Yavru kedinizin eve ilk geldiğinde kendini güvende hissetmesi için bir veya birkaç hafta tutulabileceği güvenli bir odanın kurgulanması önemlidir.

Odanın zehirli bitkiler, tehlikeli maddeler ve sıkışabileceği alanlar gibi potansiyel tehlikelere karşı önceden kontrol edilmesi gereklidir. Yavru kedilerin çok küçük alanlara girebileceği unutulmamalıdır. Tüm kırılabilir nesnelere raflardan uzaklaştırılmalı, kapı ve pencereler kapatılmalıdır.

Güvenli oda, evin sessiz ve sakin bir yerinde olmalıdır. Bu oda içerisinde kedinizin güvende ve konforlu hissedeceği bir yatak, kum kabı, tırmalama ağacı, maması, suyu ve oyuncakları bulundurulmalıdır. Kediler korktukları zamanlarda saklanmayı tercih ederler. Yavru kedinizin güvenli şekilde saklanacak bir yeri olması için içerisinde yumuşak polar bir battaniyenin bulunduğu karton bir kutu kullanabilirsiniz. Yıkabilir yastıklı fazladan bir kedi yatağı, mama, su ve kum kaplarından uzağa yerleştirilmelidir. Yatağın yakınına yavru kedinin özellikle uyandığı zamanlarda tırmalayabilmesi için tırmalama ağacı yerleştirin. Kediniz büyüdükçe tırmalama ağacını daha büyüğüyle değiştirmeyi unutmayın. Oyun zamanı için hazırladığınız ipli oyuncaklar sadece sizin kontrolünüzde kullanılmalıdır. Kediniz yalnız başınayken yutma veya dolanma riski olan oyuncaklar ortamda bulundurulmamalıdır.

Yavru kedinizi eğer mümkünse eski evindeki yatağı veya minderi ile birlikte yeni evine taşımalsınız. Bu şekilde taşıma kutusunda kendisini güvende hissetmesine yardımcı olabilirsiniz.

Taşıma kutusu odada yere bırakıldıktan sonra kapısı açılarak beklenmelidir. Yavru kedinizi kutudan çıkması için zorlamayın ve odayı kendi keşfetmesi için ona zaman tanıyın.

Aynı şekilde kedinize ortama ve size uyum sağlaması ve eve alışması için zaman tanıyın. Kedinizin istediği ölçüde hareket etmesine ve yaklaşmasına izin verin. İlk adımı siz atmayın onun gelip sizi ve yeni ailesini tanıması için zaman tanıyın. Üzerine gitmeyecek şekilde onu cesaretlendirebilirsiniz. Oltta oyuncaklarını bu durumlar için kullanabilirsiniz.

Bu süre zarfında evdeki diğer hayvanları ayrı bir odada tutun.

Yavru kedinizi ailenin tüm üyeleri ile bir anda tanıştırmamaya gayret edin. Özellikle çocukların denetlenmeleri ve kediyeye karşı her zaman nazik olmalarının sağlanması önemlidir.

Yavru kediniz sizinle tanışmaya geldiğinde bir süre okşadıktan sonra nazikçe kum kabına taşıyarak yerini gösterebilirsiniz.

Bulunduğu odanın kapısını ve pencereleri kapalı tutmayı unutmayın.

Keşfetmek veya güvende hissetmek için kediler yüksek mobilyaların üzerine çıkabilir ya da kanepelerin altına veya kapıların arkasına saklanmaya çalışabilir. Bunun tamamen doğal bir tepki olduğunu unutmayın. Panik yapmayın, bağırmayın veya kediyeye doğru koşmayın. Hazır olduğunda, tek başına aşağı inecek veya bulunduğu yerden çıkacaktır.

KEDİMİ EVDE NASIL MUTLU EDEBİLİRİM?

Kediler için mutlu bir yaşam, öngörülebilir bir rutin ve güvenli ortamlarla tanımlanabilir. Bir kedinin evde mutlu olabilmesi için öncelikle yaşam ortamının kedi biyolojisine uygun olması gerekir.

Kediler için yaşam alanlarının güvenliği büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle her gün aynı rutini aynı insanlarla yaşamak onları rahatlatmaktadır.

Kediler gün içinde kısa süreli aktivitelerden (genellikle avlanma ve çevikliklerini geliştirmeye ilişkili aktiviteler) sonra dinlenmeyi tercih etmektedir. Bu döngü uzun uyku vaktine kadar devamlı tekrarlanır. Av oyunları için olta oyuncakları veya küçük peluş av hayvanı oyuncakları kullanılabilir. Kediler genellikle dinlenme alanlarının insan kalabalığından uzak ve evin sakin bir köşesinde olmasını isterler.

Kediler sürü hayvanı olmadıkları için doğal ortamlarında durumun kontrolünü kaybetmeleri onları savunmasız duruma düşürebilir. Bu nedenle her şeyin kendi kontrollerinde olmasını isterler. Vertikal alanlar (dolap-raf üstleri, kedi ağaçları), kedilerin etrafı gözlemlerken kendilerini saklamalarına olanak sağladıkları için genellikle kedilerin en çok vakit geçirdikleri alanlardır. Bu alanların çeşitlendirilmesi ve kutu/tünel/kedi yatağı gibi nesnelere zenginleştirmeleri kedilerin ev içinde kendilerini güvende hissetmelerini sağlayacaktır.

Kedilerin beslenme biyolojisi avlanmaya dayalıdır ve avlanmada patilerin ustalıklarla kullanılması önem taşır. Beslenmenin kontrolü kedilere aittir. Diğer bir deyişle kediler gün içinde defalarca avlanır ve avlarından ihtiyacı kadarını yerler.

Bu nedenle kedilere beslenme davranışına uygun puzzle beslenme ünitelerinin sunulması beslenme üzerinde kontrolü sağlamaları ve beslenme davranışının tüm bileşenlerini yerine getirebilmeleri açısından önemlidir. Puzzle beslenme ünitelerinin alternatifi olarak evin farklı köşelerine mama kapları konularak bu davranış desteklenebilir.

Kedilerin ideal şekilde su tüketmeleri için mama ve su kaplarının yan yana olmaması gereklidir. Mamanın yanında duran su kabından su içmeyi tercih ettikleri için su tüketimlerinin azaldığı bilimsel olarak kanıtlanmıştır. Suyun taze olarak metal veya cam kapta sunulması hoşlarına gidecektir. Mama kaplarına benzer şekilde su kaplarının sayısı da mümkün olduğunca arttırılmalıdır.

Kediler hijyene çok önem veren hayvanlardır. Kum kaplarının yanında yemek yemeyi veya su tüketmeyi sevmezler. Bu nedenle tuvalet ve beslenme üniteleri birbirlerinden ayrılmalıdır.

Tuvalet ve beslenme alanları evin insan trafiği olmayan köşelerinde konumlandırılmalıdır.

Kediler, egzersiz yapmak, alanlarını işaretlemek ve tırnaklarını düzeltmek için belirli alanları tırmalamak isterler. Sık kullandıkları odalarda boyutlarına uygun tırmalama ağaçlarının bulundurulması bu davranışın doğru şekilde yönlendirilmesini sağlayacaktır.

Kediler, insanlarla düzenli, olumlu ve öngörülebilir sosyal etkileşimi seven evcil hayvanlardır. İletişimin kontrolün kedilerde olması önemlidir. Bu nedenle iletişimin kedi tarafından başlatılması ve kontrol edilmesi önemlidir. İletişim sırasında çömelmeli ve kedinin yaklaşım fiziksel temas kurmasına izin verdikten sonra kedi nazikçe okşanmalıdır.

Kediler genellikle kucaklanmayı sevmezler. Bunun nedeni kucaklanma sırasın-

da kontrolü tamamen kaybetmeleri ve stres anında en sevdikleri stratejileri olan "kaçma"yı kullanamamalarıdır.

Kediler territorial hayvanlardır. Yaşam alanlarının güvenliği onlar için çok önemlidir. Bunun yanı sıra, sosyalleşebilen ve koloni içinde yaşayabilen hayvanlar olmakla birlikte sürü hayvanı değillerdir. Bu nedenle eş ve arkadaş seçimlerinin kendi kontrollerinde olmaları önemlidir. Kedimizin evde yalnız kaldığı düşüncesi ile eve getirdiğimiz yabancı kediler, çoğu zaman kedimizin gözünden tehdit olarak algılanacağı için onu mutlu etmekten çok kaygılandıracaktır. Mecbur kalınmadığı sürece eve yabancı bir kedinin getirilmemesi kedimizin mutluluğu için önemlidir. Mecbur kalındığı takdirde ise kedilerin tanıştırılması davranış uzmanı veya veteriner hekiminizin önerileri doğrultusunda yapılmalıdır.

EYVAH! SALDIRGAN BİR KEDİM Mİ VAR?

Yavru kediler, kardeşleri ile oynadıkları sosyal oyunlar sırasında birbirlerini ısırırlar ve ısırma kontrolünü bu oyunlar sırasında öğrenirler. 9 haftalık yaştan önce ailesinden ayrılan bir yavru kedi, uygun oyun davranışını öğrenememiş olabilir ve bu da istenmeyen ısırmalara yol açabilir. Bu durumu pekiştiren bir diğer faktör ise insanların yavru kediyle oynamak için oyuncaklar yerine ellerini ve ayaklarını kullanmalarıdır. Başlangıçta bu oyun zevkli olsa da yavru kedinin büyümesi ile birlikte ataklar ve ısırmaların kontrol edilemez duruma gelmesi kaçınılmazdır.

İnsan el ve ayakları, kedileri ava yönelik oyunları için de uygun uzuvlardır. Yavru kedimizin bir ava yönelik her bileşeni el ve ayaklarımızda uygulaması mümkündür-uzaktan pusu kurma, avı yakalama (el-ayak ısırma) ve avın çırpınışı (elimizi geri çekme çabamız). Dolayısıyla kedimiz için eğlenceli bir oyun olan bu aktivite hem onun biyolojisine uygun bir davranıştır hem de özünde sahibine saldırma niyeti taşımamaktadır.

Peki ne yapmalıyım?

İnteraktif oyuncaklar kullanarak yavru kedinizle günde en az iki - üç kez (ideal olarak her seferinde 5-10 dakika) oynayın. Kedinizin bu oyunda hareket eden ve kovalayabilecekleri oyuncaklarla oynaması önemlidir. Örneğin olta oyuncakları, ava dair bütün bileşenlerin uygulanabileceği bir oyuncak türüdür. Kediniz uzaktan pusu kurabilir ve yakaladığı zamanlarda da bazen elinden kaçırabilir. Kedinizin oynarken avlandıklarını düşündüğünü unutmamanız ve oyuncacı avmış gibi hareket ettirmeniz önemlidir. Fare ve kuşlar kedilere genellikle yaklaşmazlar, uzak dururlar. Dolayısıyla oyuncanın burnunun önünde sallanması genellikle yavru kedinizi yeterli derecede motive etmeyebilir. Oyuncacı, yavru kedinizden uzaklaştırdığınız ve görüş alanı boyunca hareket ettirdiğiniz sürece oyun daha eğlenceli hale gelecektir. Oyun seansından sonra ödül mamaları vererek bir beslenme rutini oluşturabilir ve yavru kedinizin yemekten sonra rahatlamasına yardımcı olabilirsiniz.

Yavru kedinizin ortamında oynayabileceği çeşitli oyuncakların olması önemlidir. Bu oyuncaklar her ne kadar interaktif oyunun yerini tutmasa da özellikle küçük peluş oyuncaklar da yavru kedinizin sizinle oynamadığı zamanlarda oyun (av) davranışını uygun şekilde uygulamasına yardımcı olabilir. Benzer şekilde, büyük peluş oyuncaklar da yavru kedinizin güreşerek oynayabileceği eğlenceli oyuncaklar olabilir. Bu şekilde yavru kedinizin sosyal oyun ihtiyacını da karşılayabilecektir. Yavru kediler, pinpon topu gibi hızlı hareket eden oyuncaklarla da oynamaya bayılırlar.

Oyuncakların rotasyona konulması ve farklı oyuncakların ortamda bulundurulması önemlidir. Sürekli aynı oyuncaklarla oynamak yavru kediler için sıkıcı olabilir.

Yavru kediler yeni nesnelere keşfetmeyi sever. Naylon poşetler, karton kutular ve çocuk tünelleri özellikle eğlencelidir.

Yukarıdaki düzenlemelerin hepsini uygulamanıza rağmen yavru kediniz size pusu kurmaya ve sizi ısırma deva ediyorsa bu davranış sırasında uzaklaşmanız ve etkileşimi sonlandırmanız önemlidir. Tutarlı bir şekilde tekrarladığınız taktirde, yavru kediniz bu davranışın karşılık bulmadığını ve eğlenceli olmadığını öğrenecektir.

Kedinizi ısırdığında onu itmeyin, tepki göstermeyin veya bağırmayın. Tamamen doğal motivasyonlarla sergilenen bu davranışın tepki görmesi kedinizin kafasının karışması, korkup kaygılanmasına ve sizinle ilişkisinin zedelenmesine neden olacaktır. Burada onları cezalandırmak değil; doğal davranışı doğru kaynağa yönlendirmek önemlidir.

KEDİMİ EĞİTEBİLİR MİYİM?

Yavru kedilerde deneyimle öğrenmenin ilk göstergesi meme emme sırasında yaşanır. Daha emme döneminde süt gelen ve gelmeyen memeyi ayırmayı öğrenebilir.

Hem yavru kediler hem de yetişkin kediler, başka bir kediyi gözlemleyerek öğrenen mükemmel gözlemcilerdir. Gözlemle öğrenmede yavru kediler için anneleri çok önemlidir.

Kedilerde deneyimle öğrenme hayat boyu devam eder. Biz de yavru kedimizin öğrendiklerini ve deneyimlerini etkileyerek iyi davranış özellikleri geliştirmesine katkıda bulunabiliriz. İstenen davranışların ödüllendirilip istenmeyen davranışların görmezden gelinmesi ya da başka bir aktiviteye yönlendirilmesi ile kedimizin olumlu davranışlarını pekiştirebiliriz.

Sözlü veya fiziksel ceza asla kedilere uygulanmamalıdır. Bu durum, öğrenmeyi engellediği gibi kaygıyı da artırır. Kediler ceza ile ağrı ve kaygıyı ilişkilendirdikleri için saldırgan davranışlar sergilemeye başlayabilir.

BENİM İÇİN DOĞRU KEDİ HANGİSİ?

Kedi sahiplenmeye karar verdiğiniz zaman düşünülmesi ve değerlendirilmesi gereken diğer bir konu da size ve evinize uygun kedinin seçimidir. Aşağıdaki konu başlıkları kendinize ve hayat şartlarınıza uygun patili dostunuzun seçimi için size yol gösterici olacaktır.

1. Kedi ile birlikte bir yaşama hazır mıyım?

Daha önceki bölümlerde de belirttiğimiz gibi kedilerin yaşam felsefeleri ve sosyal ilişki anlayışları bizlerden çok farklıdır. Dolayısıyla bir kedi sahiplenirken öncelikle cevaplamamız gereken soru kedi ile birlikte yaşama hazır olup olmadığınızdır. Kedi ile birlikte yaşam, kontrolün sizden çok kedinizde olması anlamına gelmektedir. Kediniz için evde güvenli bir yaşam alanı oluşturmanız, kedinizin tercih ve isteklerine saygı duymanız, kedinizin istediği ve izin verdiği ölçüde iletişime geçmeniz güvenli bir ilişkinin temelidir. Kediniz her çağırdığınızda yanınıza gelmeyebilir veya okşanmak istemediği zamanlar olabilir. Kedi ile yaşam, kedi tarafından hiç bir mecburiyet olmadan kurulan bir sevgi ve dostluk hikâyesidir. Bu nedenle kedinizle kuracağınız dostluğun çok özel bir ilişki olduğunu vurgulamadan geçmeyelim.

2. Yavru mu yoksa yetişkin kedi mi?

Planlı bir şekilde kedi sahiplenirken cevaplanması gereken en önemli sorulardan bir tanesi de kedinizin sahiplenilme yaşıdır. Yavru veya yetişkin kedi sahiplenmenin kendine göre avantaj ve dezavantajları olduğu unutulmamalıdır. Örneğin yavru kedilerde sosyal ve bireysel oyunlar gün içinde çok sık tekrarlanır ve bu oyun kurgularının doğru bir şekilde yönetilmesi ve yönlendirilmesi gerekir. Ayrıca yavru bir kedi sahiplenirken, karakter konusunda tahmin yapılması genellikle zor olabilir. Bununla birlikte karakterin oluşmasında sahip faktörü önemlidir. Emek

verdiğiniz takdirde kedinizin olumlu karakter özellikleri geliştirmesini sağlama olasılığınız yüksektir. Yetişkin kedilerde ise karakter özelliği bakımından sürpriz yaşamazsınız. Kediniz eve karakteri ile birlikte gelir, yavru kediye oranla çok daha sakin ve az talepkârdır.

Bu kararınızda diğer bir etken de aile yapınızdır. Eğer evinizde küçük çocuk veya bebek varsa yavru kedi sahiplenmenin işleri biraz daha kompleks hale getirebileceğini unutmayın. Güvenli kedi-çocuk ilişkisi için iki tarafı da denetlemek zor olabilir. Bununla birlikte yetişkin bazı kediler çocuklardan çekinebilir. Bu durumun önden değerlendirilmesi önemlidir.

3. Kedilerde Irk Seçiminde Neye Dikkat Etmeliyim?

İster melez isterse ırk kedi olsun her kedinin atası aynıdır ve kediler benzer davranış özelliklerine sahiptir. Her ne kadar genel olarak ırkların belirli mizaç özelliklerine yatkınlıkları olsa da her kedinin kendine özel olduğu unutulmamalıdır. Örneğin, İran kedileri genel olarak sakin mizaçlı olarak değerlendirilmekte birlikte oldukça hareketli ve enerjik olanları da vardır. Siyam kedileri ise insanlarla vokal (sesli) iletişimi seven kediler olarak tanınmalarına rağmen insanla iletişimden kaçınan, çok çekingen Siyam kedileri de bulunmaktadır. Dolayısıyla kendimize uygun kedi seçiminde ırklarla ilgili göz önünde bulundurmamız gereken belki de tek kriter mizaç özellikleri ve dış görünüşlerinden ziyade sağlık durumları olmalıdır.

Kalıtsal hastalıklar, bir nesilden diğerine aktarılan anormal genler nedeniyle ortaya çıkan durumlardır. Saf ırk kedilerin birçoğunda (özellikle görünüm olarak değişikliğe uğramış olanlarda), kalıtsal sağlık sorunlarının ortaya çıkma ihtimali daha fazladır. Bunun en önemli nedeni; bu kedilerin geldikleri küçük çiftleşme havuzları, yani akraba evlilikleridir. Melez kedilerin ise genel olarak kalıtsal sağlık sorunları geliştirme ihtimalleri daha düşüktür. Bazı durumlarda ise ırkın kendisi, potansiyel olarak sağlığa zararlı olabilecek kalıtsal bir bozukluğa dayanmaktadır. Örneğin, dış görünüşleri çok sevimli olan Scottish Fold ırkı kediler kıkırdak gelişimini etkileyen genetik bir mutasyona sahiptir. Bu bozukluğun en önemli dış belirteci, kulak kıkırdağının katlanması sonucu kulakların öne eğilme-

sidir. Kulak kıkırdağında anormalliğe neden olan bu genetik kusur, bu kedilerin vücudundaki diğer kemik kıkırdaklarında da ciddi anormalliklere neden olmaktadır. Bu durum osteokondrodizplazi olarak bilinmektedir. Bu hayvanların sevimli dış görünüşlerinden sorumlu olan kemik ve kıkırdak anormallikleri hayat boyu şiddetli eklem ağrıları yaşamalarına sebep olmaktadır. Dolayısıyla hareketsiz olmalarından kaynaklanan yumuşak mizaçlı oldukları düşüncesinin temel nedeni çektikleri bu ağrılardır.

İrk seçiminde "sağlık" kriteri insan sağlığını da kapsamaktadır. Kedi ile ortak bir yaşam sürdürmek istediği halde alerji nedeni ile bu isteğinden vazgeçmek zorunda hisseden kişiler için bu durumun çözümü ırk tercihi yapmak olabilir. Fel d 1 proteini, kedi tükürüğünde bulunan ve kedilere alerjisi olanlar için sorunlara neden olan bir alerjendir. Ancak bazı kedi ırklarında bu alerjen daha düşük oranda bulunmaktadır. Dolayısıyla bu ırk kedilerden birinin sahiplenilmesi durumunda alerji riski düşerek kedi ile birlikte sağlıklı bir yaşam sürülmesi mümkün hale gelebilir.

Daha az alerjen olduğu bilinen kedi ırkları aşağıda sıralanmıştır:

- Habeş
- Bengal
- Birman
- Colorpoint kısa tüylü
- Cornish Rex
- Devon Rex
- Cava
- Ocicat
- Oryantal kısa tüylü
- Russian Blue
- Sibirya
- Siyam kedisi
- Sfenks kediler

İLK
ON İKİ
AYIM

KÖPEK DAVRANIŞLARI

Veteriner Hekim
Gökhan DURUKAN
Vet Terapist Veteriner Kliniği

KÖPEK NEDİR VE KÖPEK NE DEĞİLDİR, KÖPEK TÜRÜNÜN TEMEL ÖZELLİKLERİ NELERDİR?

Köpekler davranışsal olarak şu an mevcut diğer tüm türlerden farklı bir türdür. Bu farklılığa rağmen, köpeklerin kurtlardan türediğine dair yanlış bilgiler, köpek davranışlarının kurtların davranışlarıyla kıyaslanmasına neden olmuştur ve bu yanlışlık, etolojik (doğal) köpek davranışlarını bulma konusunda insanları uzun yıllar hataya düşürmüştür. Neyse ki bilim sayesinde köpeklerin ayrı bir tür olarak değerlendirilmesi ve davranışlarının da sadece köpeklere özgü davranışlar olarak bakılması gerektiğini artık biliyoruz.

Köpekler bireysel ya da grup halinde ve gerekli durumlarda diğer köpeklerle birlikte yaşamaya uyum sağlayabilir fakat köpekler sürü olarak yaşamazlar. Katı, düzenli sürü kuralları ile sosyal yaşantılarını belirlemezler, sosyal etkileşimleri ve iletişimleri, birçok faktöre göre dinamiktir ve değişkenlik gösterebilir. Örneğin açlık, tokluk, ağrı, stres, sıcak, soğuk, yaş, daha önceki deneyimler vb. durumlar sosyal etkileşim ve iletişim konusunda belirleyici olacaktır.

KÖPEKLERDE NÖROGELİŞİM VE PSİKOLOJİ

Köpeklerde davranışı belirleyen ana yapı olan beynin gelişimi, gebeliğin ilk başladığı günden itibaren başlamaktadır. Bu dönemde annenin stresli olması, stres hormonlarının plasenta aracılığıyla yavruya geçmesine neden olarak beyin gelişimini baskılar, bu nedenle rahat bir anneden doğan yavrular rahat olma yönünde eğilimi daha yoğun olacakken stresli annenin yavruları stresli olma yönünde eğilimli olacaktır. Stresli annelerin yavruları öğrenme güçlüğü, sosyal uyumsuzluk, korku, kaygı ve duygusal tepkisellik yönünden hayata olumsuz başlamaktadır. Doğumdan sonraki ortalama ilk iki haftalık sürede yavrunun dünyaya ve potansiyel çevresine uyum süreci başlaması gerekmektedir ve bunun için yavrunun çevresindeki uyaranlarla düşük düzeyde karşılaşmaya başlamasını öneriyor-

ruz. Bu dönemde zihinsel gelişim için EPA ve DHA içerikli kaliteli yağların olduğu bir beslenme zihinsel gelişimi olumlu yönde uyarır.

HASSAS DÖNEM VE SOSYALİZASYON

Sosyalizasyon, hassas dönem, ortalama 3.-14. haftalar içerisinde köpeğin zihinsel gelişiminin en yoğun olduğu dönemdir, bu dönem içerisinde köpeğin beyninin hacimsel olarak %50'si gelişmektedir. Bu gelişim, bu süreç içerisinde beyindeki sinir hücrelerinin birbirleriyle fiziksel ve kimyasal bağlantı kurması vasıtasıyla aynı bir ağaç dalı gibi gelişmesinden kaynaklanmaktadır. Bu gelişim köpeğin beyninin sadece hacimsel değil, sinir hücrelerinin birbiriyle temas kurması neticesinde bir olaya, duruma, soruna davranışsal ve duygusal cevap oluşturmasında da gelişme göstermektedir.

Bu dönem içerisinde, köpeğin potansiyel yaşantı olaylarını, durumları, sorunları, sosyal etkileşimleri, onu zorlamadan karşı karşıya gelmesi gereken bir süreç olarak tanımlamak önemlidir. Bir uyarının hiç olmaması veya fazla olması istenmezken, uyarının düşük veya orta düzeyde olması kabul edilir. Örneğin, yavru köpeğin insanları görmesi istenir fakat bir insanın onu kucağına alıp 10 dakika kucağında mıncırması istenmez, aynı şekilde köpeğin diğer köpekleri görmesi istenir fakat havlayan, üzerine zıplayan bir köpekle aynı odada uzun süre durması kabul edilmez. Kısaca sosyalizasyon demek, köpeğin çevresinden rahatsız olmaması ve çevresini rahatsız etmemesi demektir. Sosyalizasyon köpeğin her köpekle oyun oynaması, her köpekle vakit geçirmesi, her insana kendini sevdirmek zorunda kalması demek değildir.

Sosyalizasyon sürecinde 8.-10. haftalar arası bir korku periyodu gözlemlenmektedir. Bu aralıkta köpeğin ilk defa göreceği şeylerden korkma potansiyeli olduğu için ilk deneyimler bu dönemden önce olmalı ya da bu dönemde ilk defa karşılaşılacak durumlarda köpeğin gıda, fiziksel temas ve sevgi sözcükleri ile rahatlatılmasına fazladan dikkat edilmelidir.

Bu döneme kadar uyaranlarla etkileşim kurmayan köpeklerde hayat boyu kalıcı korku ve kaygı oluşması beklenmektedir.

Bu dönem içerisindeki önemli bir zaman da yavru köpeğin anneden ayrılma aralığı olan 10-12 haftalık dönemidir. Bu dönemden önce anneden ayrılan köpeklerde ya da anneden ayrılması ani olan köpeklerde ayrılık kaygı bozukluğu görülmesi yaygındır ve bu döneme kadar sadece insanlarla etkileşime girmiş köpeklerde patolojik bir şekilde görülen insan bağımlılığı ve köpeklere karşı korku, kaygılı, saldırgan davranışlar gözlemlenmektedir.

Juvenil Dönem(Gençlik Dönemi)

Bu dönem, köpeğin 12-14 haftalık olduğu zaman başlar. Bu dönemde köpekler daha çok başına buyruk olurlar ve beynin gelişimi devam etmektedir.

İnsanlarla hiç etkileşime girmemiş ya da az etkileşime girmiş yavruların insana karşı korku, kaygı ve saldırganlık davranışları başlayacaktır. Bu döneme kadar olan etkileşimlerde sorun varsa mutlaka yeni insanlarla karşılaşılırken rahatlatıcı uygulamalar olan ödül gıdaları, fiziksel ya da duygusal rahatlatıcı etkileşimlerin kullanılması gerekir. Bu aralıkta köpekler arası etkileşim azalır ve dünyayı tanımaya yönelik keşif davranışları artar; bu dönem içinde yabancı cisim yeme, nesne ısırma vb durumları görmek çok daha olasıdır. 9. aya kadar beynin geri kalan %30'u gelişirken, bu dönemden sonra tüm hayat boyu beynin %20'si gelişmektedir.

Juvenil dönemin sonu köpeklerin boyutuna göre 5.-14. aylar arasında değişir. Bu dönemden sonra sosyal olgunluk dönemi başlar ve köpekler bu süreçte daha çok insanla sosyal etkileşim talebinde bulunurlar. Köpekler arası etkileşim azalır ve özellikle erken dönemde olan psikolojik sorunların davranışlar olarak ortaya çıkması muhtemeldir.

KÖPEKLERDE SÜRÜ HİYERARŞİSİ, LİDERLİK, ALFALIK GİBİ KAVRAMLAR GERÇEKTEN VAR MI?

Popüler bilimin ürettiği yaygın efsanelerden biri de köpeklerin liderliği, sürü hiyerarşisi gibi kavramlardır. Yapılan bilimsel çalışmalar bize köpeklerin insanlarla ya da diğer köpeklerle etkileşiminin sürü hiyerarşisi kurallarına göre değil de köpeğin daha önceki deneyimlerine, açlık durumuna, ihtiyaçlarına, fizyolojik gereksinimlerine, ilgi, sevgi gibi psikolojik ihtiyaçlarına göre belirlendiğini göstermektedir. Bu nedenle köpeklerin bu ihtiyaçları ve etkileşimleri de anlık ya da zamanla değişebilecektir. Buna ek olarak köpeklerin sürü liderliği iddiası, hiyerarşisi gibi kavramlar, tutsak ortamda, kısıtlı kaynaklar üzerinde normal olmayan bir ortamda ve çoğunlukla stres bozukluğu yaşayan kurt grupları gözlemlenerek yapıldığı için köpeklere atfedilen kurt alfalığı, liderliği ve sürü düzeni gibi kavramlar kurtlarda da uygun olmayan terimler olarak ifade edilmektedir.

ERKEN DÖNEMDE EN SIK KARŞILAŞILAN SORUNLAR NELERDİR?

Köpekler, köpek grubundan ayrılıp insanla yaşamaya başladığında, insanlarla en sık yaşanan çatışmalar, uygunsuz tuvalet yapma, oyun amacıyla insan bedenini dişleme, diş kaşınması, etrafı tanıma nedeniyle eşyaları dişleme-kemirme, stres sorunları nedeniyle yaşanan idrar-dışkı tutulamaması, eşya parçalama/dağıtma, havlama vb. gibi durumlardır. Aslında köpeğin normal sayılabilecek hareketleri ve stres davranışlarının ortaya çıkmasıyla insanların bu davranışları fiziksel ya da psikolojik şiddet yöntemleri kullanılarak çözmeye çalışması ne-

deniyle ortaya çıktığını bildiğimiz birçok psikolojik bozuklukla karşılaşmaktayız. Bu psikolojik bozuklukların davranışa dönüşmesi de ileride saldırganlık, korku, kaygı ve stres davranışları, telaşlılık ve panik hareketleri, tuvalet sorunları, yeme ve uyku bozuklukları, sosyal uyumsuzluk ve fobilerle kendini davranış bozukluğu olarak gösterecektir.

KÖPEKLERE TUVALET DÜZENİ NASIL ÖĞRETİLİR? NELER YAPILMALI VE NELERDEN KAÇINILMALI?

Genç köpekler ortalama 3,5 aylığa kadar dışkıyı, 5,5 aylığa kadar da sinirsel ve kas gelişimi nedeniyle idrarı tam olarak kontrol edemezler. Köpekler çoğunlukla idrar ve dışkılarını yattıkları, yemek yedikleri, oyun oynadıkları yerin mekansal olarak uzağına yapma eğilimindedir. Buna ek olarak zemin seçiminde ise gürültülü-çıkıntılı alanlara tuvalet yapmayı tercih ederler. Bu nedenle hasta bezleri kullanımı önerilmez, bu yan etki olarak halı gibi düz zeminlere tuvalet yapılmasına neden olabilir. Ev ortamında altık seçimi olarak yapay çim halılar önerilir. Köpekler oyun, uyku, heyecan, korku, stres, telaş sonrası idrar ve dışkılarını yaparlar. Bebek köpekler için gözetim altında olmadığı her durumda yemek, su, yatak, oyuncak gibi temel ihtiyaçlarının ve tuvalet alanının olduğu bir çit/kafes alanı yapılması önerilir. Aktif gözetim altında olduğunda köpek ailenin yanında serbest ya da tasma ile durabilir ve tuvalet zamanı geldiğinde mutlaka ev içinde tuvalet alanına ya da ev dışındaki tuvalet alanına yönlendirilmesi gerekir. Her doğru tuvaletin sonunda mutlaka ödül maması verilmesi gerekirken, hatalı tuvaletlerde tepkisiz kalmak gerekir, verilecek olumsuz tepkiler köpeğin ileride dış ortamda ya da kafes içinde sizin gözetiminizdeyken tuvalet yapmasını engelleyecektir.

Hatalı tuvalet sonrası köpeğe kızmak, bağırarak, vurmaya, korkutma vb fiziksel ya da psikolojik şiddet eylemleri ileride köpek insan etkileşimi olumsuz yönde bozar ve davranış bozukluklarına neden olur.

5,5 aylık dönemden sonra devam eden tuvalet sorunlarının temelinde psikolojik sorunları olabilmesi nedeniyle bu dönemden sonraki tuvalet sorunlarına davranış bozukluğu olarak yaklaşılması gerektiği unutulmamalıdır.

KÖPEKLERDE EVDE YALNIZ KALMA VE AYRI KALMA İLE İLGİLİ DAVRANIŞ SORUNLARI

Köpekler annelerinden ve kardeşlerinden ayrıldığında eğer erken dönemde buna uyum sağlayabilecek bir ortamda yetiştirilirse yalnız/ayrı kalmayı bir sorun olarak algılamayacak ve onu psikolojik olarak olumsuz etkilemeyecektir ama maalesef ki ülkemizde de dünyada olduğu gibi yetiştiricilikte kurallar tam olarak uygulanır olmadığı için anneden erken ayrılma ve anneden ayrılana kadar geçen sürede yaşam ortamının uygunsuzlukları, bilinçsiz yetiştiricilik ve diğer nedenlerden dolayı uygunsuz anneden ayrılmalar sonucu çoğu köpekte farklı derecelerde ayrılık kaygı bozukluğu gözlemlenmektedir.

Evimize gelen bebek köpekte ayrılık kaygı bozukluğu semptomları olan ayrı ya da tek kaldığında havlama, ağlama, idrar ve dışkı yapma, eşya parçalama, dağıtma gibi davranışlardan biri varsa mutlaka veteriner hekiminizden destek almanız gerekir.

Bunları yaşamayan köpekler için de köpekleri ayrı bırakırken mutlaka yaşam alanı kendine ve çevresine zarar vermeyecek şekilde düzenlenmeli, sıkılmaması için beslenme oyuncakları, zeka puzzleleri, yalama ve koklama matı gibi oyuncaklara önceden alıştırmalı ve önüne bırakılmalıdır. Yaşam alanında suyu ve konfor alanları olmalıdır. Ayrı bırakmalar öncesi hazırlıklarda rahatlatmak için köpeğin ilgisini çeken yüksek değerlikli gıdalar önüne bırakılmalı ve yine ayrılık anından hemen önce gıda vererek rahatlatılmalıdır. Çıkışlar ve girişler çok ritüel haline dönüştürülmemeli ve heyecandırılmaktan kaçınılmalıdır. Bunları yaptığımız taktirde köpeğinizin makul süreler için 8-10 saat gibi evde tek kalması onda davranış bozukluğu yaratma ihtimalini azaltmış olacaktır.

KÖPEKLERDE İNSANLARA VE EŞYALARA YÖNELİK DİŞLEME, ISIRMA DAVRANIŞLARININ YÖNETİMİ

Köpeklerin 3-4 aylık dönemden 7-8 aylık dönem aralığında diş değişimi, keşif ve oyun ihtiyacı nedeniyle dişleme davranışları gözlemlenmektedir. Özellikle annesinden ve kardeşlerinden erken ayrılmış köpeklerde ısırmanın otokontrolü ve karşı tarafın davranışlarını anlaması çok daha zor olmaktadır.

Isırma davranışı saldırganlıktan ayırt edilmelidir, daha çok hırlama ve diş gösterme olmadan başlayan ısırma davranışları; çekiştirme ve kemirme ile devam etmektedir. Bu davranışlar canlılara olduğunda oyun başlatma ve diş kaşıma ile oluşur, cansız nesnelere de yine oyuna davet, keşif ya da diş kaşıma amacıyla yapılır.

Diş kaşınması öncelikle yönetilmelidir, köpeğin 7/24 ulaşabileceği şekilde farklı biçimde diş kaşıma oyuncakları ve gıdaları olmalı ve bunlarla ilgilenirken mutlaka sözel olarak pekiştirilmelidir. İstenmeyen nesnelere yönelme olduğunda kızmak, bağırarak ve fiziksel şiddete başvurulmamalı, sakince köpeğin dikkatini olumlu yönde çekerek önerilen oyuncakça veya gıdaya yönlendirilmelidir. Aktif gözetim altında olamayacağı durumlarda mutlaka kendi yaşam alanında tutulması, istenmeyen nesnelere yönelik ısırma ve kemirme davranışlarının oluşmasını ve pekişmesini engeller.

İnsana yönelik ısırma ve kemirme davranışlarının oluşmaması için, köpekler eve geldiği andan itibaren kesinlikle bedenimizle oyun oynamamalı, el ve kol şakası yapmamalı, elimizle ayağımızla fiziksel taciz yapmamalı, ittirme gibi davranışlardan kaçınılıyoruz ve ilk andan itibaren köpekler için üretilmiş, çekiştirme ve tug oyuncaklarını kullanmalıyız.

Yine de insana yönelik ısırma davranışları olduğunda, mutlaka ilk olarak dikkatini ve ağızını fiziksel olarak yönlendirmeden, gıda, oyuncak vb nesnelere olumlu bir şekilde kendi bedenimizden farklı bir nesneye çekmeliyiz ve mümkün oldukça nispeten sakin olduğu ilk anda oyuncak ile ısırma oyununu sunmalıyız. Çok zorda kaldığınız durumlarda köpeği kapatıp iyice sosyal etkileşime ihtiyacını arttırmak ve strese sokmak yerine, 3-5 dakika köpeğiniz sakinleşene kadar kendinizi bir odada izole edip oyuncakla ortama çıkıp oyun başlatmanızı öneririm. Bu tarz köpekler için olabildiğince kendisi oyun istemeden siz oyuncakla onu oyuna davet edip doğru oyun başlatmayı köpeğinize öğretmelisiniz.

Çekiştirme oyunu köpeği saldırgan yapar mı?

Çekiştirme oyunu kesinlikle saldırganlık yaratmaz, köpeğin insanla etkileşimini artırarak, daha iyi bir ilişki kurmasına destek olurken yapılan çalışmalarda da çekiştirme oyunu oynayan köpeklerin eğitim konusunda da performanslarının arttığını belirtmiştir.

TATİLE GİTTİĞİMİZDE KÖPEĞİMİZİ NASIL BİR PANSİYONA BIRAKMALIYIZ?

Kalabalık köpek ortamlarının köpekler için uygun olmadığını söylemek doğru olacaktır. Özellikle 5 aydan büyük köpeklerin, tanımadığı canlılarla ve köpeklerle çok yoğun etkileşime ihtiyacı olmayacağını söylemiştik. Bu nedenle pansiyon seçiminde köpeğinizin günlük ihtiyaçlarını karşılarken sadece alanda kendisinin olacağı yani yemek, tuvalet, uyuma, dinlenme gibi anlarını özel bir ortamda yapacağı ve köpek diğer köpeklerle etkileşime girmeyi tercih ederse günün kısa vakitlerinde uyum sağlayabileceği, davranış bozukluğu olmayan aynı anda en fazla 2 ya da 3 köpeğin aynı ortamı paylaşacağı ortak alanlı pansiyonlar tercih edilmeli. Köpek ve diğer canlılarla sorun yaşayan köpeğinizin tanımadığı ve veteriner hekim tarafından planlanmamış bir davranış tedavisi olmadan diğer köpeklerle kontrolsüz vakit geçirmesi ilerde sorunlarının artmasına neden olacaktır.

Pansiyon gibi ortamlara bırakılırken kemirme, çiğneme oyuncakları, yemek kabı, su kabı, yatağı vb. özel eşyaları mutlaka yanında olmalıdır.

KÖPEĞİN DIŞ ORTAMA ÇIKIŞI, YÜRÜYÜŞ VE DAVRANIŞ İLİŞKİSİ

Köpeklerin günlük olarak sosyal etkileşimlerini hayat boyu devam ettirmesi beklenmektedir. Günlük ikiye bölünmüş şekilde 15 dakikalık yürüyüşlerin köpekler için yeterli olduğu bilinmektedir. Uzun yürüyüşlerin köpeklerde stres bozukluğu yarattığını gösteren geniş katılımlı çalışmalar vardır. Özellikle dış ortamdan rahatsız olan köpeklerin zorla dışarıda vakit geçirmeye zorlanması köpekler için olumlu sonuçlar doğurmamaktadır. Buna ek olarak bazı hatalı inanışlar nedeniyle birçok davranış bozukluğunun enerji atamamaktan kaynaklandığı düşünülür ve bunun için çok uzun yürüyüşler önerilir. Fakat yürüyüş ile davranış bozukluğu arasından etki azaltıcı bir durum söz konusu değildir. Köpeklerin günlük yeterli fiziksel aktivitelerini yapıp buna ek olarak onları davranışsal açıdan rahatlatacak ana aktivite, ilerde değineceğimiz bir konu olarak zihinsel egzersizle kaynaşmış fiziksel hareketliliktedir.

Dış ortama çıkarken mutlaka kayış ve tasma kullanılması, köpeğin hem kendine hem de çevreye zarar vermesini önlemektedir ve yönetilmesine yardımcı olmaktadır. Dış ortama çıkarken mutlaka yanınıza köpeğinizi mutlu edecek gıdalar almanızı ve olumlu duygular oluşturmak amacıyla dış ortama dair uyaranlar karşısında gıda ile ödüllendirmenizi öneririm.

Bunun dışında, köpeğinizin ortopedik, kas, solunum ve kalp-damar sağlığı yerindeyse haftanın belirli günleri spor amacıyla uzun yürüyüşler yapılmasında, mevsime uyum sağladıktan sonra hiçbir sorun yoktur.

HASSAS DÖNEM SÜRECİNDE NASIL BİR YOL İZLENMELİ, NELER YAPILMALI VE NELER YAPILMAMALI?

Hassas dönemin amacı köpeğin canlı ve cansız ortamlarla, olaylarla ve etkileşimlerle ilgili duygusal ve davranışsal olarak duyarsızlaşmasını sağlamaktır. Bu nedenle her canlının doğduğu andan itibaren bu uyarılara karşı oluşturduğu duygu ve davranış diğerlerinden farklıdır. Bu farklılık, bu dönem için belirli bir eğitim programı olmasını engeller. Doğru yöntem köpeği bu uyarılarla karşılaştırırken duygusal ve davranışsal stres belirtileri göstermeden, rahat olarak etkileşimi karşıladığı mesafe, süre, yoğunlukta olmalı ve kesinlikle diğer köpeklerle kıyaslanmamalı. Örneğin köpek diğer köpekler ile 10 metre mesafeden, 20 sn karşılaşp yoluna devam etmeli; dış ortamda bebek köpeğin kalacağı süre 1-2 dakika ile başlamalı; mesafe, süre tamamen köpeğin bir önceki karşılaşmada verdiği tepkilere göre arttırılmalı ve azaltılmalıdır.

Bu dönemin ülkemiz açısından en önemli zorluğu, dış ortamda maalesef köpekleri öldürücü viruslerin var olmasıyla çıkmaza girmesidir. Bu dönemde ne virusleri ne de bu süreci görmezden gelerek ilerlenemez, ikisine uygun bir planlama yapılması gereklidir. Sorunu aşmak için birinci kural yavru köpeğin annesinin gebelikten önce aşı olması ve yavruya ilk 8 hafta boyunca koruyucu olarak maternal antikoları süt ile iletmesidir. Aynı şekilde koruyucu hekimlik uygulamalarının zaman kaybetmeden uygulanmasıyla birlikte, bu süreçte, köpeğin dış ortamın içerdiği tehlikelere göre, aşılama programına uyum sağlayarak, başlangıçta dış ortam ve uyarılarla uyum için mutlaka kısa süreler ile kucakta dışarı çıkması, dış uyarınları görmesi, duyması, hissetmesi gerekir. Diğer köpeklerin girmediğinden yüzde yüz emin olunan temizlenebilir ortamlarda farklı zeminleri, basamakları, merdivenleri deneyimlemelidir ve aşılama programına uygun olarak önce uzaktan da olsa köpekleri, insanları görmeli ve onlardan rahatsız olmayacak şekilde her kısa etkileşimin sonrasında gıda ile pekiştirilmelidir.

Bu dönemde tasma ve kayış ile gezme imkanı olmayan köpeklerin dahi, mutlaka evde bile olsa kısa süreler için tasma, kayış kullanımını deneyimlemesi ve tercih eden aileler için köpeklere uygun koruyucu giysileri deneyimlemesi sağlanmalıdır.

Araç ile seyahat planlayan aileler yine bu dönemde çok kısa araç deneyimi sağlamalı, araç içinde köpeği rahatlatmak için yalama matı kullanılması, köpeğin taşıma kutusu olması ve mümkünse araç seyrinin hareketsizden başlayıp sonra çok kısa turlar atarak bitirilmesi önerilir.

Veteriner kliniklerinde rahat uygulama ve tedavi almak için de klinik ortama mümkünse randevu ile gidilmesi, klinikte fiziksel ve psikolojik stres yaşayan köpek ve kedilerden mümkün oldukça farklı ortamda uygulama görmesi, kliniğe girişte mümkünse taşıma kutusunda ya da tasma ile kontrollü olarak girilmesi, koruyucu hekimlik uygulamalarının öncesinde, esnasında ve sonrasında gıda ile köpeğin rahatlatılmasının sağlanması, ortam müsaitse aileden bir kişinin köpekle muayene veya uygulama odasında yan yana olmasının köpekleri rahatlattığı bilinmektedir.

Diğer Köpeklerle Etkileşim

İlk etkileşimi daha önce de belirttiğimiz gibi farklı türden, boyuttan, renkten köpeklerin görsel ve sessel olarak algılanmasının sağlanması 12 haftadan önce olmalıdır. Özellikle bu aralıktan önce görülen ve sorun yaşamayan köpeklerin diğer köpeklerle etkileşimi olumlu olacaktır. Hiç köpek görmemiş bir köpeğin 5. aydan itibaren köpek görme durumu varsa çok dikkatli ve kontrollü olarak bu etkileşimi uzak mesafeler, kısa süreler ve bol gıda ile sağlanmasını öneririm.

Köpeklerle uyumlu olmuş bir köpeğin diğer köpeklerle etkileşime girerken mutlaka çevreden izole edilmiş bir alanda ve kayışı çıkartılmış olarak, diğer 1 ya

da en fazla 2 köpekle oyun oynamasına imkan verilmesi ve 2-3 dakika sonunda kayışı takıp uzaklaşıp ve dinlendirilip gıda verilerek etkileşimin bitirilmesi sağlanmalı. Bunun haricinde yürüyüşte ya da normal sosyal bir zaman içerisinde köpekleri birbirine kontrolsüz olarak yaklaştırmamanın köpek sosyalleşmesi açısından faydadan çok keyifsiz olacağı unutulmamalıdır. Köpeklerin 2-3 metrelik sosyal güvenlik mesafesinin diğer köpekler ya da insanlar tarafından ihlal edilmesi stres artışına neden olacağı için bizim dikkat etmemiz gereken unsur, yürüyüşte köpek gördüğümüzde bundan korku ya da aşırı heyecan yaşamadan sıradan bir olay olarak yaşantımıza ve yürüyüşümüze devam edebiliyor olmasıdır.

KÖPEĞİMİ HERKESE SEVDİRMELİ MİYİM?

Köpeklerin hassas dönemleri iyi geçse de her türlü etkileşimden mutlu olmak zorunda değillerdir. Özellikle hiç iletişimleri olmayan köpekler, aşına olmadığı kişilerin onlara temas etmelerinden hoşlanmayabilirler. Bunun için köpeğinizi biri sevmek isterse bu etkileşimi onaylayacak olan köpeğinizin beden dili ve davranışlarıdır.

Biri köpeğinize dokunmak isterse mutlaka köpeğinizin rahat olup olmadığına bakın, dokunmak isteyen kişinin köpeğinize yaklaşmasını değil de köpeğinizin ona yaklaşmasına olanak verin-eğer istiyorsa-. Köpek kişiye yanaşırsa kişi köpeğin çene altı, kaburga ve kuyruk sokumundan sevebilir ama kesinlikle sarılmamalı, kafasının üzerine dokunmamalı, bağırmmamalı bir yerini sıkmamalıdır.

Köpeğiniz o an kendini sevdirmek istemeyebilir böyle durumlarda da zorlanması o an ya da daha sonra saldırganlık, korku veya kaygı davranışlarının ortaya çıkmasına neden olabilir.

BESLENME DAVRANIŞI NASIL PLANLAMALI?

Köpekler bir günde, biri gün doğarken, biri gün içinde herhangi bir zaman, biri de gün batarken olmak üzere ortalama 3 defa beslenme davranışı göstermektedir. Köpeklerin beslenmesi mümkünse köpek beslenme oyuncakları ya da zeka-zihin oyuncakları/oyunları ile sağlanmalıdır.

Köpeklerin nesnelere ya da canlılarla etkileşime girerek beslendiklerinde kaygılarının azaldığı, duygusal ve zeka seviyelerinin olumlu yönde geliştiği, problem çözme kapasitelerinin arttığını biliyoruz.

Bu tarz beslenme uygulamaları köpeklerin oyun için insanları taciz etmesini, ayrılık kaygısını, ses duyarlılığını, stres bozukluğunu, uyku sorunlarını azaltmaktadır.

Köpeklerin yemek yerken bekletilmesi, engellenmesi, yemeğin ortamdaki kaldırılması, yemekle ve kaynaklarla ilgili kaygıyı artırıp insanla ilgili çatışmayı arttıracığından dolayı bu tarz davranışların yapılmaması önerilir.

KÖPEĞİN KENDİ DIŞKISINI YEMESİ-KOPRAFAJİ- DAVRANIŞI BİZE NE ANLATIYOR?

Köpeğin kendi dışkısını yemesi bir semptomdur. Beslenme hastalıklarında, paraziter enfestasyonlarda ve psikiyatrik hastalıklarla görülür. Mutlaka altındaki medikal sebepler araştırılmalı, varsa tedavi edilmeli ve devam ediyorsa da psikiyatrik olduğu değerlendirilerek tedavi edilmelidir. Çevresel uyaranların (oyuncak-etkileşim) yetersiz olduğu, fiziksel ya da psikolojik şiddetin varlığı araştırı-

rılmalıdır. Bu davranışı yapan köpeklere kızmak, vurmak, ceza vermek sorunu arttıracığı gibi başka davranış bozukluklarını da oluşturur. Bu köpeklerin tuvaletini yaptıktan sonra dışkıdan uzaklaşması için olumlu bir şekilde dikkatini çekmek ve ödüllendirmek gerekir, köpek ödülü yerken dışkı uzaklaştırılmalıdır. Devam eden durumlarda veteriner hekiminizden destek almanız gerekir.

KÖPEĞİMİN BEDEN DİLİNİ VE STRESİ NASIL ANLARIZ?

Köpeklerin iletişim için kullandıkları birçok davranışları vardır. Örneğin havlama, tonuna ve diğer durumlara göre stresli, korkulu, kaygılı, heyecanlı, hayal kırıklığı durumlarını belli eder.

Beden dili köpeklerde ustalıkla kullanılır. Vücudun duruşu, kuyruk pozisyonu ve hareketi, dudaklar, dil, göz, tüyler, kulak, bakış, kafa pozisyonu ile birçok noktadan duygusunu anlayabiliriz.

Çeşitli duyu belirteçleri:

- Kaçırılan bakışlar > korku
- Dik bakma > korku ilişkili saldırganlık öncüsü
- Dik duruş > saldırı öncesi
- Küçülen beden > korku ve kaygı
- Dilin dışarıda olması > stres
- Tüylerin kabarıklığı > korku nedeniyle saldırı öncesi
- Dış gösterme, havlama > saldırı belirtisi
- Kuyruğun sallanma > kaygı, heyecan, belirsiz duygular
- Kulakların dikilmesi > gerginlik
- Kulakların yatması > korku ve saldırı

Saldırgan beden dili

- Dik kuyruk
- Sabitlenmiş ileri duruş
- Kulaklar dikilmiş
- Dik dik bakma

Korkulu beden dili

- Alçalmış vücut duruşu
- Sıkışmış kuyruk
- Kulaklar aşağıda kapanmış
- Uzağa bakma

Esname

Yalanma

Dil dışarıda

Silkelenme

Mahzunluk

Göz kaçırma

Balina göz

Ön pati havaya kaldırma

**Diş gösterme, Burun kırıışması,
Dudakların geri çekilmesi**

Sırt tüylerini dikleştirme

Bu nedenle kuyruk ve kulakların kesilmemesi gerekir, bu uzuvları alınan köpekler diğer köpeklerle ve insanlarla iletişime geçmekte zorlanır ve davranış bozukluğu gösterme riskleri artar.

Egzersiz harici hızlı nefes alma, dudakların yalanması, esneme, gözlerin büyümesi, kaçınan bakışlar, uzak durma, kafayı çevirme, patileri kaldırma, volta atma, havlama, mızızlanma, homurdanma, silkelenme, kuyruğu bacak arasına alma ya da sallama, kulakların yatması veya gergince dikilmesi strese işaret eder. Bu durumlarda köpeğin girdiği etkileşimden, ortamdan uzaklaştırılması ve rahatlatılması ona iyi gelecektir.

AĞRI VE PSİKOLOJİ

Herhangi bir nedenle yeni ya da uzun dönemdir devam eden ağrı sorunu yaşayan köpeklerin toleransı azalır, genellikle kaçınma eğilimindedir ve daha önceden izin verdiği etkileşimlere ağrı nedeniyle ısırma, saldırma davranışları gösterebilir.

Kuyruk ve kulak kesimi, akut ve kronik ağrıya sebep olur. Fiziksel şiddet yine ağrı oluşturur. Eğitimde kullanılan boğma, dikenli ve elektrikli tasmalar da ağrıya neden olarak saldırganlığı tetiklemektedir.

KISIRLAŞTIRMA VE PSİKOLOJİ

Dişi köpeklerde yalancı gebelik semptomlarının ortadan kalkması içi kısırlaştırma davranış tedavisinde kullanılmaktadır. Bunun dışında erkek köpeklerde yapılan kastrasyonun, erken dönemde, kısıtlı dişi köpek varlığında ortaya çıkan erkek köpekler arası saldırganlığı azalttığı bildirilmiştir fakat bunun dışında erkek köpeklerin ya da dişi köpeklerin kısırlaştırılması köpeklerin bu belirtilen davranış bozukluklarının tedavisi amacıyla olumlu bir etkisi yoktur. Hatta kaygı

bozukluğu, korku ve stres sorunu yaşayan erkek köpeklerin kastrasyonu sonrasında insan saldırganlığının %25 arttığını bildiren bilimsel veriler de mevcuttur. Bu nedenle ev köpeklerinde kastrasyon kararı verilirken bu konuda detaylı bir değerlendirme yaparak veteriner hekiminizin karar vermesi önem arz etmektedir.

KÖPEKLER İÇİN DOĞRU EĞİTİM UYGULAMALARI NELERDİR?

Korku, kaygı, stres, baskı, fiziksel ve psikolojik ceza içermeyen eğitim uygulamalarının köpeklerin zihinsel gelişimini desteklediği, insan etkileşimini artırdığı bilinmektedir.

Doğru eğitim uygulamaları köpeğin normal davranışlarını sergileyebileceği yönlendirmeleri içermelidir. Dünyada da artık vazgeçilen itaat eğitimi gibi köpekleri baskılayan, baskı ve stres nedeniyle uzun vadede davranış bozukluklarına yol açtığı bilimsel verilerle ortaya konan ve stres artışı nedeniyle kalıcılığı yetersiz olduğu bilinen eğitim tarzından kaçınılmalıdır. Köpeklerin olumlu pekiştireç yöntemleri kullanılan davranışın zorlanmadan yönlendirmeye ortaya çıkarıldığı, istenilen davranışın olmadığı durumlarda ceza verilmeyen, istenilen davranış olduğuunda pekiştirilen eğitim uygulamalarının kalıcı olması, köpeğe zihinsel ve fiziksel destek olması, insanların köpekleriyle etkileşimini arttırması nedeniyle seçilmesini öneririm.

Eğitim uygulamaları köpeği gösteri hayvanına dnştrmemelidir. Televizyon gösterilerine, reality gösterilerine, sirklere yönelik köpeğe faydası olmayan danslar, tiyatrovari hareketler, iş yaptırmaya yönelik zorlayıcı uygulamaların da köpeğin stres nedeniyle yaşam süresini kısalttığını ve mutsuz ettiğini de unutmamanızı öneririm.

Uygun eğitim programı, doğru oyun başlatmayı, köpeği yönlendirmeyi, sakinleşmesi ve yönlendirilmesi için oturmayı, yatmayı ve kalkmayı, uyumlu yürüyüşü,

tasma, kayış, giysi kullanımı için uygun hareketleri, taşıma kutusu kullanımını, klinik uygulamalar için çeşitli davranışları içermelidir.

TASMA, KAYIŞ VE AĞIZLIK SEÇİMİ NASIL YAPILIR?

Mevcut zaman içerisinde köpekler için üretilen en uygun tasmalar omuz tasmaları dediğimiz yurtdışında harness olarak anılan tasmalardır. Bu tasmalar bel, boyun bölgesine baskı yapmaz ve köpeğin kilosundan bağımsız olarak hem köpeği hem de insanları fiziki olarak zorlamazlar. Onun dışındaki tasmalar olan, boyun tasmaları ya da bel tasmaları bel-boyun bölgesine baskı yaptıkları için verdiği rahatsızlıklardan dolayı önerilmezler.

Daha önceden bahsettiğimiz nedenlerle boğma tasmalar, eğitim tasmaları, dikenli ve elektrikli tasmalar boyun bölgesi, deri, kas, kemik dokusu, nefes ve yemek borusu, tiroid bezi ve beyni besleyen boyun damarlarında kalıcı hasar yaratması ve stres, acı, ağrı vermesi nedeniyle kesinlikle önerilmez ve bazı ülkelerde yasaklanmıştır.

Kayışlar içinde de özellikle kuvvet emici tasmalar ve çift yönlü harness tasmalarının kullanımı köpeğin yönlendirilmesine yardımcı olması ve insana fiziksel zorluk çıkarmaması nedeniyle önerilmektedir. Buna ek olarak makaralı uzayan ve sabitlenen kayışlar köpeğin çekerek yürümesi ve ani fiziksel kuvvet uygulaması ile insanlara verdiği zararlar nedeniyle önerilmez.

Ağızlık da özellikle köpeklerin her ortamı kullanabilmesi ve çevredekilerin güvenliği için önerilir. Ağızlık kullanımında, köpeğin ağızlığı taktığında rahat olması için alıştırılması ve ağızlığı kullanırken su ve yemek tüketebilmesi, ağzı açık nefes alabilmesi ve gerekirse havlayabilmesine imkan sağlamalıdır. Bu koşulları sağlamayan ve özellikle bez ağızlıklar kesinlikle önerilmemektedir.

OYUNCAK SEÇİMİ, BESLENME OYUNCAKLARI VE ZEKÂ OYUNCAKLARI KULLANIMI NASIL OLMALI?

Daha önce belirttiğimiz nedenlerle köpeklerin çevresinde oyuncakların olması gerekmektedir. Oyuncak seçiminde köpeğin tercihlerine mutlaka önem verilmelidir.

Oyuncaklar çeşitli olarak köpeğin gün içinde farklı türden 3-4 oyuncuğa ulaşabileceği şekilde olmalıdır. Günlük olarak sıkılma olmaması için oyuncaklar değiştirilmeli ve yerine bir diğeri konulmalıdır.

SAĞLIKLI VETERİNER HEKİM, KLİNİK VE KÖPEK İLİŞKİSİ

Köpeğin koruyucu hekimlik uygulamalarını rahat alabilmesi ve gerekli durumlarda tedavi alabilmesi için hekimiyle arasının iyi olması gerekir. Bunun için köpeğin sadece uygulama için kliniğe gitmemesi önerilir. Bazen yanınızdaki birkaç ödüllü klinikte verebilir ve evinize dönebilirsiniz. Klinikte hekiminize uğrayıp müsaitse orada 3-5 dakika vakit geçirebilirsiniz.

Klinik uygulamalar sırasında da daha önce belirttiğimiz gibi uygulamalar başlamadan köpeği rahatlatmak gerekir ve bunun için kliniğe gidilirken köpek feromonlarından destek alınabilir. Yolda araçla gidiliyorsa klasik müzik destekleyici olacaktır. Köpeğinize özel zaman ayrılması için randevu ile gitmenizde fayda vardır çünkü klinik ekibi hazırlık yaparak köpeğinizin daha rahat olmasını sağlayacak zaman oluşturur.

IRK VE PSİKOLOJİ İLİŞKİSİ, SALDIRGAN IRKLAR VAR MI?

Bilimsel olarak ortaya konan verilere göre saldırgan köpek ırkları yoktur çünkü saldırganlık korku, kaygı, stres ve yaşanan deneyimlerle öğrenilir, bu davranış da her köpekte olabilir. Bazı köpekler boyutları nedeniyle saldırdıklarında verdikleri zararlar daha fazla olabilir ama bu noktada da alınacak tasma, kayış ve ağızlık gibi basit önlemlerle bu sorunların önüne rahatlıkla geçilebilir.

Bazı ırkların bazı davranışları daha fazla sergilemesi olasıdır. Örneğin küçük ırk köpeklerin ses duyarlılığının fazla olmasına bağlı olarak daha fazla havlama potansiyellerinin olduğu görülür. Terrierlerin korku durumlarında seçimsel nedenlerle kaçmak yerine saldırganlığı seçmesi, Alman çoban köpeği ırkında tekrarlayıcı davranışların farklı sebeplerle daha çok gözlemlenmesi gibi ırkların seçimle ilgili olarak bazı davranışları daha yoğun sergileme potansiyelleri mevcuttur.

KÖPEĞİMİN PSİKOLOJİSİNİN BOZULDUĞUNU NASIL ANLARIM?

Köpekler stresli olduklarında, kaygı ve korku sorunu yaşadıklarında, travma sonrası stres bozukluğu vb. durumlar yaşadıklarında öncelikle yaşamsal faaliyetleri bozulur. Yemek düzeni, uykuda bağıırma, kasılma, uykudan ani uyanma, uyuyamama, kusma, ishal, kabızlık, gaz çıkarma, geğirme, salyalanma artışı, tuvalet düzeni gibi faaliyetleri bozulur ve buna ek olarak telaşlılık, kaçınma, havlama, ağlama, mızımızlanma, homurdanma, daha önceden yapabildiği şeyleri yapamama ya da yapmada isteksizlik, çevreye ya da kendi bedenine ağızyla/tırnaklarıyla zarar verme, tekrarlayıcı hareketler yapma, volta atma, kaçınma, saldırma, hareketsizlik, saklanma vb bir çok davranışla kendini gösterebilir. Bu davranışları gördüğünüzde mutlaka veteriner hekiminizden destek almalısınız.

DAVRANIŞ BOZUKLUKLARININ ÖNLENMESİ İÇİN NELER YAPILMALI?

Köpeklerin normal davranışlarını yapmasına izin verdiğimizde, anne ve kardeşleriyle normal sürede vakit geçirmelerini sağladığımızda, hassas dönem içerisinde önerilen uyum sürelerine dikkat ettiğimizde, onlara ev ortamında uygun yaşam alanı ve çevre zengileştirmesi yaptığımızda, tuvalet, oyun ve ev ortamını öğrenmesi için emek harcaıyıp yönlendirdiğimizde, hatalı bir şey yaptığını düşündüğümüz anlarda doğruya yönlendirip onlara vurmadığımızda, bağırmadığımızda, ceza vermediğimizde, zorla bir yere gönderip uygunsuz eğitime tabi tutulmadığında, boğma tasma, dikenli tasma, elektrikli tasma gibi uygunsuz aksesuarlar kullanmadığımızda, hekiminin sakince zaman ayırması için klinik ziyaretini planladığımızda ve hazırlık yaptığımızda köpeğinizin davranış bozukluğu yaşamamasını çok büyük oranda önlemiş olacaksınız. Şimdiden yeni köpeğinizin size ve ailenize mutluluklar getirmesini dileriz.

İLK
ON İKİ
AYIM

KEDİ ve KÖPEKLERİN İLK ON İKİ AY BESLENMESİ

Prof. Dr.

Pınar SAÇAKLI

Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi,
Hayvan Besleme ve Beslenme Hastalıkları Ana Bilim Dalı

YAVRU KEDİLERİN BESLENMESİ

Yavru Kedilerin İlk 4 Hafta Beslenmesi

Yaşamının ilk birkaç haftasında, yeni doğmuş bir yavru kedi tamamen annesine bağımlıdır.

Yenidoğan yavru kediler için tartışmasız en doğru besin kaynağı diğer tüm canlılarda olduğu gibi anne sütüdür.

Doğumdan sonraki ilk 24 ila 72 saat içinde salgılanmaya başlayan, diğer bir ifade ile ilk gelen süte "kolostrum" adı verilmektedir. Kolostrum, su ve besin madde bileşimi bakımından normal süttten farklıdır.

Kolostrum, yenidoğan yavru kedilerin hayatta kalması için kritik olan besin maddeleri, su, büyüme faktörleri, sindirim enzimleri ve hastalıklara karşı koruyucu olan immünoglobulinlerin (bağışıklık sistemi hücrelerinin) kaynağıdır. Kolostrumun kuru madde içeriği normal süttten yüksektir, bu nedenle de normal süte göre daha konsantre ve yapışkan bir yapısı vardır. İlk 3 gün içerisinde su içeriği giderek artarak bileşimi normal süte dönüşür.

Bu nedenle yenidoğan yavruların, kolostrum salgılanmaya başladıktan sonra ilk 12 saat içinde kolostrumu alması ve kolostrumu aldığından emin olunması kritik önem taşır.

Anne sütü, emen yavru kediler için eksiksiz bir besin kaynağıdır.

Anne sütü, yavrunun büyüme ve gelişmesi için yeterli miktarda su, protein, yağ, laktoz, mineraller ve vitaminleri sağlar.

Yenidoğan bir yavru kedinin ilk dört hafta için enerji gereksinimi her 100 g vücut ağırlığı için yaklaşık 24 kcal'dir. Anne sütü, 0.85 – 1.6 kcal/ml enerji içerir. Buna benzer olarak süt ikame ürünlerinin de enerji düzeyi yaklaşık 1 kcal/ml'dir.

Anne sütü, kuru maddesinde %33-44 arasında protein içeriğine sahiptir. Kedi süt ikamelerinin de kuru maddesinde en az %30 protein vardır.

Emen ve büyüyen yavru kediler için herhangi bir karbonhidrat gereksinimi belirlenmemiştir.

Bir haftadan küçük yavru kedinizin, anne sütü ile besin madde ve enerji gereksinimini karşılayabilmesi için pratik olarak günde vücut ağırlıklarının %10 -15'i kadar süt veya süt ikamesi tüketmesi gerekir. 2-4 hafta arasında ise bu miktar vücut ağırlıklarının %20-25'ine çıkar.

Yenidoğan yavru kedinin, yaşamın ilk haftasında her 2-3 saatte bir, ardından süttten kesilene kadar her 4-6 saatte bir beslenmesi gerekir. Bu nedenle yavru kedinizin beslenmesi için annesine serbest olarak erişimine izin verin.

Zayıf doğan yavru kedinizin annesinin memesine konulması ve emmeyi kolaylaştırmak için tutulması gerekebilir.

Kedi yavrularının doğum ağırlıkları ortalama 100 g (85 -120 g)'dir. 75 g'ın altında doğan yavru kedilerde ölüm oranı çok yüksektir, bu nedenle hayatta kalabilmeleri için ekstra bakım ve besleme gerekir.

Yavru kediler, normalde ilk altı ayda, haftada ortalama 50-100 g ağırlık kazanırlar. Ağırlık artışının günlük en az 7 g olması beklenir.

Yavru kediniz anne sütüyle yeterince gelişmiyorsa (annenin yeterli sütü yoksa veya yeterli ememiyorsa) kısmen veya tamamen öksüz yavru besleme teknikleri ile beslemeniz gerekebilir.

Ayrıca annenin emzirmeyi etkileyecek herhangi bir sağlık veya beslenme sorununun olmadığından emin olmak gerekir.

Bütün bunlara rağmen yavru yeterli kilo alımını sağlayamıyorsa veya gelişme geriliği söz konusu ise kontrol için en kısa zamanda veteriner hekime götürülmelidir.

Annesiz (öksüz) Yavruların Beslenmesi

Anne kedinin olmaması, hasta olması veya yavru kediyi reddetmesi nedeniyle annesiz kalan yavru kediler öksüz olarak kabul edilirler.

Annesiz yavruların kilo ve günlük besin alımını, dışkı özelliklerini ve canlılıklarını (kas tonusu, aktivite ve uyanıklık) yakından izlemeniz gerekir.

Mümkün oldukça annesiz yavruların beslenmesi için başka bir sütanne bulunmalıdır. Sütannenin de bulunmadığı durumlarda yavru kediler biberonla beslenmelidir.

Kedi sütü diğer türlerin sütünden önemli ölçüde farklıdır. Dolayısı ile diğer türlerden elde edilen sütler, kedi yavrularının beslenmesi için uygun değildir.

Yavru kedilere asla tek başına inek sütü verilmemelidir.

Kedi sütünün kuru maddesinde, laktoz (süt şekeri) konsantrasyonu %14-26 arasında değişmektedir. Yavru kedinizi inek sütü ile beslemeniz durumunda büyümesi için gerekli olan besin maddelerini ve enerji gereksinimini karşılayamazsınız. Ayrıca laktoz oranı inek sütünde kedi sütündekinden daha yüksektir. Sindirilemeden kalın bağısıklara gelen fazla laktoz, bakteriyel fermantasyon sonucu yavru kedilerin ishal olmasına neden olur.

Yavruların beslenmesinde ticari kedi süt ikameleri (formül mamalar) en iyisidir. İster ticari süt ikamesi olsun, isterse ev yapımı mamalar olsun, anne sütüne benzer besin madde profiline sahip olmalarına dikkat ediniz.

Annesiz yavruların beslenmesinde su, en önemli besinlerden biridir.

Bir yavru kedinin günde her 100 g canlı ağırlık başına yaklaşık 15 ila 20 ml (ortalama 18 ml) suya ihtiyacı vardır.

Yavru kedinizi bir süt ikamesi ile besliyorsanız ve önerilen sulandırma bu miktarda su tüketimini sağlayamıyorsa yeterli su tüketimine ulaşıncaya kadar su vermelisiniz.

Yavruların beslenmesinde hijyen kurallarına azami dikkat etmelisiniz. Her beslemeden önce mama kapları/biberonları yıkamalı ve kaynatmalısınız. Mamaları en fazla 24 saatlik (günlük) hazırlayın, kullanılmayan kısmını buzdolabında saklayın.

Ev yapımı mamalar için inek veya keçi sütünü, bir baz olarak kullanılabilirsiniz ancak daha önce de bahsedildiği gibi yavru kedinizin beslenme ihtiyaçlarını tek başına sütle karşılayamazsınız.

Keçi sütü, inek sütü gibi yavru kediler için hiçbir besinsel fayda sağlamaz.

Yapılan önemli bir besleme hatası da inek sütünün ishal yapmasını önlemek için sulandırarak vermektir. Süt normal halde yavrunun ihtiyaçlarını karşılayamazken bir de sulandırıldığında hiçbir şekilde yavrunun büyümesi için yeterli olmayacaktır. Doğrusu, sütün protein ve yağ içeriğinin artırılmasına yönelik ilaveler yapmanızdır.

İnek sütü kediler için esansiyel olan taurin bakımından yetersizdir (1.3 mg/l). Bu nedenle, inek sütü bazlı ev yapımı süt ikamelerine 30 mg taurin/100 ml düzeyinde taurin ilavesi yapılmalıdır. Taurin, ticari olarak mevcuttur, eczane, veteriner klinikler ve gıda destekleri satan mağazalardan temin edebilirsiniz. İnek sütünün protein ve yağ düzeyini artırmak için yumurta sarısı ilave edebilirsiniz.

Annesiz yavru kedilerin, annesini emen yavru kedilerinkine benzer tutarlı bir şekilde kilo almaları gerekir. Bunun için her gün tartarak kedinizin kilo almasını izlemelisiniz.

Yavru Kedilerin Biberonla Beslenmesi

Özellikle yavru kediler için tasarlanmış meme uçlarına sahip biberonlar ve yavru kedi süt ikameleri kullanarak besleyebilirsiniz. Yavru kedi süt ikamesi, önceden karıştırılmış sıvı formda ve toz halinde mevcuttur. Her ikisi de eşit derecede iyi çalışır.

Yavru kediyi biberonla beslemeden önce, sütü bileğinin iç kısmına damlatarak sıcaklığını kontrol edin. Yeni doğmuş bir yavru kediyi beslerken yapmanız gereken ilk şey, yavru kediyi sıcak tutmaktır. “Üşüyen bir yavruyu beslemeye çalışmak, vücuduna bir stres daha eklemekten başka bir şey değildir” Yavru kedi üşüyorsa bir battaniyeye sarın ve ısınana kadar tutun.

Yavru kedi ve mama hazır olduğunda, kediyi karnının üzerine koyun; asla bir yavru kediyi sırt üstü yatarken beslemeye çalışmayın. Yavru kediyi biberonun meme ucunu kavramaya teşvik etmek için bir elinizle başını nazikçe tutun. Özetle yeni doğmuş bir yavru kedinin annesini emerken aldığı pozisyonu taklit edin, asla emmeye zorlamayın.

Yavru kediniz emmeyi reddederse anne kedinin dilinin pürüzlülüğünü taklit etmek için yüzünü ve kafasını havlu kumaştan bir bezle veya bir diş fırçasıyla nazikçe ovmayı deneyebilirsiniz. Yavru kedi hâlâ meme ucunu tutmayı reddediyorsa beslenmesi için bir şırınga kullanabilirsiniz. Bu şekilde ağzına sütü küçük damlalar halinde verin. Asla zorlamayın yoksa ciğerlerine kaçırarak hayvanın boğulmasına neden olabilirsiniz.

Bu şekilde yeni doğan yavru kediler her 2-3 saatte bir beslenmelidir. 2-3 haftalık yavru kedilerin her 3-4 saatte bir beslenmesi gerekir.

Sindirim sorunlarına neden olabilecek aşırı beslemeden kaçının, hayvan doyduğunda kafasını çevirecektir.

Yeni doğan yavru kediler vücut fonksiyonlarını kendi başlarına düzenleyemezler (bu konuda anneleri onlara yardım eder).

Annenin hareketlerini taklit etmek için her yemekten sonra yavru kedinin karnını, idrar ve kaka yapana kadar yumuşak bir şekilde elle veya bir bezle ovalayın. Ardından yavru kediyi bir sonraki beslemeye kadar ılık ve sessiz bir yere koyun.

4-8 Haftalık Yavru Kedi Besleme (Sütten kesme dönemi)

Bir yavru kedi annesi tarafından besleniyorsa anne kedi yavru kediyi sütünden kendi kendine kesecektir (genellikle yaklaşık 4. haftada başlar). Aynı süre biberonla beslenen yavru kediler için de geçerlidir.

Yavru kediniz yaklaşık 4 haftalık olduğunda, katı yiyecekler yemeye hazırdır, sütten kesme süreci başlatılabilir.

Küçük bir konserve yavru kedi mamasını bir çorba kaşığı süt ikamesi ile karıştırarak veya katı mamayı 3 katı sulandırarak yavaş yavaş diyetlerine sokun. Küçük bir miktar mamayı, yavru kedinin dudaklarına hafifçe sürerek alıştırmaya çalışın sonunda, yavru kediniz kendi kendine yemeye başlayacaktır. Bu süreci asla acele getirmeyin.

Bu arada, yavru kedinin kilosunu koruduğundan ve ihtiyaç duyduğu tüm besinleri aldığından emin olmak için günde 2 kez annesini emmesine izin verin veya süt ikamesi vermeye devam edin.

4. haftada sütten kesmeye başladığınız kedinizi 6-8 haftalıkken tamamen sütten kesip 8 haftalık olduklarında katı yavru kedi mamasına geçin ve günde 3-4 kez yavru kedi maması ile besleyin. Katı mamaya geçiş dönemi için özel geliştirilmiş mamalar da bu geçişi kolaylaştırabilir.

Kuru ve konserve mamayı birlikte karıştırmak iyi bir fikirdir, böylece kediniz genç yaşta farklı mamaları deneyimler.

Kediniz yaşlandıkça, tamamen kuru veya tamamen konserve bir mamaya geçebilirsiniz.

Altı haftalıkken erkek yavru kediler, dişi yavru kediye göre daha ağırdır ve orantılı olarak daha fazla miktarda mama tüketir.

Kilo alıp almadığından emin olmak için kedinizi her gün tartın. Yavru kediniz kilo almıyorsa veteriner hekiminize danışın.

8. Haftadan 4 Aylığa Kadar Yavru Kedi Besleme

8 hafta ile 4 ay arasında, yavru kedinizi günde 3 ila 4 kez beslemeye devam edin. Yalnızca, özellikle yavru kediler için formüle edilmiş mamalar ile besleyin.

4-12 Aylığa Kadar Yavru Kedileri Besleme

Yavrular 4 aylık yaştan sonra yetişkin olduklarından büyüme oranlarındaki yavaşlamayla birlikte enerji ihtiyaçları hâlen yetişkinlerden daha yüksektir.

Erkek kedi yavruları daha hızlı büyüme eğilimindedir ve büyüme dönemi dişilerden daha uzun sürer. Dişi bir yavru kedinin büyüme oranı 7 aylık yaşta azalmakla birlikte, büyümesi yetişkin olana kadar devam ederken, erkek bir yavru kedinin büyüme oranı 9 aylık yaşta azalır, büyüme 12 aylık yaşa kadar devam eder.

Yavru kediniz 4 aylık olduğunda, bir yaşına gelene kadar öğünleri günde 2 keze indirebilirsiniz. 12 aylık olduğunda (ilk doğum gününde) yetişkin kedi mamasına geçebilirsiniz.

Kedileri, yemleri sürekli önlerinde bulundurulmak suretiyle (ad libitum) beslemek köpeklere göre daha uygun olsa da kediler büyüdükçe aşırı yeme ve aşırı kilo sorunlarına yol açabilir. Ayrıca ne kadar yediklerini daha yakından takip etmek için öğünler halinde beslemek daha uygundur. Kediniz yeterince yemiyorsa (mamayı sevmediği için ya da daha ciddi sağlık sorunları nedeniyle) hemen anlarsınız, böylece bir değişiklik yapabilir ve gerekirse veteriner hekiminizle iletişime geçebilirsiniz.

YAVRU KÖPEKLERİN BESLENMESİ

Yavru köpekler, yaşamlarının ilk 12 ayında, hayatta kalma ve sağlıklı gelişim için beslenmelerine ilişkin olarak üç kritik aşamadan geçer.

- 1-Emme dönemi
- 2-Sütten kesme dönemi
- 3-Sütten kesildikten sonra yetişkin olana kadarki dönem

Emme Dönemi

Köpek yavrularının beslenmesinde en ideal besin anne sütüdür.

Yavrunun yaşamındaki ilk 24 saat çok önemlidir, bu sürede kesinlikle yavrunun annesini emmesini sağlamalısınız. İlk emmeyi sağlamak açısından yavruyu annesinin yanına koyun ve memesi-

ni buldurun. Daha sonra yavru acıktıkça kendisi memeyi bulur ve emer.

Doğumdan sonraki ilk 24-72 saat içinde salgılanan süte kolostrum adı verilir ve kompozisyon itibarıyla normal sütten oldukça farklıdır. Kolostrum, bağışıklıkta görevli immünoglobulinler bakımından zengindir, konsantre bir enerji ve besin ögesi kaynağıdır. Aynı zamanda müshil etkisi yaratır. Yavrunun ilk 24 saat içerisinde kolostrumu tüketmesi ve özellikle de kendi annesinin kolostrumunu alması temel bir beslenme prensibidir.

Sütün bileşimi, doğumdan sonraki 24 saat ile ilk haftanın sonuna doğru hızla normal süte dönüşür.

Köpek ve kedilerin plasentası zayıf bir geçirgenliğe sahiptir ve bağışıklığı sağlayan antikorların sadece %10-20'si yavruya geçebilmektedir. Bu nedenle yavruların sağlıklı gelişimini desteklemek için yüksek kalitede ve yeterli miktarda kolostrum alması şarttır.

Böylece yaşamın ilk 4 ayında bazı bulaşıcı hastalıklara karşı pasif bağışıklık sağlayabilirler. Pasif bağışıklığın sağlanmasında tüketilen kolostrum miktarının yanı sıra doğduktan sonraki ilk 4 saat içerisinde almış olmaları da önemlidir.

Bunun nedeni maternal antikoların (anneden geçen) bağırsaklardan emiliminin giderek azalması ve 12-16 saat sonra bağırsak bariyerleri tamamen kapandığı için antikoların emiliminin mümkün olmamasıdır.

İlk birkaç hafta köpek yavruları çok yüksek yağlı, yüksek proteinli süte ihtiyaç duyarlar. Köpek sütünün bileşimi (yani su, protein, yağ, laktoz, mineraller ve vitaminler), yenidoğan yavruların normal büyüme hızını destekleyecek özelliktedir. İnek sütündeki besin madde ve enerji düzeyi köpek sütüne göre düşük olduğundan yavruların ihtiyaçlarını karşılamaz (Tablo 1).

Bu nedenle inek sütü tek başına köpek yavrularının beslenmesi için uygun değildir.

Tablo 1: Köpek, Kedi, İnek ve Keçi Sütlerinin Besin Madde Bileşimi

	Köpek	Kedi	İnek	Keçi
Kuru madde (g/l)	20-25	18	12,2	13.5
Laktoz (g/l)	30-35	40-45	47-49	41-51
Protein (g/l)	75-110	70-90	33-35	35-36
Yağ (g/l)	85-95	33-50	36-40	38-40
Enerji (Kcal/l)	1450-1650	1100-1200	640-730	690-790
Kalisyum (g/l)	2.3-3.2	1.8	1.2	1.3
Fosfor (g/l)	1.6-2.2	1.6	0.9	1.4

Köpek sütünün enerjisi yüksektir ve 100 ml süt yaklaşık 146 kcal enerji içerir. Bir yavru köpeğin enerji ihtiyacı, yaşama ve büyüme için ihtiyaç duyulan enerjinin toplamıdır. Yavru köpekler zamanın %80'inden fazlasını sıcak bir ortamda uyuyarak geçirdikleri için tükettikleri enerjiyi büyüme için kullanırlar.

İlk hafta içersinde yavrunun süt tüketimi canlı ağırlığının günlük olarak %10'unu aşmamalıdır. Yaklaşık 400-500 g canlı ağırlıktaki yavrular bir öğünde 12-15 ml süt ya da süt ikamesi tüketebilir.

Yavruların yeterli ve kaliteli anne sütü tüketimi ile sağlık durumunu değerlendirmenin en iyi yolu her gün veya gün aşırı tartmanızdır. Doğru çalışan gram ölçekli bir tartı ile doğumdan hemen sonra, doğumdan 12 saat sonra ve daha sonra ilk iki hafta boyunca her gün tartarak kayıt edin.

Pratik olarak yavrular, emme döneminin sonuna kadar her hafta, yaklaşık olarak doğum ağırlıkları kadar canlı ağırlık artışı sağlarlar.

Ağırlık artışları ilk haftalarda biraz daha az olabilir.

Böylece canlı ağırlık artışındaki anormallikler hemen saptanır. Canlı ağırlık artışındaki yetersizlik yeni doğandaki hastalığın ilk belirtisidir.

Köpek yavrularının normal doğum ağırlıkları ırka bağlı olarak değişmekte olup ortalama;

Oyuncak ırklarda: 100 gram

Orta büyüklükteki ırklarda 200-300 gram

İri ırklarda 400-500 gram

Dev ırklarda 700 gramdan fazladır.

Yavru köpeklerin doğum ağırlıkları genellikle 10-12 günlük yaşta iki misline ulaşır.

Annesiz (Öksüz) yavruların Beslenmesi

Yavrular, doğumdan süttten kesmeye kadar hayatta kalmak için yeterli anne bakımına sahip değillerse öksüz olarak kabul edilirler. Yenidoğanların hayatta kalmasını sağlamak için normalde anne tarafından sağlanan ısı, nem, beslenme, bağışıklık, temizlik, güvenlik ve sosyal uyum gibi çeşitli fizyolojik ihtiyaçları bizler tarafından karşılanmalıdır. Annelerinden ayrı büyütülen yavrular için bu dönem çok önemlidir, hastalıklara karşı duyarlı oldukları unutulmamalıdır.

Anneleri ölmüş ya da anne sütünün yetmeyeceği kadar çok yavru olması durumunda yavrulara bir süttanne bulmanız öksüz yavruların büyütülmesi için en iyi yoldur.

Süt anne bulamazsanız yavruları optimum besin maddeleri ihtiyacını karşılayacak bir süt ikamesiyle büyütebilirsiniz. Anne sütüne en çok benzerlik gösterdiği için ticari olarak satılan süt ikameleri en iyisidir.

Bu süt ikameleri genellikle 1-1.2 kcal/ml metabolik enerji (ME) içerir. Süt emme dönemindeki birçok köpek ve kedi yavrusunun kalori ihtiyacı her 100 gram canlı ağırlık için 22-26 kcal kadardır. Bu miktardaki süt ikamesini eşit parçalara bölünerek günde 3 ya da 4 öğünde verebilirsiniz. İlk günler için yavruları 4 öğün beslemeniz daha uygundur.

Süt ikamesini ilk seferde tarifte yazılandan daha az verin. Miktarı yavrunun canlı ağırlık artışına ve beslenmeye karşı olumlu yanıtına bağlı olarak artırabilirsiniz.

Süt ikamesini taze olarak hazırlamak en iyisidir, bunun yanında 24 saatlik miktarları hazırlayarak her öğünde buradan porsiyonlar alınabilir. Artan kısmı buzdolabında +4 C°'de saklayın. Her beslemeden önce süt ikamesini yaklaşık 37-38 °C'ye veya hayvanın vücut ısısına yakın bir ısıya getirdikten sonra besleyin.

Yavruları özel emzikli biberonlarla besleyebilirsiniz (Bakınız: Biberonla Besleme). Midenin kapasitesi her kg vücut ağırlığı için ortalama 50 ml'dir. Aşırı beslemenin bir yararı yoktur ve aşırı dolu sindirim sistemi ishale yol açar. Her beslemeden sonra karın genişlemeli fakat aşırı gerilmemelidir.

Yavruların sindirim sisteminde oluşan gazı çıkartmak için karınlarına yumuşak sıcak bir havlu ile masaj yapın.

Besleme amacıyla uykudaki yavruların uyandırılmaları doğru değildir. Çünkü yavruların en az beslenme kadar uykuya da gereksinimleri vardır.

Büyümenin bu döneminde su gereksiniminin karşılanması çok önemlidir ve her 100 g canlı ağırlık için 16-19 ml (ortalama 18 ml/100g vücut ağırlığı) su verilebilir. Süt ikamesi, yenidoğanların normal büyüme hızını desteklemek için tasarlanmış önerilen seyreltmede bu kadar su sağlamıyorsa, 18 ml/100g vücut ağırlığına ulaşılan kadar ilave su vermelisiniz.

Sütten Kesme Dönemi

Sütten kesme, iki aşamalı bir süreçtir. İlk aşama, süt dişlerinin çıkmaya ve katı yiyecekler yemeye başladığı 3.-4. haftalar, ikinci aşama ise tam sütten kesmenin gerçekleştiği 6.-7. haftalardır.

Yavrular 3-4 haftalık olduklarında önlerine ıslatılarak yumuşatılabilen mamadan koyabilirsiniz. Böylece yavruların mamalarını koklamaları, yalamaları ve ısırma başlamları teşvik edilir.

Emzirme, süt üretimi için önemli bir uyarıcıdır. Bu nedenle, yavruların katı gıda alımı arttıkça süt üretimi giderek azalır ve tam sütten kesme dönemi gerçekleşir.

Bu dönemde verilecek mamalar yüksek oranda sindirilebilir olmalı, kuru maddesinde en az %25-30 protein ve en az 4.0 kcal ME/g enerji içermelidir. Enerji yoğunluğuna en büyük katkısı yağ sağlar ve büyüme dönemindeki mamaların kuru maddesinde yağ oranı %10-25 olmalıdır.

Bir öğünde meme emen yavru bir öğünde mama yemeye başlar ve bu uygulama 6. haftadan sonra tümüyle mama olacak bir şekilde döner ve emme biter. Sütten kesme, 6-7 haftalıkken tamamlanmalıdır.

Yavruların katı mamaya olan ilgisi arttıkça su miktarını kademeli olarak azaltabilirsiniz. Yavru köpekler bu dönemde kusmaya ve ishale çok yatkındır. Sütten kesildikten sonra, stresi ve ishal riskini en aza indirmek için mama değişikliği yapmamaya özen göstermelisiniz.

Sütten kesildikten sonra yetişkin olana kadar

Yavru köpeklerin her birim canlı ağırlıkları için tüketecekleri yem kuru maddesi miktarı yetişkin hayvanlardan fazladır. Bu fazlalık yavruların büyümelerinden ve aktivitelerinden kaynaklanır.

Tablo 2: Yavruların günlük beslenmesinde öğün sayısı

Yaş	Günlük Öğün Sayısı
6-16 Hafta	4
4 -6 Ay (dev ırklarda 9 aya kadar)	3
10. Aydan sonra	2

Küçük ırklar için yavru mamasından yetişkin mamasına geçişi 8-10. aylarda, büyük ırklarda ise 12., 13., hatta 14. aylarda yapılabilir.

Sütten kesilen yavruların beslenmesi düzenli bir büyüme oranı sağlamalıdır. Ne kadar mama verileceğini hayvanın vücut durumuna göre karar vermeniz en doğrusudur. Verilen mama miktarı köpeğin metabolizması ve vücut tipine bağlıdır, beslenme gereksinimleri köpekten köpeğe değişir.

Sütten kesmeden sonra, hayvan yetişkinliğe ulaşana kadar çok hızlı bir şekilde büyüyecektir. Bu büyüme evresi iki döneme ayrılabilir: Üreme olgunluğundan önceki yavru köpek ve cinsel olgunluğa ulaşıldıktan sonra büyümenin devam ettiği genç köpek.

Büyük ve dev ırklara özel dikkat gösterilmelidir çünkü sindirim sistemleri nispeten küçüktür. Yavruların ihtiyaç duyduğu yüksek enerji gereksinimleri ve sindirim sistemlerinin kapasitesi göz önüne alındığında, yoğun enerjili mamalarla beslemek (daha az miktar tüketerek yeterli enerji almalarını sağlamak için) ishal riskini azaltabilir.

Yüksek enerjili mama verilirse büyüme hızlanır tersine, düşük enerji verilirse büyüme yavaşlar. Ancak büyüme sürecini hızlandırmanın bir faydası yoktur. Büyük ve dev ırklar için çok hızlı büyüme sağlıkları için çok büyük tehlike olabilir.

Yavru bir köpeğin enerji ihtiyacı yetişkin olduğu zamanki ihtiyacı ile aynıdır. Bu nedenle enerji gereksinimi tabloları, yavru ağırlığına göre değil yetişkin ağırlığına göre verilir. Örneğin, 8 haftalık bir yavru köpeğiniz 3 kg ağırlığında ise ve bu yavru ırkının yetişkin ağırlığı 10 kg ise günlük kalori ihtiyacı yetişkin ihtiyacı ile aynı olup 550-600 kcal'dir. Kullandığınız mamanın paketinde belirtilen beslenme tablosuna uygun şekilde besleme yapılmalıdır.

Yavrular doku büyümesini desteklemek için yetişkin köpeklerden daha yüksek proteine gereksinim duyarlar. Yavru mamalarının kuru maddesinde ortalama olarak %25-30 protein olması gerekir.

İskelet gelişimini desteklemek için yeterince kalsiyum alımı köpekler için önemlidir. Ticari mamalarla beslenen yavru köpeklerde kalsiyum eksikliğiyle pek karşılaşmaz ancak yavru köpeğinizi ev yapımı mamalarla besliyorsanız kalsiyum eksikliği/fazlalığına ilişkin sorunlarla karşılaşabilirsiniz.

Aşırı kalsiyum alımı, gelişimsel ortopedik hastalıklar için bir risk faktörüdür. Büyümekte olan köpekler için genellikle %0.7-1.7 kalsiyum seviyeleri yeterli olmaktadır.

Fosfor, minimum %0.35 düzeylerinde gereksinimlerinin karşılanması için yeterli olabilir ve kalsiyum-fosfor oranının 1:1 ile 1.8:1 arasında olması şartıyla sorun yaşanmaz. Ancak köpeğinizi et ağırlıklı besliyorsanız fosfor fazlalığına bağlı olarak kalsiyum fosfor dengesi bozulur. Kalsiyum yetersizliği şekillenir. Çünkü et fosfor bakımından zengin, kalsiyum bakımından yetersizdir.

Büyüyen köpekler için özel bir karbonhidrat tavsiyesi yoktur. Bununla birlikte mamalarda %20'den fazla kompleks karbonhidrat içeriği uygun olmaktadır.

Sonuç olarak yavrular, yeterli kalitede, yeterli miktarda mama tüketmezlerse genetik olarak saptanan büyüklüğe ulaşamazlar. Kötü kalitede, dengesiz ticari yemler veya tek bir yem maddesi içeren, gelişigüzel hazırlanmış ev yapımı karışımlar yavrulara büyüme dönemi sırasında verilecek olursa genellikle beslenmeye bağlı bozukluklar ortaya çıkar.

Özellikle büyüme dönemi sırasında, kötü kaliteli mamalara yağ, amino asit, kalsiyum, fosfor, A vitamini, D vitamini, organ ve dokular gibi özel katkıları yapmak diyetle dengesizlik yaratarak bir seri beslenme bozukluğuna yol açabilir. Bu nedenle yavru kedi ve köpeklerin doğumdan altı aylık yaşa kadar doğru beslemele-ri iyi bir sağlık ve performansın temelidir.

KEDİ VE KÖPEKLERİN BESLENMESİNE İLİŞKİN AKLA TAKILAN SORULAR

Köpeklerin karnivor olduklarını, bu nedenle de yalnız etle beslenmeleri gerektiğini kesinlikle düşünmemelisiniz. Köpeklerin karbonhidratlara da gereksinimleri vardır. Pirinç mısır, yulaf gibi tahıllı mamaları, pişmiş patates, bisküvi, makarna ve ekmeği de sindirebilirler. Protein gereksinimi için balık, tavuk, peynir, soya ve yumurta verilebilir.

Köpek mamalarının besin madde bileşimi, kedilerin ihtiyacını karşılayacak düzeyde değildir. Köpek mamalarını kedilerinize vermemelisiniz.

Çiğ yumurta tüketilmesi biyotin yıkımlanmasına neden olacağından büyümede gecikme, kıl dökülmesi ve dermatitis gibi rahatsızlıklar ortaya çıkar. Bu açıklamalar hiç çiğ yumurta verilmez anlamında olmayıp sürekli çiğ yumurta verilmesinin doğru olmadığını ifade etmektedir.

Kedi ve köpekler için hazırlanmış ticari mamaların zaman zaman pahalı oldukları iddia edilmektedir. Bununla birlikte kaliteli ticari mamalar dengeli beslenme, sağlık, iştahla tüketim, dışkılamada düzen, temizlik ve pratik olmaları bakımından ele alındıklarında avantajlıdır.

Köpeklerin beslenme ihtiyaçları göz önünde bulundurularak geliştirilmiş kaliteli ödül mamalarını toplam kalori alımının %15'inden fazla olmayacak şekilde verebilirsiniz.

Köpeğinizi asla masadan veya tabağınızdan beslemeyin.

Köpeğinizi egzersizden bir saat önce veya sonra beslemekten kaçının.

Yavru köpeğiniz, ara sıra öğün atlıyorsa veya mamasının tamamını bitirmiyorsa endişelenmeyin. Bu durumda öğün sayısını veya mama miktarını düzenleyin.

Konserve mamalar en lezzetli ve pahalı mamalardır. Tamamen et içerikli konserve mamalar köpeğinizin eksiksiz ve dengeli beslenme gereksinimlerini tek başına karşılayamazlar.

Kuru mamalar en ekonomik olanıdır. İyi kaliteli kuru mamalar her boy ve yaştaki köpekler için eksiksiz ve dengeli mamalar olarak temin edilebilmektedir.

Tıbbi olarak gerekli olduğunda, böbrek hastalığı, kalp hastalığı, diyabet ve diğer ciddi rahatsızlıkları olan köpekleri beslemek için veteriner hekimlerden özel beslenme amacı taşıyan mamalar satın alabilirsiniz. Bu besinler asla veteriner hekim kontrolü dışında verilmemelidir.

Bazı vitamin veya mineral takviyeleri, yanlış kullanıldığında (büyük ırk bir köpeğe iyi bir diyetle verilen ekstra kalsiyum gibi), yarardan çok zarar verir.

Köpeğinizin diyetinde büyük bir değişiklik yapmadan önce veteriner hekiminize danışın. Mama seçildikten sonra, ona bağlı kalın. Yiyeceklerdeki ani değişiklikler, sindirim sorunlarına neden olabilir.

Köpeklere kemik verirken dikkatli olun. Tavuk kemikleri veya her türlü pişmiş kemik kesinlikle verilmemelidir. Boğulmalara ve köpeğin ağızına, boğazına veya bağırsaklarına ciddi zarar verebilecek parçalara ayrılabilirler. Küçük ve sivri kemikler, ağızda ve iç organlarda yırtılmalara neden olabilir.

Ev yapımı yiyecekler de büyüyen köpeklere verilebilir; bununla birlikte, büyümeyi desteklemek için yeterli protein, yağ, kalsiyum, vitamin ve mineraller içeren tariflerin kullanıldığından emin olunmalıdır. Marjinal eksiklik veya fazlalık sorunlarına karşı veteriner hekiminizle sağlık kontrollerini sıklaştırmanız gerekebilir. Dengeli ticari mamalarla beslenen sağlıklı hayvanlara rutin vitamin-mineral takviyesi gerekli değildir.

Ev yapımı yiyecekler kullanılıyorsa takviye önemlidir.

Köpekler için ad libitum (sürekli önünde mama bulundurma - serbest besleme) besleme yöntemi, nispeten kolaydır. Havlama, kaprofaji gibi anormal davranışları azaltabilir. Ancak aşırı yemeyi teşvik edebilir, obezite ve gelişimsel ortopedik hastalık riskini artırabilir.

Çiğ beslemenin (BARF diyetler) bilimsel olarak kanıtlanmış bir faydası yoktur. Hayvanın sağlığına ilişkin olumlu bildirişler yalnızca gözlemlere dayanmaktadır.

Mama Değişikliği

Köpeğinizin mamasını aniden değiştirmek; kusma, ishal ve iştah azalması gibi gastrointestinal rahatsızlığa neden olabilir.

Köpeğinizin mamasını değiştirmeye karar verdiğinizde, sindirim sisteminin bu değişime uyum sağlaması için zaman tanımak ve yeni mamaya kademeli olarak geçmek gerekir. İdeal olarak, bu geçişler 5-7 gün içinde gerçekleşmelidir. Bu geçiş sırasında, köpeğinizin mevcut mamasıyla karıştırarak yeni mama giderek artırılırken eski mamanın miktarı azaltılır. Uygun bir mama değişikliğini:

1. Gün: %25 yeni mama ve %75 eski mama.
3. Gün: %50 yeni mama ve %50 eski mama.
5. Gün: %75 yeni mama ve %25 eski mama.
7. Gün: %100 yeni mama şeklinde yapabilirsiniz.

Hassas mideleri, gıda alerjileri veya diğer gastrointestinal hastalıkları olan bazı köpeklerin daha da uzun bir geçiş dönemine ihtiyacı olabilir.

İyi bir mama değişikliğinin anahtarı, köpeğinizin bireysel tepkisini izlemektir. Mama geçişinin herhangi bir aşamasında köpeğiniz iştah değişiklikleri, kusma veya ishal gibi belirtiler gösteriyorsa daha yavaş ilerlemelisiniz. Yavaş yavaş geçiş yaptıysanız ve köpeğiniz hâlâ mide rahatsızlığı yaşıyorsa veteriner hekiminize danışmanız en iyisidir.

Kedi ve Köpekler için Gıda Güvenliği

Gıda kaynaklı hastalıkların çoğu, bozulmuş gıdalar, yanlış pişirilmiş gıdalar veya atık çöpler tüketildiğinde ortaya çıkar. Çiğ etler enfeksiyonlara neden olan çok sayıda bakteri içerebilir. İnsan tüketimi için satın alınan gıdalar bile bakterilerle kontamine olabilir.

Köpekler, çöp yemeye veya ölü hayvanları tüketmeye daha yatkın oldukları için gıda kaynaklı hastalıklara daha sık rastlanır. Genç köpekler, yetişkin köpeklere göre daha sık çöp yeme eğiliminde oldukları için genç köpekler daha fazla risk altında olabilir. Sıcak havalarda, gıda kaynaklı hastalık riski daha yüksektir. Dışarıda serbestçe dolaşmasına izin verilen köpekler, ölü hayvan dokularına, böcek ilaçlarına ve çöplere daha fazla maruz kalmaktadır.

Gıda kaynaklı hastalıklar yönünden mikotoksinler, bakteriler, ağır metaller ve biyojenik aminler önem arz etmektedir.

Mikotoksinlerden en çok mısır veya buğday gibi tahıllar etkilenir, ancak peynirler, kuruyemişler ve meyveler de mikotoksinler içerebilir.

Bakteriler içerisinde *Salmonella*, normalde bağırsaklarda bulunur ve sağlıklı köpekler ve kediler enfeksiyona nispeten dirençli olsalar da hayvanlardan insanlara bulaşabilir dolayısıyla halk sağlığı açısından da önemli bir zoonotik hastalıktır. *Salmonella*'ya maruz kalma, en yaygın olarak gıda veya suyun dışı ile kontaminasyonu yoluyla olur ve gıdaların yeterince pişirilmemesi veya hazırlama sırasında hijyen kurallarına yeterli özen gösterilmediğini işaret eder. *Salmonella* enfeksiyonunun klinik belirtileri arasında iştahsızlık, uyuşukluk, ishal, gastroenterit, kronik ateş, konjonktivit yer alır.

Clostridium botulinum, toprakta yaygın olarak bulunan gram pozitif, anaerobik (oksijensiz ortamda yaşayabilen) bakterilerdir. Bu bakteriler genellikle çiğ et, ölü hayvan dokularını ve sebzeleri kontamine eder.

Ev yapımı diyetler mutlaka bir ısıl işlemten geçirilmelidir. Hayvanınızı beslerken ortam sıcaklığı 10 °C'nin üzerinde ise 2 ila 4 saat içinde tüketilmeyen herhangi bir gıdayı mutlaka atın. Hazırladığınız yiyecekleri, buzdolabında saklayın ve 5 günden fazla tutmayın. Yiyecekleri kapalı olarak saklayın ve küf oluşumu açısından kontrol edin.

Kedi ve köpekler için uygun olmayan gıdalar

Çikolata

Evcil hayvanlara çikolata vermekten kaçınılmalıdır. Çikolata, kafeine benzer bir bileşik olan teobromin içerir. Köpekler, teobromini çok hızlı metabolize edemediği için az miktarda teobromine bile çok duyarlıdır. Özellikle bitter çikolatalarda teobromin düzeyi daha yüksektir. Teobromin toksisitesinin klinik belirtileri arasında kusma, ishal, huzursuzluk, kas titremeleri ve idrar kaçırma yer alır. Tedavisi, spesifik bir panzehir olmadığı için kusturmaktır.

Soğan ve sarımsak

Soğan n - propil disülfid içerir, bu da kırmızı kan hücrelerinin lipid zarlarına zarar vermek suretiyle kırmızı kan hücrelerini yok ederek anemiye neden olur. 5–10 g soğan/kg vücut ağırlığı kadar küçük bir miktarın alınması Heinz anemisine neden olabilir. Heinz anemisi kedilerde de meydana gelir. Sarımsak da soğan ailesinin bir üyesidir ve kronik olarak tüketilmesi köpeklerde anemi ve dermatite neden olur. Kedi ve köpeklere soğan ve sarımsak verilmemesi önemlidir.

İLK
ON İKİ
AYIM

KEDİ ve KÖPEKLERDE PARAZİT MÜCADELESİ

Prof. Dr.

Levent AYDIN

Bursa Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi,
Parazitoloji Ana Bilim Dalı

Prof. Dr.

Bayram ŞENLİK

Bursa Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi,
Parazitoloji Ana Bilim Dalı

PARAZİT NEDİR?

Hayatının tamamını veya bir kısmını genellikle kendisinden daha güçlü olan organizmaların üzerinde ya da iç organlarında geçiren canlılara parazit adı verilmektedir. Parazitler konaklarda (paraziti bulunduran canlı) buldukları yere göre **iç parazitler (endoparazitler)** ve **dış parazitler (ektoparazitler)** olarak başlıca iki gruba ayrılmaktadırlar. İç parazitler konaklarının mide, bağırsak, akciğer, karaciğer, kalp gibi iç organlarında bulunurken dış parazitler ise deri, kulak yolu gibi vücut yüzeylerinde yer almaktadırlar. Dış parazitler bilimsel olarak artropodlar (eklembacaklılar) olarak isimlendirilmektedir. İç parazitler ise protozoonlar (tek hücreliler) ve helmintler (çok hücreliler) ikiye ayrılmaktadır.

PARAZİTLER KEDİ VE KÖPEKLERİ ETKİLER Mİ?

Kedi ve köpekleri etkileyen çok sayıda iç ve dış parazit mevcuttur. İç parazitlerden bazıları kedi ve köpeklerin akciğer, karaciğer, kalp gibi çeşitli organlara yerleşebilmekte ve hayati fonksiyonları etkileyebilmektedir. Yine bazıları mide bağırsak gibi organlara yerleşerek sindirimin bozulmasına neden olmaktadır. Diğer taraftan Leishmania ve Toxoplasma gibi bazı protozoonlar ise birden çok organı etkileyebilmektedir. Bit, pire, kene, uyuz ve sinek gibi ektoparazitler ise kedi ve köpeklerin derilerinde yaralanma, kepeklenme, pullanma ve döküntülere neden olmaktadır. Ayrıca kene ve sinek gibi ektoparazitler birçok hastalık etkenini de köpek ve kedilere bulaştırmaktadır.

HANGİ DURUMLARDA KEDİ VE KÖPEĞİMDE İÇ PARAZİTTEN ŞÜPHELENMELİYİM?

- Durgunluk
- İştahsızlık

- Kıllarda matlık, karışıklık, çabuk kırılma
- Zayıflama
- Kansızlık
- Ateş (bazı tek hücreliler için)
- Yutkunma güçlüğü
- Burun akıntısı
- Sık ve kuru öksürük
- Sarılık
- İshal
- Hayvanın dışkısında ya da anüs civarında atılan parazitler

Bu belirtilerden birkaçını bir arada görüyorsanız kedi ya da köpeğinizde parazitler bir hastalık mevcut olabilir. Bu nedenle veteriner hekiminizle irtibata geçmelisiniz.

HANGİ DURUMLARDA KEDİ VE KÖPEĞİMDE DIŞ PARAZİTEN ŞÜPHELENMELİYİM?

- Kaşıntı
- Vücudunu sert cisimlere sürme
- Deride pullanma, kepeklenme
- Kıl dökülmesi
- Deride renk değişikliği
- Deride yara oluşması
- Bazen yarada kötü koku
- Baş sallama
- Deri üzerinde sinek, pire ve kene gibi eklem bacaklıların görülmesi

Bu belirtilerden birkaçını bir arada görüyorsanız kedi ya da köpeğinizde dış parazitlerden kaynaklanan bir problem mevcut olabilir. Bu nedenle veteriner hekiminizle irtibata geçmelisiniz.

Kedi ve köpeğimde paraziter bir hastalık bulunduğuna kanaat getirdiğimde ne yapmalıyım?

Kedi ve köpeğinizde paraziter bir hastalık bulunduğunu düşünüyorsanız hemen veteriner hekiminizle irtibata geçmelisiniz. Hekiminiz gerekli muayeneleri yaptıktan sonra hayvanınız için uygun bir tedavi protokolü oluşturacaktır.

KEDİ VE KÖPEĞİMDE BULUNAN PARAZİTER ETKENLER BANA DA BULAŞABİLİR Mİ?

Kedi ve köpeklerde bulunan paraziter etkenlerden bazıları zoonoz özelliğindedir. Bu nedenle *Echinococcus granulosus*, *Toxocara canis*, *Toxoplasma gondii*, *Entamoeba* ve *Giardia* gibi çok sayıda paraziter etken, hayvan ile temasta bulunan kişiye bulaşabilmektedir. Diğer taraftan kedi ve köpeklerde bulunan bazı enfeksiyonlar, vektörler (sinek, kene, pire) vasıtasıyla insanlara geçebilmektedir. Bu nedenle kedi ve köpeklerle belirli periyotlarla paraziter tedavi uygulanması büyük önem taşımaktadır.

KEDİ VE KÖPEKLERDE PARAZİTER MÜCADELENİN PÜF NOKTALARI

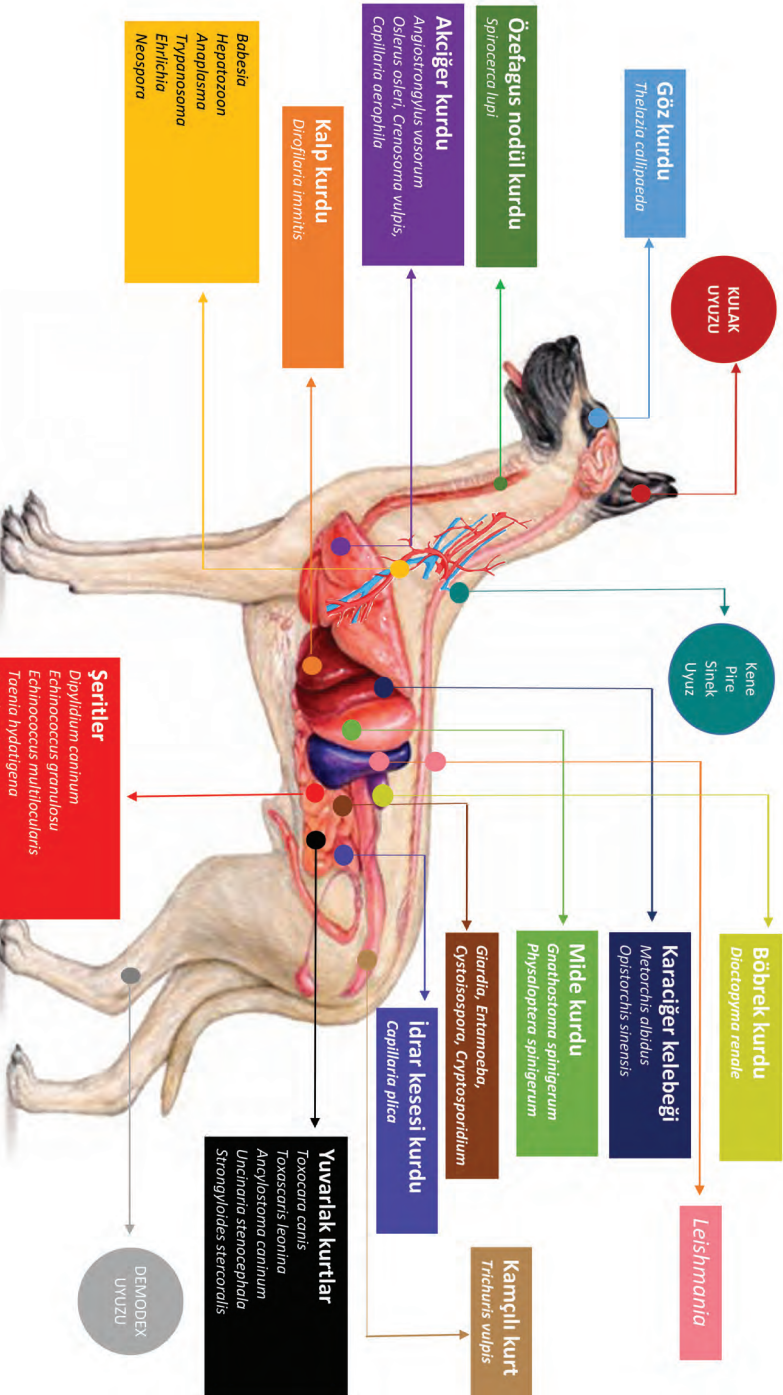
- Kedi ve köpekler hayatları boyunca paraziter etkenlerin tehdidi altında kalmaktadır. Bu nedenle tek bir tedavi yeterli değildir. Belirli periyotlarla paraziter tedavi uygulanmalıdır.
- Aşılamalardan bir hafta önce kedi ve köpeklere mutlaka paraziter tedavi uygulanmalıdır.
- Bazı parazitlerin larvaları ya da gelişme dönemleri, çiftlik hayvanlarının iç organları ve kaslarında bulunmaktadır. *Bu nedenle kedi ve köpeklere çiğ et ya da sakatat kesinlikle verilmemelidir.*
- Kedi ve köpeklere her 3 ayda bir dışkı muayenesi, her 6 ayda bir kan muayenesi yapılarak iç parazitler yönünden incelenmelidir.
- Doğumlarının ilk haftasında kedi ve köpek yavrularında ortaya çıkan solunum güçlüğü paraziter bir etkenden kaynaklanabilir. Bu nedenle bir tedavi gerekebilir.

- Üç aylığa kadar olan kedi ve köpek yavrularında hedefiniz askaritler, kançalı kurtlar, Cryptosporidium ve Cystoisospora olmalıdır.
- Özellikle ishal ile seyreden durumlarda protozoonlardan şüphe edilmelidir.
- Seyahat öyküsü olan köpek ya da kedi sahipleri mutlaka veteriner hekime başvurmalıdır.
- Özellikle kalp kurdu ve Leishmania bulunan bölgelere (Leishmania, Türkiye’de endemik seyrederek) gitmeden önce veteriner hekiminiz ile görüşmelisiniz.

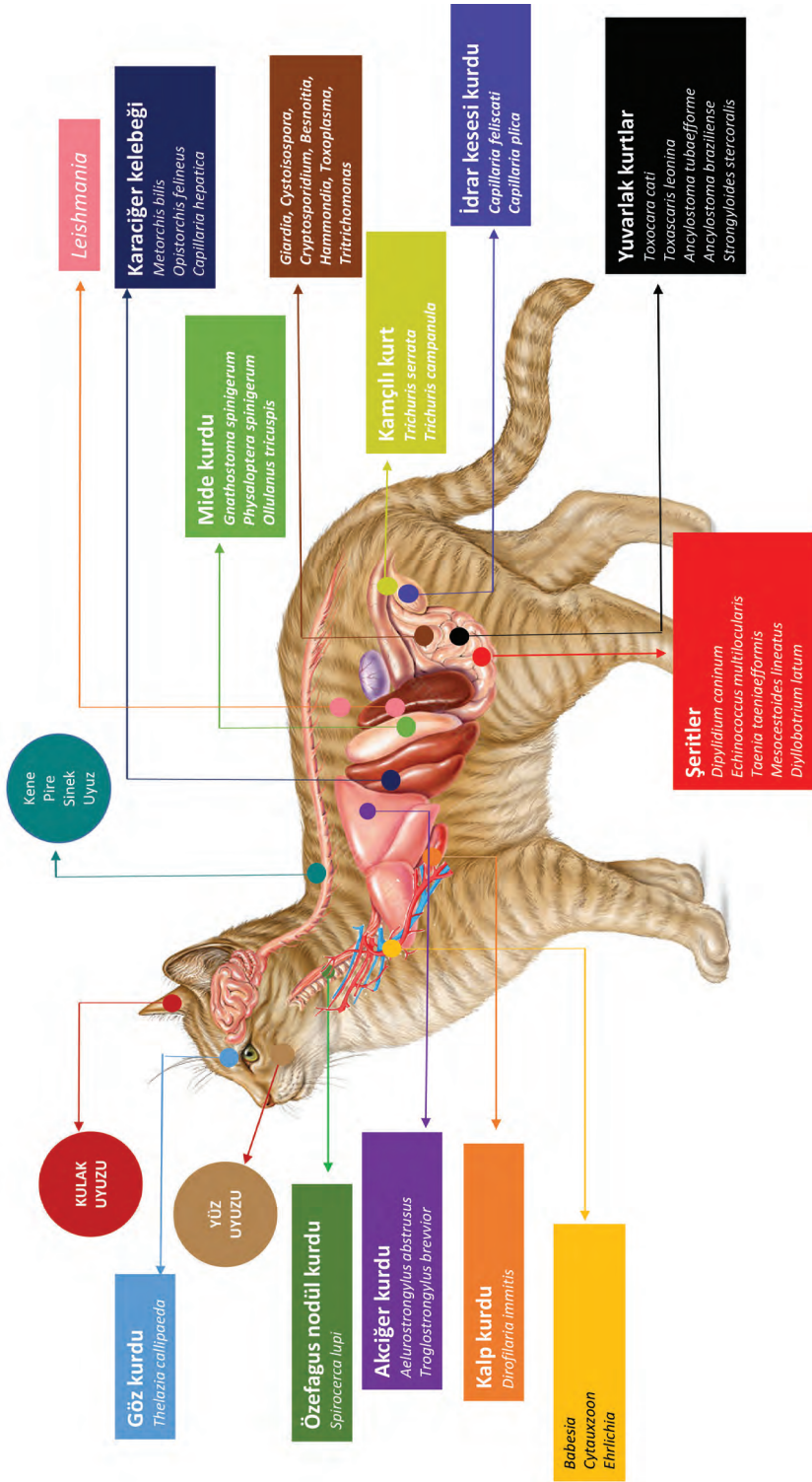
- Dış parazitler yönünden muayene ve kontroller yıl boyu sürdürülmelidir.
- Kedi ve köpeğiniz üzerinde herhangi bir dış parazit bulunup bulunmadığını sürekli gözlemlemelisiniz.
- Eğer hayvanınız sizinle beraber sürekli olarak dış ortama girip çıkıyorsa vücudunu ektoparazitler yönünden her gün kontrol etmelisiniz.
- Pire ve sinek kontrolünde alan mücadelesi yapılmalıdır. Mücadele, barınak ve çevre alanlarda da sürdürülmelidir.
- Kene, uyuz ve bit yönünden kontrolde, kediler de hedef olarak ele alınmalıdır.

Kanin Leishmaniasis,
Ulusal Tanı, Tedavi ve
Koruma Rehberi

KÖPEKLERDE GÖRÜLEN PARAZİTER ETKENLER

Kene
Pire
Sinek
Uyuş

KULAK
UYUZU

Göz kurdu
Thelazia callipaeda

YÜZ
UYUZU

Özefagus nodülü kurdu
Spirocerca lupi

Akciğer kurdu
Aelurostrongylus abstrusus
Tragiostrongylus breweri

Kalp kurdu
Dirofilaria immitis

Babesia
Cytauxzoon
Ehrlichia

Leishmania

Karaciğer kelebeği
Metorchis bilis
Opisthorchis felinus
Capillaria hepatica

Giardia, *Cystoisospora*,
Cryptosporidium, *Besnoitia*,
Hammonda, *Toxoplasma*,
Tritrichomonas

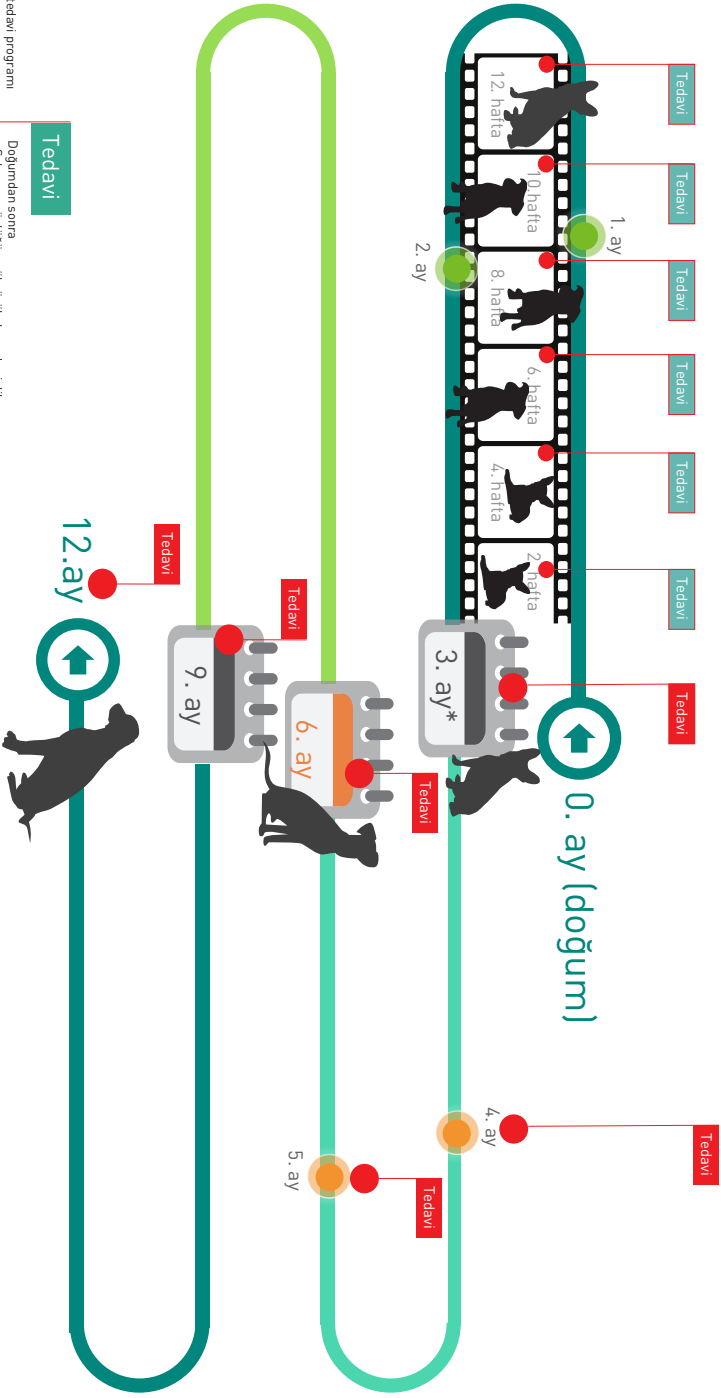
Mide kurdu
Gnathostoma spinigerum
Physaloptera spinigerum
Ollulanus tricuspis

Kamçılı kurt
Trichuris serrata
Trichuris campanula

İdrar kesesi kurdu
Capillaria feliscati
Capillaria pilica

Yuvarlak kurtlar
Toxocara cati
Toxascaris leonina
Ancylostoma tubaeforme
Ancylostoma braziliense
Strongyloides stercoralis

Şerhler
Dipylidium caninum
Echinococcus multilocularis
Taenia taeniaeformis
Mesocostoides lineatus
Dylolobotrium latum

Tedavi

Tedavi

Tedavi

Tedavi

Tedavi

Tedavi

Tedavi

Tedavi

12. hafta

1. ay

2. ay

8. hafta

6. hafta

4. hafta

2. hafta

3. ay*

6. ay

9. ay

12. ay

0. ay (doğum)

12. ay

Tedavi

Rutin iç parazit tedavisi programı

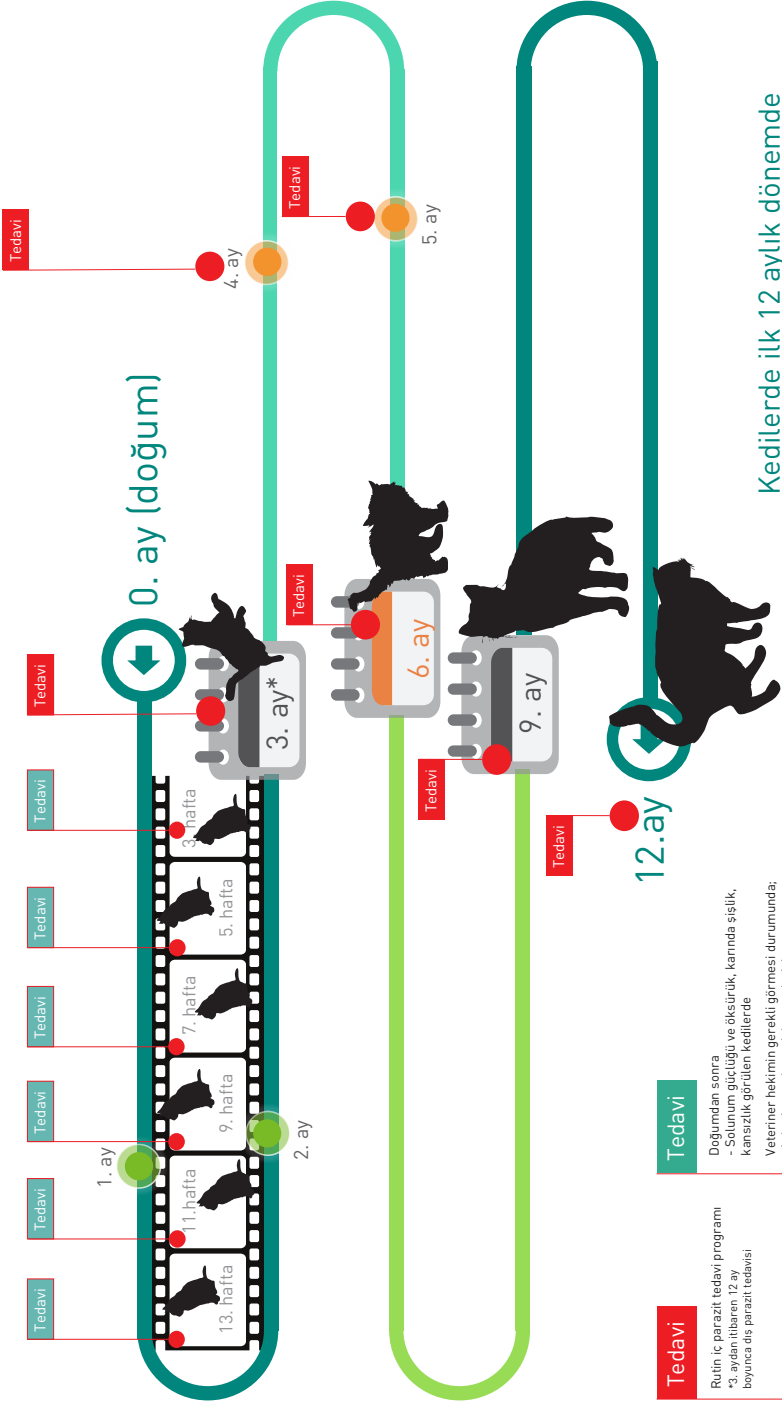
*3. aydan itibaren 12 ay boyunca dış parazit tedavisi

Tedavi

Doğumdan sonra

- Solunum güçlüğü ve iksuriklik, karnada sıtık, kanatsızık gövdeleri köpeklerde
- Veteriner hekimin gerekli görmesi durumunda: - Askarlı tıyasa kancalı kurt tedavisi. - Dystosiospora ve Cryptosporidium tedavisi.

Köpeklerde ilk 12 aylık dönemde iç parazitlerle mücadele programı

Kedilerde ilk 12 aylık dönemde iç parazitlerle mücadele programı

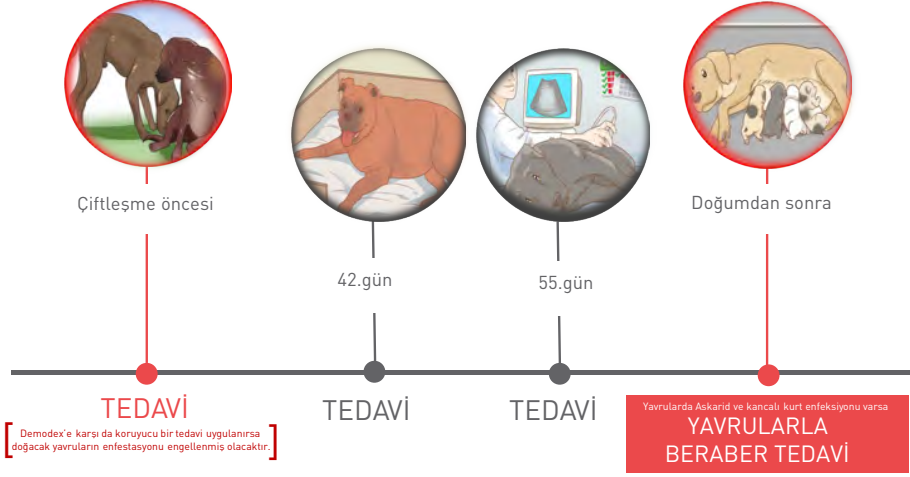
Tedavi

Rutin iç parazit tedavi programı
*3. aydan itibaren 12 ay
boyunca dış parazit tedavisi

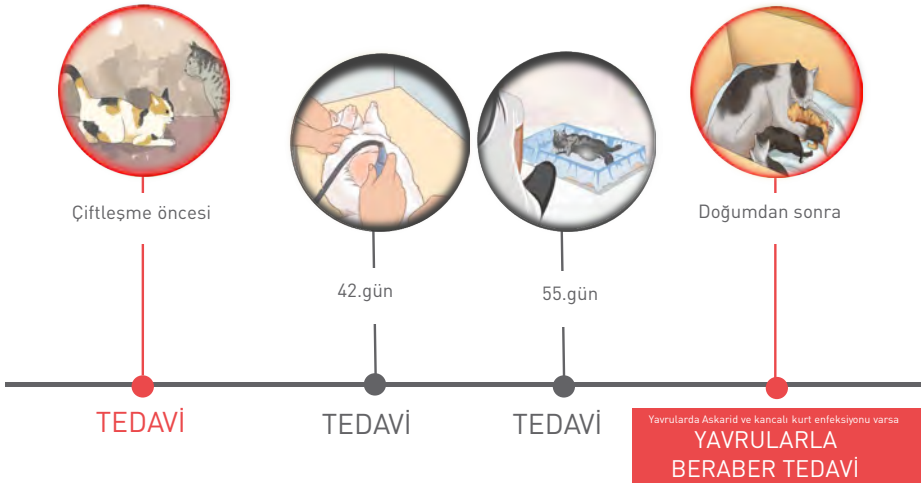
Doğumdan sonra
- Solunum güçlüğü ve oksürük, kanlı dışkı,
kansızlık görülen kedilerde

Veteriner hekimin gerekli görmesi durumunda;
- Asharti veya kancağı Kurt tedavisi,
- Cystisporispora ve Cryptosporidium tedavisi.

KÖPEKLERDE GEBELİK ESNASINDA İÇ PARAZİT TEDAVİSİ

KEDİLERDE GEBELİK ESNASINDA İÇ PARAZİT TEDAVİSİ

Köpek ve kedilerde yıl boyu ectoparazitlerin görülebileceği dönemler

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
 Kene												
 Uyuz												
 Kulak uyuzu												
 Cheyletiellosis												
 Bit												
 Sinek												
 Pire												

- Ektoparazit mücadelesinde yıl boyu koruma ve kontrol uygulanmalıdır.
- Kedi ve köpeklerde yıl boyunca ectoparazit muayeneler yapılmalıdır. Hayvan üzerinde ectoparazitlerinya da bunların neden olduğu kaşıntı, kıl dökülmesi v.b klinik belirtilerin tespit edilmesi durumunda hemen tedaviye başlanmalıdır.

Leishmaniasis
hakkında daha fazla
bilgi için:

Mevsim normallerindeki
değişikliklerin evcil
hayvanların sağlığına
etkisi hakkında daha fazla
bilgi için:

İLK
ON İKİ
AYIM

KEDİ VE KÖPEKLERDE AŞILAMA VE ÖNEMİ

Prof. Dr.

Nilüfer AYTUĞ

Animallia Hayvan Hastahanesi Başhekimisi

Prof. Dr.

Bülent ULUTAŞ

Adnan Menderes Üniversitesi Veteriner Fakültesi, İç
Hastalıkları Ana Bilim Dalı

Prof. Dr.

Hüseyin YILMAZ

İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Veteriner Fakültesi,
Viroloji Ana Bilim Dalı

Doç. Dr.

Banu DOKUZEYLÜL

İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Veteriner Fakültesi,
İç Hastalıkları Ana Bilim Dalı

KEDİ VE KÖPEKLERDE AŞILAMA VE ÖNEMİ

Birlikte yaşadığımız dostlarımızın hayatlarını sağlıklı şekilde devam ettirmeleri ve onların risk faktörü olan çok sayıdaki hastalıktan korunmaları için aşılanmaları gereklidir. Ayrıca aşılar, hastalıkların hayvandan hayvana ya da hayvanlardan insana bulaşmasını engellemek için de çok önemlidir. Aşılar, hastalıkların yayılmasını önlemenin yanı sıra, hastada şekillenebilecek problemlerin ortaya çıkmasını ve sonrasında oluşabilecek tedavi masraflarını azaltır.

Yeni doğmuş yavrularda bağışıklık sistemi tam gelişmediğinden infeksiyöz hastalıklara yatkınlık daha fazladır. Yavrular anneden kolostrum (ilk süt ya da ağız sütü) aldıklarında onları hastalıklardan koruyan bağışıklık maddelerini yani antikoları (maternal antikolar) alırlar. Yavruları ilk haftalarda güçlü bir şekilde koruyan bu maternal antikoların koruyuculuğu, 8-12 hafta sürer ve daha sonra kaybolur. Bunun yanında, anneden alınan maternal antikolar yavru kedi ya da köpeğin aşılarla karşı verdiği bağışıklığı etkiler ve aşılarla karşı oluşacak bağışıklık tam olarak şekillenemez. Bu nedenle son aşı uygulamasının, maternal antikoların etkisinin kaybolduğu zaman olan 16. haftada yapılması önerilir. Bu süreçte maternal antikoların doğal koruma görevini düzenli uygulanan bir aşı programı ile sağlanan aktif bağışıklık üstlenir ve hayvanları ölümcül infeksiyonlardan korur. Eğer yavrulara uygulanan aşılardan bir tanesi yani yavrluk dönemi uygulanan son aşı 16. haftada yapılmaz ise yavrular ölümcül infeksiyonlara karşı korunamaz.

Kedi ve köpeklere yapılması gereken aşılar, Dünya Küçük Hayvan Veteriner Hekimliği Derneği Aşı Rehberi Grubu tarafından açıklanmıştır. Bu aşılar; mutlaka yapılması gerekli (core) aşılar, ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye değişebilen (non-core) aşılar ve son olarak da önerilmeyen aşılardır.

- Core aşılar, hayvan sağlığını tehdit eden ve bazıları zoonotik karakterli olan hastalıkların aşılarıdır.
- Non-core aşılar, hayvanın bulunduğu bölgede risk oluşturabilen, mortalitesi düşük olan hastalıklar için yapılan aşılardır. Bu tip aşılar; hayvanın yaşı, yaşam şekli ve diğer kediler ve köpeklerle olan ilişkisi göz önünde bulundurularak yapılır.

- Önerilmeyen aşılar ise yapılan çalışmalarla uygulanmalarının gerekli olmadığı kanıtlanmış aşılardır (örneğin kanin enterik korona virüs aşısı)

Aşı programının oluşturulmasında dikkate alınması gereken çok sayıda faktör vardır. Bu nedenle aşı programı, belirli standartları koruyarak veteriner hekim tarafından, yavruların orijin, yaşam ortamları (ev, barınak, sokak gibi), sağlık durumları ve anneden gelen bağışıklıkları dikkate alınarak bireye özgün olarak düzenlenir. Kedi ve köpek sahipleri hayvanarı için düzenlenen bu programa uymak zorundadır. Uyulmadığında ciddi sağlık problemleri oluşur.

Aşı uygulanmasıyla ilişkili dikkat edilecek noktalar

- Minik dostumuzun aşı programı 6. haftadan itibaren başlatılmalıdır.
- Antiparaziter (iç parazit) uygulamaların aşıdan önce yapılmış olması gerekir.
- Aşı uygulanmasından önce detaylı fiziksel muayenenin yapılmış olması önemlidir.
- Aileye yeni katılan kedi veya köpeğinizi bekletmeksizin ve dışarıda dolaştırmadan hekiminize götürün. Hekiminiz, onun durumunu ayrıntıyla değerlendirerek ideal olan aşı takvimini oluşturacaktır.
- Ateş, halsizlik, öksürük, ishal vb. klinik belirtilerinden biri veya birkaçı mevcutsa kesinlikle aşı uygulanmaması gerekir. Bu durumda veteriner hekiminizin öngördüğü analizler (tam kan analizi, kan serumu biyokimyası, dışkı analizi, viral hastalık tanı testleri) yapılarak gerekli tedavi başlatılır ve iyileşmeyi takiben hekiminiz aşı takvimini yeniden düzenler. Bu dönemde yavruların dışarıda dolaşmalarına izin verilmez.

- Farklı yollar veya farklı anatomik bölgeler kullanarak çift aşı yapılabilir.
- Aşıları uygularken aşılama arasında 2-4 hafta olması önerilir.
 - Yavru kediler ve köpeklerde maternal immünite (anneden gelen bağışıklık) 16. haftada kaybolur. Bu haftada son bir dozun uygulanması ve son aşı dozunu takiben bir yıl sonra yapılan aşılamanın tekrarlarının uygulanması önerilir. Yavrulara uygulanan 16. hafta aşısı hastalıklara karşı yeterli bağışıklık oluşması için çok önemlidir.

16. haftada kaybolur. Bu haftada son bir dozun uygulanması ve son aşı dozunu takiben bir yıl sonra yapılan aşılamanın tekrarlarının uygulanması önerilir. Yavrulara uygulanan 16. hafta aşısı hastalıklara karşı yeterli bağışıklık oluşması için çok önemlidir.

- Aşının yapıldığı gün strese neden olabilecek durumlardan kaçınılması önerilir, banyo yaptırılması önerilmez. Dışarıda dolaşmasına izin verilmez.

- Erken sosyalizasyon davranışsal gelişimleri için son derece önemlidir. Ancak aşı protokolleri tamamlanmamış yavruların sadece sınırlı alanlarda sağlıklı oldukları ve aşı protokollerinin uygulandığı bilinen köpeklerle temas etmeleri, bunun dışında evde olmaları önerilir.

- Aşı programı aksatılmadan uygulanmalıdır. Aşı programında oluşacak 4 haftadan uzun bir ara yeterli bağışıklığın oluşumunu engeller.

- Aşıların saklanma ve taşıma koşulları oldukça önemlidir ve hem veteriner hekim hem hayvan sahibi tarafından dikkatle izlenmelidir. Saklama koşulları bilinmeyen aşıların uygulanması, kediniz veya köpeğinizde yeterli bağışıklığın oluşmasına engel olur. Bu nedenle aşıların veteriner hekimler tarafından klinikte yapılması gereklidir. Saklama koşulları bilinmeyen aşıların uygulanması yetersiz bağışıklık oluşumuna neden olur ve hayvanlar enfeksiyona yakalanır.

- Hekiminiz, sizi aşı uygulamasını takiben, nadiren de olsa görülebilecek bazı belirtiler konusunda uyarır. Aşı uygulanmasını takiben kaşıntı, gözlerde yaşarma, kızarıklık, yüzde şişme gibi belirtiler şekillendiğinde zaman kaybetmeksizin hekiminize mümkünse en yakın kliniğe başvurmanız gerekir. İnsanlarda olduğu gibi kediler ve köpeklerde de duyarlı bireylerde aşı allerjisi gelişebilir.

- Aşılar genellikle deri altı uygulanır ve enjeksiyona bağlı olarak gelişen komplikasyonlar nadirdir. Aşı bölgesinde bazen reaksiyon olarak şişkinlik görülebilir.

- İmmüno-supresif (bağışıklık baskılayıcı) tedavi/kemoterapi alan hastalara aşı uygulanması önerilmez.

- Kuduz aşısı hem kedilerde hem de köpeklerde 3 aylıktan itibaren yapılır ve komplikasyon şekillenmemesi için daha küçük hayvanlara yapılması önerilmez.

Tüm bu veriler ışığında veteriner hekiminiz, kediniz veya köpeğiniz için en uygun aşı programını oluşturur. Kural ve önerileri aksatmamanız ve aşı programına uymanız kediniz veya köpeğinizin sağlıklı bir yaşam sürdürebilmesi için önemli bir koşuldur.

KEDİ VE KÖPEKLERDE ÖRNEK AŞI PROTOKOLLERİ

Haftalar ve yaşlar temelinde köpeklere uygulanabilecek aşı programı

Zorunlu aşilar	Başlangıç yaşı ≤ 16 hafta	Başlangıç yaşı > 16 hafta
Distemper (CDV) Parvovirus (CPV) Adenovirus-2 (CAV)	6. hafta 9. hafta 12. hafta 16.hafta 1 yaşında tekrar 3 yılda bir tekrar	İlk uygulama 3 hafta ara ile 2 dozdur 1 yıl içerisinde 1 doz tekrar uygulanır 3 yılda bir tekrarlanır
Aşı uygulanmayan yıllarda antikor seviyelerinin düzeyi aşı titre testleri ile belirlenebilir. CDV, CPV ve CAV' ye karşı gelişen koruyucu bağışıklığa ilişkin fikir verir. Testin pozitif olması durumunda aşı tekrarlanmaz ancak testin negatif olması halinde aşı tekrarlanmalıdır. Yıllık olarak yapılan test sonucu pozitif ise aşı 3 yılda bir yapılmaya devam edilir.		
Kuduz	12. haftada 1 doz İlk aşidan bir yıl sonra tekrar dozu takiben yılda bir kez tekrarlanır	1 doz İlk aşidan bir yıl sonra tekrar dozu takiben yılda bir kez tekrarlanır
Bordetella bronchiseptica + Parainfluenza (intranazal) (CPiV)	3-4 haftalıkken 1 doz, 2-4 hafta ara ile 2 doz daha uygulanabilir Aşı yılda bir kez tekrarlanır	Tek doz Aşı yılda bir kez tekrarlanır
Bordetella bronchiseptica	8 haftalıkken başlanır. 2-4 hafta ara ile 2 doz Aşı yılda bir kez tekrarlanır	3 hafta ara ile 2 doz Aşı yılda bir kez tekrarlanır
Leptospirosis	9-12 haftalıkken başlanır. 2-4 hafta ara ile 2 doz Aşı yılda bir kez tekrarlanır	3 hafta ara ile 2 doz Aşı yılda bir kez tekrarlanır
Zorunlu olmayan (opsiyonel) aşilar		
Lyme (Borrelia burgdorferi)	12 haftalıkken başlanır. 2-4 hafta ara ile 2 doz Aşı yılda bir kez tekrarlanır	3 hafta ara ile 2 doz Aşı yılda bir kez tekrarlanır

Haftalar ve yaşlar temelinde kedilerde uygulanabilecek aşı programı

Zorunlu aşilar	Başlangıç yaşı ≤ 16 hafta	Başlangıç yaşı > 16 hafta
<i>Parvovirus (Panlökopeni) (FPV)</i> <i>Herpesvirus 1 (FHV 1)</i> <i>Calicivirus (FCV)</i>	8. hafta 11. hafta 14. hafta 17.hafta 1 yaşında tekrar 3 yılda bir tekrar	İlk uygulama 3 hafta ara ile 2 dozdur 1 yıl içerisinde 1 doz tekrar uygulanır 3 yılda bir tekrarlanır
Aşı uygulanmayan yıllarda antikor seviyelerinin düzeyi aşı titre testleri ile belirlenebilir. CDV, CPV ve CAV' ye karşı gelişen koruyucu bağışıklığa ilişkin fikir verir. Testin pozitif olması durumunda aşı tekrarlanmaz ancak testin negatif olması halinde aşı tekrarlanmalıdır. Yıllık olarak yapılan test sonucu pozitif ise aşı 3 yılda bir yapılmaya devam edilir.		
Kuduz	12. haftada 1 doz İlk aşından bir yıl sonra tekrar dozu takiben yılda bir kez tekrarlanır	1 doz İlk aşından bir yıl sonra tekrar dozu takiben yılda bir kez tekrarlanır
Zorunlu olmayan (opsiyonel) aşilar		
Leukemia (FeLV)	8. hafta 11. hafta 1 yaşında tekrar Yılda bir kez tekrarlanır	İlk uygulama 3 hafta ara ile 2 doz 1 yıl içerisinde 1 doz tekrar uygulanır Yılda bir kez tekrarlanır
<i>Chlamydomphila felis</i>	9. hafta 12. hafta 1 yaşında tekrar Yılda bir kez tekrarlanır	İlk uygulama 3 hafta ara ile 2 doz 1 yıl içerisinde 1 doz tekrar uygulanır Yılda bir kez tekrarlanır
Feline Immunodeficiency Virüs (FIV)	8. hafta 11.hafta 14.hafta 1 yaşında tekrar	İlk uygulama 3 hafta ara ile 3 doz 1 yıl içerisinde 1 doz tekrar uygulanır Yılda bir kez tekrarlanır
<i>Bordetella bronchiseptica</i>	4. haftada tek doz Yılda bir kez tekrarlanır	Tek doz Yılda bir kez tekrarlanır

İLK
ON İKİ
AYIM

BİYOĞÜVENLİK UYGULAMALARI

Prof. Dr.

Levent AYDIN

Bursa Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi,
Parazitoloji Ana Bilim Dalı

Prof. Dr.

Hüseyin YILMAZ

İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Veteriner Fakültesi,
Viroloji Ana Bilim Dalı

ZOONUZ NEDİR VE ZOONUZ HASTALIKLARIN ÖNEMİ

Zoonoz terimi, kısaca hayvanlardan insanlara geçen hastalıklar olarak tanımlanmaktadır. Zoonotik özellik taşıyan hastalıkların insanlara bulaşı; enfekte hayvana veya hayvansal ürünlere, hayvansal gıdalara, enfekte hayvanların sekresyonlarına, kanlarına veya diğer çıkartılarına temas ya da vektörler (kene, pire, sinek, kemirgenler) ile hayvandan insana geçmesidir. Kentsel yaşamda evde beslenen evcil hayvanlar ve insanlar iç içe yaşamaktadır. Bu nedenle çok fazla enfeksiyon etkeni insan sağlığını riske atmaktadır. Bazen bu tam tersine de olabilir, insanlar da evcil hayvanlar için risk oluşturabilir. Yani insanlar hastalık etkenlerini hayvanlara taşıyor (Antropozoonoz). Dünyadaki hastalıkların %61' i zoonozdur. Bu nedenle zoonoz hastalıklar ciddiye alınmalıdır.

BİYOĞÜVENLİK VE BİYOĞÜVENLİK UYGULAMALARI

Dünya Sağlık Örgütüne göre biyogüvenlik, “Patojen-İnfeksiyon ve toksinlere istenmeden maruz kalınmasını veya bunların kazaen yayılmasını önlemek için yürürlüğe sokulan koruma prensipleri, teknolojileri ve uygulamaları” olarak tanımlanmaktadır. Bu ifadeden anlaşıldığı gibi biyogüvenlik; evde, barınakta, çalışma ortamında ve çalışma alanı dışındaki tüm çevreyi korumayı amaçlamaktadır. Tanımda yer alan riskler; yani hastalıklara yol açabilen, tehlikeli etkenlerin kişilere veya çevreye bulaşma riskleri pet hayvanlarımız için ya da onların aracılığı ile mümkün olabilir. Bu nedenle biyogüvenlik insan, hayvan ve çevre için gereklidir.

Köpek ve kedilerden kendilerine, diğer hayvanlara ve insanlara bulaşabilecek mikroorganizmalara karşı önlem alınması ilk 12 ayda olduğu gibi yaşam boyu

önemlidir. Bu nedenle biyogüvenlik uygulamaları hem hayvanlar hem de sahipleri için hastalıkların önlenmesi açısından çok yararlıdır. Biyogüvenlikle ilgili daha detaylı bilgi, “2018 AAHA Infection Control, Prevention, and Biosecurity Guidelines” rehberinden sağlanabilir.

Biyogüvenlik, zararlı biyolojik ajanlar (virus, bakteri, parazit, mantar) ve hastalıklara maruz kalma riskini azaltmak-güvende olmaktır ve bu güvenliği sağlamak için alınan önlemler-yapılan uygulamalardır.

Özellikle aşısız hayvanlarda ve aşılama döneminde biyogüvenliğe özen göstermek gerekmektedir.

Bu önlemler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Genel hijyen ve dezenfeksiyon:

- Şüpheli materyallere ve gıdalara dokunulduğunda ellerin sabunla yıkanması ve alkol bazlı dezenfektanlarla dezenfekte edilmesi
- Hayvanların şüpheli materyallerden uzak tutulması
- Kedilerin tuvalet yerlerinin sık sık temizlenmesi, dezenfekte edilmesi ve kum değişiminin yapılması
- Eve girerken köpeklerin ayaklarının nemli bezle silinmesi veya yıkanarak kurulanması
- Ayakkabıların köpek veya kedilerin oyuncak haline getirecekleri yerde bulundurulmaması
- Yatak için kullanılan altlıkların yıkanması ve yatılan yerlerin temizlenmesi
- Tüylerin taranması ve diğer işlemler için kullanılan alet ve malzemelerin temizlenmesi, yıkanması ve dezenfeksiyonu
- Oyuncakların zaman zaman temizlenip yıkanması
- Yerlerin temizlenmesi ve dezenfekte edilmesi (dezenfektan madde yüzeylerde 10 dakika kalmalıdır)

Aşılamalar:

Yavru köpekler genç yaşta hastalıklara daha duyarlıdır çünkü aşısızdırlar. Bu nedenle veteriner hekimin planlaması doğrultusunda acilen aşılarının tamamlanması gerekir. Aşılanana kadar aşağıdaki biyogüvenlik uygulamalarına sıkı uyulmalı ve devam edilmelidir.

- Köpek ve kedilerin gebelik döneminden önce mutlaka aşılanmış olması, gerekirse gebelik ve emzirme döneminde de kullanımı onaylı aşılarla bu korumanın sağlanması
- Köpek ve kedinize yavruluk dönemi son aşısı olan aşının mutlaka 16. haftada yaptırılması
- Aşılama döneminde yavruların dışarı çıkarıldığında başka hayvanlarla temasının engellenmesi
- Aşısız hayvanların diğer hayvanlarla beraber olmaması
- Hekiminiz aşılamalar sonunda oluşan bağışıklığı ölçebilir ve bir doz daha aşılanmanın gerekli olup olmadığını söyler

Yeni hayvan alımı ve diğer hayvanlarla ilişkiler:

Köpek ve kedilere hastalıklar daha çok ya ağız yoluyla ya da burundan solunum yoluyla bulaşır. Bu nedenle hasta hayvanla yakın temas demek hastalığın bulaşma riski demektir ve bu doğrultuda önlem alınmalıdır. Sağlıklı hayvanın hasta veya hastalıktan şüpheli hayvanla yakın temasta bulundurulmaması ve aşağıdaki önlemlere uyulması gerekir.

- Evinizde var olan hayvanın yanına yeni bir hayvan alırsanız, yeni hayvanı uygun programa göre aşılamalı ve 1 hafta ayrı odalarda kalmaları sağlanmalıdır.
- Yeni alınan hayvan kedi ise coronavirus, FIV ve FeLV; köpek ise parvovirus yönünden test edildikten sonra alınmalıdır.
- Köpek ise eve geldiğinde yıkanmalıdır.
- Ev tatile giderken böcek ve parazit (pire, kene vs) ilacı ile ilaçlanmalıdır.

- Tatile giderken otel veya arkadaşlara bırakıldıktan sonra geri alımlarda yıkama ve hijyene dikkat edilmelidir.
- Köpeğinizin dışarıda yalnız dolaşmasına izin verilmemelidir.

Hayvanınızın davranışlarını yani stres, endişe, korku, sevinç ve isteklerini anlayabilmeniz için köpek ve kedi davranışlarıyla ilgili eğitim ve seminerlere katılınması veya başka yollardan bilgi edinilmesi önerilir. Stres hayvan sağlığını kötü yönde etkiler ve hastalıklara karşı direnci düşürür ve stres bazı enfeksiyonların (örnek koksiديوز) başlamasına neden olabilir. Vahşi hayvanlardan kuduz, gençlik hastalığı gibi önemli viruslar bulaşabilir ve bu nedenle bekçi ve av köpeklerinin vahşi yaşam hayvanlarıyla teması en aza indirilmelidir. Köpek veya kedinizi başka bir hayvan tarafından ısırılıp tırmalanacak pozisyon yaratılmaması ve ısırma ve tırmalamalara engel olunması önemlidir. Fare, sürüngen ve böceklerin eve girmemesi için önlem alınmalıdır. Hayvanınız ile ilgili aşı, hastalık ve diğer kayıtlar iyi tutulmalı ve mikroçip takılarak kimliklendirilmesi sağlanmalıdır.

Beslenme ve gıdalar:

- Hayvanınızın mikroorganizma bulaşması riski olan açıkta bekletilen ve tarihi geçmiş gıdaları tüketmemesi,

- Toprak veya kum yememesi,
- Ortak bir kaptan beslenmemesi ve su içirilmemesi,
- Dışarı çıkarıldığında diğer hayvanların su içtikleri kaplardan su içirilmemesi,
- Kaynağı belirli olmayan gıda ile beslenmemesi,
- Çiğ et veya çiğ hayvansal ürün ile beslenmemesi dikkat etmeniz gereken önemli noktalar arasındadır.

Antiparaziterler ve diğer ilaçlar:

Lyme hastalığı kenelerle bulaşabildiği için kene ve pire ilaçlamasına özen gösterilmelidir.

Veteriner hekimin programı doğrultusunda iç ve dış parazit (pire, kene, uyuz, sinek) ilaçlarının uygulanması ve zamanının kaçırılmaması önemlidir. Hekim kontrolünde parazitlerin yaşam döngüsünü kıran etkili ve uzun süreli koruma sağlayan uygulamalar yapılabilir.

Hekiminizin tavsiyesi dışında antibiyotik kullanmayınız ve önerilen antibiyotiği hekiminize danışmadan kesmeyiniz.

Hekiminizin önerisi dışında ilaç vermeyiniz.

SAĞLIK KONTROLLERİ VE HASTALIK ALARMI VEREN BELİRTİLER

Hayvanınız sağlıklı görünse de köpek veya kedinizi yılda en az bir kez sağlık kontrolünden geçirmelisiniz. Çünkü bazı hastalıklar sinsi seyrederek ve hayvanınız sağlıklı gibi görünür ve gözden kaçabilir.

Sağlık kontrollerinde aşağıdaki durumlar gözden geçirilir:

- Hayvanın genel sağlık durumu
- İnfeksiyon veya bulağıcı hastalık durumu
- Paraziter hastalık durumu
- Dişlerin durumu
- Genetik, ırk ve yaşa bağlı çıkabilecek hastalıkların durumu
- Davranış durumu
- Beslenmesinin iyi gidip gitmediği
- Kısırlaştırma ile ilgili durumlar

NOT: Ateş, öksürük, ishal, ani düşme ve bayılmalar hastalık habercisidir ve bu durumlarda acilen bir veteriner hekime başvurulması gereklidir. Doğum öncesi anne ve doğumu takiben doğan yavruların infeksiyonlardan temiz olduğundan emin olunuz ve mutlaka sağlık kontrollerini yaptırınız.

İLK
ON İKİ
AYIM

KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ NEDİR?

Prof. Dr.

Levent AYDIN

Bursa Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi,
Parazitoloji Ana Bilim Dalı

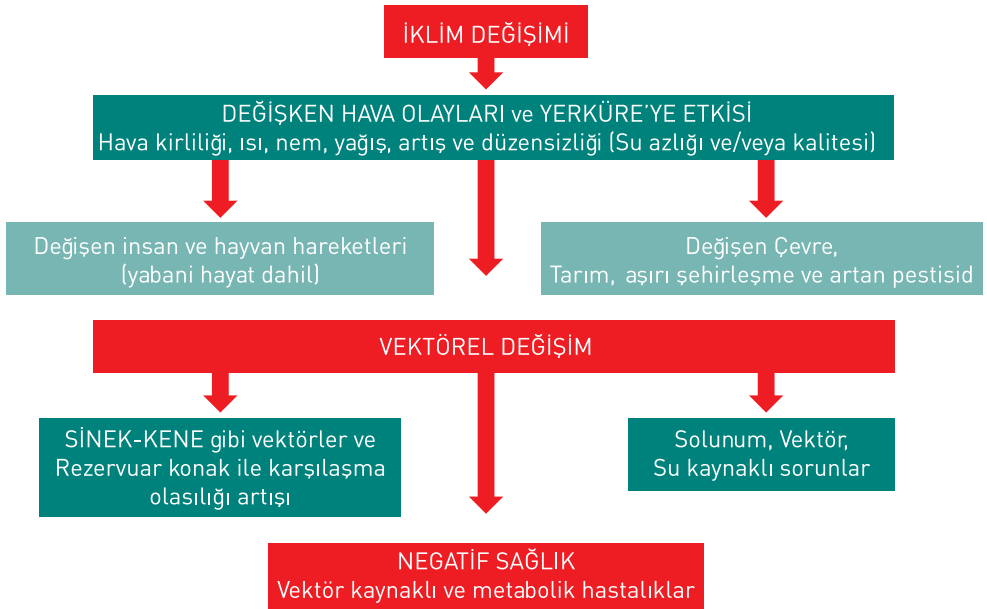
KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ NEDİR?

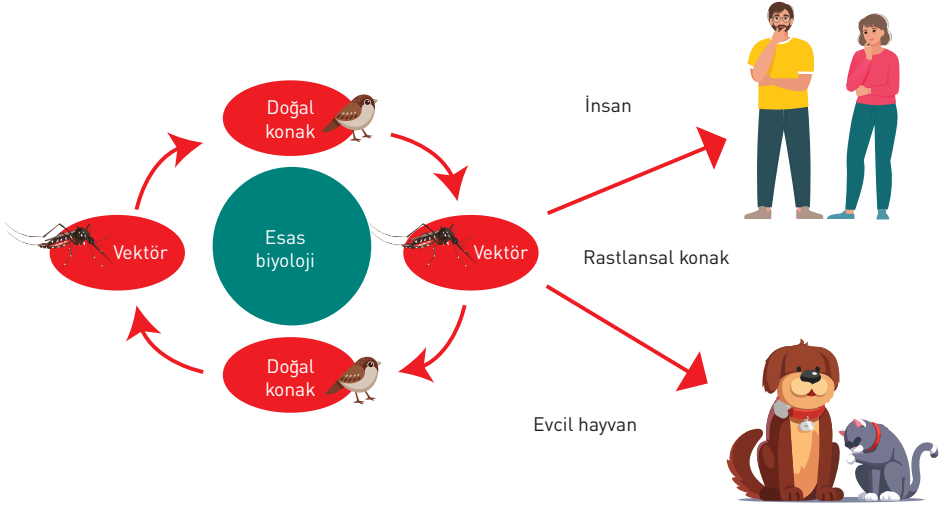
Gezegeneimizin atmosferi tıpkı bir sera gibi görev yapmakta, yeryüzüne ulaşan güneş ışınlarının neredeyse yarıya yakını yeryüzünden yansımaktadır. Atmosferimiz, sera gazı olarak da nitelendirilen karbondioksit, metan, su buharı, ozon, azot oksit vb. gazlar sayesinde yeryüzünden yansıyan güneş ışınlarının bir kısmını tekrar yeryüzüne gönderir. Bir battaniye işlevi gören sera gazları sayesinde yeryüzündeki ortalama sıcaklık, insanlar, hayvanlar ve bitkilerin hayatını sürdürmesine imkân verecek bir ısı düzeyini, 15°C'yi yakalamaktadır. Sera gazları olmasaydı, yeryüzünün ortalama

sıcaklığı -18°C civarında olurdu ya da ani hava olayları, aşırı sıcaklık ve mevsimsel özelliklerin artık görülmemesi gibi değişiklikler gözlenirdi. Sera gazlarının bu doğal etkisi "sera gazı etkisi" olarak adlandırılmaktadır.

Küresel ısınmanın hastalık salgınlarında yıllar içinde nasıl bir eğilime yol açacağı üzerine yapılan çalışmalarda iklim değişikiminin yaban hayatını etkileyen enfeksiyöz hastalıklar üzerinde potansiyel artış yarattığı gözlemlenmiştir.

Bu nedenle *12 ay boyunca* evcil hayvanlarımız çevresel etkenler ve başta sinek, kene, pire ve uyuz enfestasyonlarına karşı korunmalıdır. Veteriner hekiminizin kontrolüne ve tavsiyesine uygun olarak, parazitlerin yaşam döngüsünü kıran etkili ve *uzun süreli koruma* sağlayan yöntemler tercih edilebilir. Çünkü bu etkenler kendi zararları yanında taşıdıkları enfeksiyonlar (protoozon, helmint, bakteri, virüs, riketsia) ile ciddi sorunlar oluşturmaktadır.

Sonuç olarak bu küresel durumun insan ve hayvanlarımıza hem sağlık hem de ekonomik açıdan ciddi zararlar verme ihtimali yüksektir. Bu nedenle dünya çapında örgütlenme, ülkeler arası iş birliğiyle oluşabilecek tehlikeye karşı planlamanın yapılması ve gerekli önlemlerin alınması çok önemli ve vazgeçilmezdir. Öncelikle kendiniz ve sevimli dostlarımız için bireysel korunma ve koruyucu hekimlik temeldir.

Mevsim normallerindeki değişikliklerin evcil hayvanların sağlığına etkisi hakkında daha fazla bilgi için:

İLK
ON İKİ
AYIM

KEDİ ve KÖPEKLERDE ÜREME YÖNETİMİ

Prof. Dr.

Murat FINDIK

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Veteriner Fakültesi,
Veteriner Doğum ve Jinekoloji Ana Bilim Dalı

Prof. Dr.

Serhan Serhat AY

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Veteriner Fakültesi,
Veteriner Doğum ve Jinekoloji Ana Bilim Dalı

KEDİLERDE ÜREME YÖNETİMİ

Bu kitapçığın temel amacı kedi ve köpeklerimizin ilk 12 ayında yaşanan değişimlere odaklanmak olsa da üreme yönetimi ifadesi, ırklara göre değişmekle birlikte daha geniş bir dönemi kapsamaktadır. Bu bölümde dişilerde üreme konusunun doğru bir şekilde takip edilmesi ve yönetilebilmesi için hem üreme organlarının anatomi ve fizyolojisi hem de hayvan dostlarının nasıl davranması gerektiği özetlenmeye çalışılmıştır. Bilinçli bir hayvan dostu öncelikle şu soruyu cevaplamalıdır;

- Sorumluluğunu üstlendiğim kedi veya köpeğimin doğum yapmasını istiyor ve doğacak yavrularla ilgili sorumluluğu üstlenmeye hazır mıyım?

Bu soruya cevabı “evet” ise kedisi ya da köpeğinin ideal üreme dönemi, gebelik ve doğum sürecinde yapılacakları bilmelidir.

Cevabı “hayır” olanlar ise öncelikle kısırlaştırma seçeneğini düşünmelidir. Ülkemizde halen önemli bir sorun olmaya devam eden sokak hayvanları varlığı da dikkate alındığında hayvanlarda üreme faaliyetlerinin, sonraki sağlık durumunu da etkilemeyecek şekilde, olabildiğince erken dönemde sonlandırılması önerilir.

Kedilerde Üreme Fizyolojisi

Dişilerde üreme organları; yumurtalık, yumurta kanalı, rahim, vajina ve vulvadan oluşur. Bu organlarının şekli ve fonksiyonları, yaş ve üreme dönemine göre değişiklik gösterir. Karın boşluğunda, böbreklerin hemen gerisinde yer alan bir çift yumurtalık hem hormon üretimi hem de yumurta üretiminden sorumludur. Gebelik süresince yavrular rahim içerisinde gelişimini sürdürürler ve doğum sırasında hem kaslar hem de kemiklerle çevrili olan doğum kanalından geçerek dünyaya gelirler.

Genel olarak kediler üreme dönemi bakımından mevsimsel özellik gösteren hayvanlardır. Bununla birlikte insanlarla beraber yaşamaya uyum sağlayan kediler için hem evlerimiz hem de sokaklar doğal yaşam ortamına dönüşmüş, üreme dönemleri de buna adapte olmuştur. Sokaklardaki kedilerde çiftleşme faaliyetleri özellikle ilkbahar aylarında yoğunlaşırken evlerimizde yeterli yiyecek, sıcaklık ve ışık kaynağına sahip kediler için bu dönem neredeyse tüm yıla yayılmıştır. Kedilerin üreme dönemi olarak genellikle Şubat ve Mart ayları öne çıkmakta, artan gün ışığı süresi bunda önemli rol oynamaktadır. Sonbahar aylarında üreme faaliyetleri iyice azalmakta ve dişiler dinlenme dönemine geçmektedir.

Doğdukları mevsim, ırk, çevre koşulları ve canlı ağırlık gibi faktörlere bağlı olarak 6-9 aylık yaşta ergenliğe ulaşan kediler için uygun çiftleştirme dönemi olarak 1,5 ila 7 yaş aralığı önerilmektedir. Bununla birlikte sonbaharda doğan bazı yavruların izleyen ilkbaharda henüz 4 aylıkken ergenliğe ulaştığı durumlarla da karşılaşılabilir. Daha yaşlı kedilerde üreme dönemleri düzensizleşmekte, doğan yavru sayısında azalma ile birlikte artan sayıda düşük olgularıyla karşılaşılabilir.

Kedilerin çiftleşme dönemi olarak da adlandırılan kızgınlık evresinin süresi de yine ırk, ortamda erkek kedi varlığı, çevre ve beslenme gibi faktörlere bağlı olarak değişebilir. Dişi kedinin erkek kediye çiftleşme izni vermesiyle başlayan ve çömelme, bağıрма, yuvarlanma, belin çukurlaştırılması ve kuyruğu yana alma gibi fiziksel davranış değişiklikleri görülen bu dönemin süresi genelde bir hafta olsa da üç haftaya kadar uzayabilir.

Yumurtlama sürecinin tamamlanabilmesi için dişi kedinin birçok kez çiftleşmesi gerekebilir ve bu günlerce sürebilir. Eğer dişi kedi çiftleşmez ya da yumurtlama şekillenmezse yaklaşık bir hafta sonra kedi tekrar kızgınlık dönemine girer. Bazı kediler çiftleşmeden de yumurtlayabilir. Yumurtlama sonrasında eğer gebelik

şekillenmezse kedi yaklaşık 1-1,5 ay kadar sürebilen bir hayali gebelik dönemi geçirir ve sonrasında yeniden kızgınlık göstermeye devam eder.

Çiftleşme sonrasında yumurtlama ve dölleme şekillenirse 58 ila 72 gün aralığında değişmekle birlikte ortalama 63-65 gün süren gebelik dönemi başlar.

Kedilerde Gebelik ve Doğum

Gebeliğin izlenmesi ve gebelikte bakım ile birlikte doğum süreci tüm hayvan dostları tarafından iyi bilinmelidir. Bu sayede sürece ilişkin riskler azaltılarak muhtemel sorunlar engellenebilir. Sürecin doğru yönetilebilmesi için gebelik tanısının olabildiğince erken yapılması önerilir. Gebelik tanısı için kullanılan en yaygın ve kolay yöntem ultrasonografidir ve günümüzde neredeyse her veteriner kliniğinde ultrasonografi ile gebelik tanısı genellikle çiftleşmeyi izleyen 20.-25. günlerden itibaren rahatlıkla yapılabilmektedir. Hayvan dostlarının dikkatini çekebilecek gebelik belirtileri ise öncelikle kızgınlığın kesilmesi, iştah artışı ve kilo alma, daha uzun uyku süreleri, meme uçlarında kızarma, karın bölgesinde genişleme ve bazı kedilerde kusma olarak sıralanabilir.

Gebeliğin sorunsuz bir şekilde tamamlanabilmesi ve yavruların sağlıklı dünyaya gelebilmesi için gebelik süresince annenin özenle takip edilmesi ve gerekli uygulamaların zamanında yapılması şarttır.

Ancak gerçekten sağlıklı bir anne sağlıklı yavrular doğurabilir. Henüz kendi vücut gelişimlerini tamamlamadan çok erken yaşta gebe kalan kedilerin ilk doğum sürecini atlatmaları zor olacaktır. Bu nedenle sorumluluğunu üstlendiğimiz kedilerimizin kontrolsüz bir şekilde çiftleşmelerine olanak sağlamamalıyız.

Yavruların beslenmesinde çok büyük bir rolü olan kolostrum ya da ağız sütü dediğimiz ilk sütün kalitesi annenin aşılama-bağışıklık ve beslenme durumuyla yakından ilişkilidir. Aşılama programlarının ve parazitlere karşı ilaç uygulamalarının gebelik öncesinde tamamlanması önerilir. Gebelik ve emzirme döneminde

kullanımı onaylanmış, güvenli aşılar ve antiparaziter ürünler de veteriner hekiminiz kontrolünde uygulanabilir

Gebelik anne kedi için de riskler oluşturabilen bir süreçtir. Bu süreçte kedinin vücut ağırlığında ilk günden başlayarak sürekli bir artış görülmekte, gebeliğin sonunda annenin vücut ağırlığı yaklaşık olarak 1,2 ila 1,4 katına çıkabilmektedir. Bu dönemde aşırı yağlanma doğumda problemlere yol açabilir. Özellikle protein ihtiyacının arttığı gebelik sürecinde doğru bir beslenme programı ile doğum öncesi ve sonrasında görülen bazı hastalıkların da önüne geçmek mümkündür.

Genellikle kendi seçtikleri yerde doğuran kedilerin, daha rahat ve kontrol altında doğum yapabilecekleri ve sonrasında da yavrularıyla ilgilenebilecekleri özel bir doğum bölmesi hazırlanarak beklenen doğum zamanından 3 hafta kadar önce buraya yerleştirilmeleri ile çevreye alışmaları ve güvende hissetmeleri sağlanabilir. Annenin kendini güvende hissedeceği bir ortam sağlanması gerektiği unutulmamalıdır. Normalde sürekli dışarı çıkabilen bir kedi, kapalı yerde tutulmaya zorlanırsa strese girmesine neden olabilir.

Kolay temizlenebilen bir malzemeden yapılması önerilen doğum bölmesi yeterli büyüklükte olmalı, anne kedinin içine zorlanmadan girip çıkabileceği, ancak yavruların biraz büyüdükten sonra dahi kolayca dışarı çıkamayacakları yükseklikte olmalıdır. Bölmenin zemininde ise yumuşak minder üzerine serilen hasta bezleri gibi pratik ve kolay temizlenebilir materyaller tercih edilmelidir.

Doğum zamanı yaklaşan kediler daha sessiz ve kuytu yerler aramaya başlarlar. Hareketlerinde bir miktar azalma dışında çoğu kez doğuma birkaç saat kalana kadar başka bir belirti de görülmeyebilir. Evde yaşayan kedilerin sahiplerine yakınlık gösterdiği durumlar da mümkündür. Gebeliğin son günlerinde meme bezleri iyice dolgunlaşır ve meme başlarının rengi pembeye döner. Son gün içerisinde önce süt salgısı gelmeye başlar ve daha sonra da vücut sıcaklığında düşme görülür.

Gebeliğin sonunda rahimde kasılmalarla birlikte doğum kanalı açılmaya başlar. Bu ilk aşamayı takiben yavruların çıkışıyla doğumun ikinci aşaması tamamlanır ve yavru zarlarının uzaklaştırılması ile de üçüncü aşama sona erer. Doğumun 2 ila 12 saat kadar süren ilk aşamasında kediler genelde huzursuzdur ve sık sık işeme pozisyonu alabilirler. Bu dönemde az miktarda ve şeffaf veya kahverengi bir vajinal akıntı gelebilir. Meme başlarının belirgin şekilde uzadığı ve büyüdüğü dikkat çeker. Annenin karın bölgesinde gözle de görülebilen kasılmaların başlamasını takiben genellikle 1 saat içerisinde ilk yavru dünyaya gelir. Kedinin daha çok miyavladığı veya yüksek sesle bağırduğu bu dönemde hayvan sahipleri endişelenebilir. Ancak müdahale etmeden önce kediye doğumunu tamamlayabilmesi için süre verilmelidir. İlk yavrunun doğumunu takiben 5-60 dakika aralıklarla diğer yavrular dünyaya gelir. Tüm yavruların doğumu genelde 6 saat içerisinde tamamlansa da bazen bu süre 24 saate kadar uzayabilir. Bir batında doğan yavru sayısı 1 ila 14 arasında değişmekle birlikte genelde 4 yavru doğuran kedilerin aynı batında farklı babalardan yavrular doğurabileceği de unutulmamalıdır.

Doğan yavrularını yalayarak üzerindeki zarları ve sıvıları uzaklaştıran anne aynı zamanda yavruların solunumunu da uyarır. Doğumun üçüncü aşaması anne karnında yavruları koruyan ve beslenmesini sağlayan plasentaların (yavru zarları, eş) uzaklaştırıldığı dönemdir ve 2 saat içerisinde tamamlanır. Tecrübesiz ya da uzayan doğum süreci nedeniyle yorgun düşen anneler yavruları ile ilgilenemeyebilir. Bu durumda yavruların hızla kurulanması ve göbek kordonunun bağlanarak temizlenmesi önerilir.

Çevre şartlarındaki ani değişimler ya da stres faktörleri doğumun 12-24 saat kadar durmasına ve anne kedinin sanki doğum bitmiş gibi davranmasına yol açabilir. Bu nedenle özellikle az sayıda yavru doğuran kedilerin gözetim altında tutulması önerilir.

Doğum sürecinde annede iştahsızlık, halsizlik, kötü kokulu ve yeşilimsi renkte akıntı veya doğan yavrulara ilgisizlik gibi durumlar fark edildiğinde veteriner hekime başvurulmalıdır.

Güç doğum olarak adlandırılan doğumun yardımsız gerçekleşememe durumuna köpeklere oranla kedilerde daha az rastlanıyor olsa da görülme oranı %6'ya yaklaşabilir. Melez ırklarda daha nadir görülen güç doğum olguları uzun ve dar kafa yapısına sahip Siyam gibi veya geniş ve kısa kafa yapısına sahip İran gibi kedi ırklarında çok daha yüksek oranlarda gözlenebilir.

Güç doğum nedenleri arasında anne kedinin doğum kanalının darlığı, rahim kaslarında tembellik, yetersiz beslenme ya da obezite veya metabolizma hastalıkları gibi anneyle ilişkili birçok neden yer alabileceği gibi normalden büyük ya da anomalili yavrular veya ölü yavrular gibi yavrularla ilgili nedenler de yer alabilir. Güç doğum ve müdahale kararı vermede kedinin yaşı, daha önce doğum yapıp yapmadığı, çiftleşme tarihi vb. anneye ilişkin birçok bilgi önemlidir.

Kedilerde ilaç uygulamaları ile güç doğumun tedavi şansı köpeklere oranla düşüktür. Her üç kediden ancak biri ilaç uygulamalarına yanıt verdiği için kedilerde güç doğum tedavisi amacıyla sezaryen operasyonuna daha fazla başvurulur. Operasyonun anne ve yavrular açısından çeşitli riskleri bulunur, ayrıca anesteziye bağlı olarak annelik davranışlarında 24 saat kadar sürebilen bir zayıflık da oluşabilir. Anne ve yavrular operasyon sonrasında sakın, loş ve ılık bir ortama alınırlar.

Kedilerde Doğum Sonrası Bakım

Bağışıklık sistemleri ve vücut sıcaklığını ayarlama yetenekleri henüz yeterli olmadığı yeni doğan yavrular dış etkilere karşı savunmasızdır. Doğumu izleyen ilk hafta içinde %30'a varabilen yavru kayıplarını azaltmak için yavruların ve annenin dikkatli ve doğru şekilde izlenmesi şarttır. Kedinin ortalama altı hafta süren süt verme dönemi boyunca optimum düzeyde beslenmesi sağlanmalıdır.

Anne kedinin meme başları süt salgısı yönünden kontrol edilerek gerektiğinde elle

besleme için hazırlık yapılır. Uzun tüylü kedilerin memelerinin çevresindeki ve genital bölgelerindeki kılların kesilmesi, doğum esnasında ve sonrasında annenin kendini temizlemesi ve yavruların memeye daha rahat ulaşmasını sağladığı için önerilir.

Doğum sürecine bağlı olarak annede kıskançlık gibi psikolojik değişiklikler de oluşabilir. Yavrularını koruma içgüdüğü normalde iyi huylu olan kedilerin, sahiplerine karşı bile agresif olmasına yol açabilir. Yavrularla çok fazla oynamak ve anneden uzaklaştırmak annenin onlarla ilgilenmemesine ve hatta öldürmelerine bile neden olabilir.

Kediler genelde doğumu izleyen ilk 1-2 gün içinde yavrularının yanından ayrılmazlar.

Yavruların 2-3 saatte bir 2-3 ml kadar süt emdiği bu dönemden sonra büyümeye devam eden yavruların emdiği süt miktarının da artmasıyla anne yavrularını birkaç saatliğine yalnız bırakabilir.

Yeni doğan yavruların hayatta kalabilmesi onlara uygun çevre şartlarının sağlanmasına, yeterli miktarda beslenebilmelerine ve uyuyabilmelerine ve ayrıca idrar ve dışkılarını düzenli çıkartabilmelerine bağlıdır. Anne kedi yavrularının anüs ve genital bölgesini düzenli aralıklarla yalayarak idrar ve dışkı çıkışını uyarır. Eğer anne yavrularla ilgilenmiyorsa üç hafta tamamlanıncaya kadar yavruların her beslenmesinden sonra hafif nemli bir pamuk ile bu masajlar yapılmalıdır.

Doğumu izleyen ilk üç hafta boyunca neredeyse sadece uyuyan ve 2-3 saatte bir annelerini emen yavrular normalde uyandıklarında bağırılmazlar. Ancak 10-15 dakikadan uzun süren ve artan bir ağlama ile huzursuzluk belirtileri varsa ağrı, üşüme veya annenin ilgisizliği akla gelmelidir. Anneyi emiyor olsalar da sürekli ağlayan, uyuşuk veya ağırlık artışı olmayan yavruların yeterli beslenemediği düşünülmeli,

bu gibi durumlarda yavrulara 2-3 saatte bir 2-3 ml kadar süt ikame yemi kullanılmalıdır.

Doğum sonrası dönemde henüz kendi vücut sıcaklıklarını ayarlayamadıkları için yavruların bulunduğu çevrenin sıcaklığı da önemlidir. İlk günler için 30-32°C sıcaklık ve %55-60 nem oranı idealdir. Anneden ayrı duran ve ıslak kalan yavrular vücut sıcaklıklarını hızla kaybederler. Bu yavruların önceden ısıtılmış havlu gibi pamuklu materyallerle kurulanması önerilir.

Doğum sonrasında ilk iki hafta içinde anne kedide şekillenebilen meme veya rahim enfeksiyonları gibi hastalıklara bağlı olarak oluşan zararlı maddelerin, süt yoluyla yavrulara geçerek onları da zehirleyebileceği unutulmamalı, annenin sağlık durumu düzenli olarak izlenmelidir.

Kedilerde Üremenin Denetlenmesi

Sorumluluğunu üstlendiğimiz henüz çok genç bir kedi için üreme konusu öncelikli bir konu gibi görünmez. Ancak ergenliğe ulaşmalarıyla birlikte yetişkin bir kedi haline gelen dişiler sürekli miyavlayarak kızgınlık davranışlarını göstermeye ya da erkekler keskin kokulu idrarı ile evinizdeki neredeyse her yeri işaretlemeye başladığında bu konu önem kazanır.

Kediler yüksek üreme performansı gösteren hayvanlardır. Kontrolsüz üremeleri durumunda ekonomik, sosyal ve sağlıkla ilgili birçok sorun ortaya çıkabilir. Kısa gebelik süresi ve bir batında doğurdıkları yavru sayısının çokluğu ile birlikte ortalama 8-10 yıl devam eden aktif üreme süreci nedeniyle üreme fonksiyonlarının kısıtlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca kızgınlık dönemlerindeki davranışları, kısa süre içerisinde tekrar tekrar gebe kalma olasılıkları, doğuma bağlı problemler gibi nedenler de üremenin denetlenmesini zorunluluk haline

getirmektedir. Bu amaçla özellikle operatif girişimler tercih edilmektedir. Çeşitli ilaçlarla yapılan kızgınlık baskılama girişimleri, yan etki riskleri nedeniyle ancak sadece operasyon seçeneği olmadığında, veteriner hekimler tarafından ve detaylı bir muayene sonrasında yapılabilir.

Ergenliğe girme yaşları ırka ve doğdukları mevsime göre büyük değişiklik gösterdiğinden kedilerin kısırlaştırma operasyonunun ne zaman yapılacağı hakkında tam bir dönem söylemek zordur.

Dişi ve erkek kedilerde ergenliğin beklenmesi gerektiği kanaati geçmişte yaygın olsa da daha sonra bu görüşten vazgeçilmiştir. Ergenlikten önce kısırlaştırılan dişi kedilerde herhangi bir sorunla karşılaşmadığı, ayrıca 6 aylık yaştan önce kısırlaştırılan dişi kedilerde meme kanseri riskinin ileri yaşlarda kısırlaştırılanlara oranla çok daha düşük olduğu gösterilmiştir. Bununla birlikte kısırlaştırılmayan dişilerde yaşla birlikte artan oranlarda rahim enfeksiyonları ve yumurtalık kanserleri ile karşılaşabilmektedir. Ergenlik öncesinde yapılan kısırlaştırma operasyonunun daha kısa sürede tamamlandığı ve kedi için daha stressiz olduğu da bilinmektedir.

Önerimiz, 4 aylık dişi kedinizin öncelikle bir veteriner hekim muayenesinden geçirildikten ve onayı alındıktan sonra kısırlaştırılmasıdır.

Erkek kedilerin ev içerisinde işaretleme yaptığı, çiftleşmek için dışarı çıkma isteğinin arttığı, insanlara ve evdeki diğer hayvanlara karşı agresifleştiği görüldüğünde kısırlaştırma akla gelmektedir. Çeşitli hormonlarla bu davranışlar geçici olarak baskılanabilse de ergenliğe ulaşan erkek kedilerin de cerrahi olarak kısırlaştırılması önerilir.

Hem dişi hem de erkek kedilerin kısırlaştırılma sonrasında kilo alma riski bulunur. Beslenme programı buna göre düzenlenmelidir.

KÖPEKLERDE ÜREME YÖNETİMİ

Köpeklerde Üreme Fizyolojisi

Kedilerdekine benzer şekilde köpeklerin üreme organları da yumurtalık, yumurta kanalı, rahim, vajina ve vulvadan oluşur.

Ergenlik, cinsiyete özgü fiziksel, hormonal ve davranışsal değişikliklerin görülme-ye başladığı dönemdir ve dişi köpeklerdeki en belirgin işaret kanlı vajinal akıntının görülmesidir. Ergenliğe girme yaşı cinsiyete, ırka, bakım ve beslenme durumlarına göre farklılık gösterir. Bundan dolayı köpekler için kesin bir ergenliğe girme yaşı söz konusu değildir. Örneğin dişiler, erkeklere göre ergenliğe daha erken yaşta erişirler. Ayrıca ırk ne kadar büyükse ergenliğe geçiş de o kadar gecikir. Genellikle 6-14 ay arasında ergenliğe erişen köpeklerin çiftleştirme için ideal dönemi 2-6 yaş aralığı olarak kabul edilir.

Ergenliğe erişen dişiler yılda bir ya da iki defa kızgınlık dönemine girerler. Kızgınlıklar arasındaki süre mevsim ya da gün ışığı süresinden bağımsız olarak 4 ile 10 ay arasında değişebilir.

Köpeklerin bir batında dünyaya getirdiği yavru sayısı köpeğin ırk büyüklüğüne bağlı olarak değişir, 1-3 yavru doğuran küçük ırkların yanı sıra 10-15 yavru doğuran büyük ırklar da mevcuttur.

Ortalama 9 gün (1-22 gün) süren ve kanlı vajinal akıntı ile karakterize kızgınlık öncesi dönemi, yine ortalama 9 gün (1-24 gün) süren kızgınlık dönemi izler. Huzursuzluk, iştahsızlık, sık su içme ve işeme ile birlikte yalanma davranışlarında artış görülmesi akla kızgınlık öncesi dönemi getirmelidir. Kanlı akıntının şeffaf bir hale döndüğü kızgınlık döneminde vajinadaki ödem azalarak dişiyi çiftleşmeye hazırlar. Kızgınlık dönemindeki bir köpek havlama, inleme, kuyruğunu yana doğru çekme, yalanma, bel bölgesine yapılan basınca yanıt verme ve erkeği ara-

ma gibi davranışlar gösterir ve dönem boyunca defalarca çiftleşebilir. Aynı batında farklı babalardan yavrular doğabilir. Çiftleşme sırasında erkek ve dişi genital organların en az 2-3 dakika süreyle birbirine sıkıca tutulması (kenetlenme, kilitlenme) gebelik için gereklidir. Bazen 45 ila 60 dakikaya uzayabilen kilitlenme sırasında köpekler ayırılmaya çalışılmamalıdır.

Kızgınlık sonrasında değişen hormon düzenine bağlı olarak gebe veya gebe olmayan köpeklerde kimi davranış değişiklikleri ve yem tüketiminde azalma gözlenebilir.

Kızgınlığı izleyen 2-3 aylık ara dönemde köpek, gebe kalsa da kalmasa da üreme organlarında ve meme bezlerinde gebeliktekine benzer değişimler şekillenir ve yalancı gebelik olarak da bilinen belirtiler ortaya çıkabilir. Daha sonra köpek üreme aktivitesi yönünden dinlenme sürecine, 3-4 ay kadar süren sakin döneme geçer.

Gebeliğin ikinci yarısından itibaren başlayan vücut ağırlığındaki artış oranı %50'yi bulabilir. Karında genişleme özellikle çok yavrulu gebeliklerde 40. gün dolayında artmaya başlar ve son iki hafta içinde iyice belirginleşir. Aynı dönemde meme bezlerinde de gelişim dikkat çeker.

Kızgınlık süresindeki bireysel farklılıklar, yumurtlama sürecinin geniş zaman aralığında oluşabilmesi, köpeğin farklı günlerde farklı erkeklerle çiftleşebilmesi gibi nedenlerle döllenme zamanının yani gebelik başlangıcının tam olarak belirlenmesi zordur. Hayvan sahibinin vereceği çiftleşme zamanı ve sayısına ilişkin bilgi önemlidir.

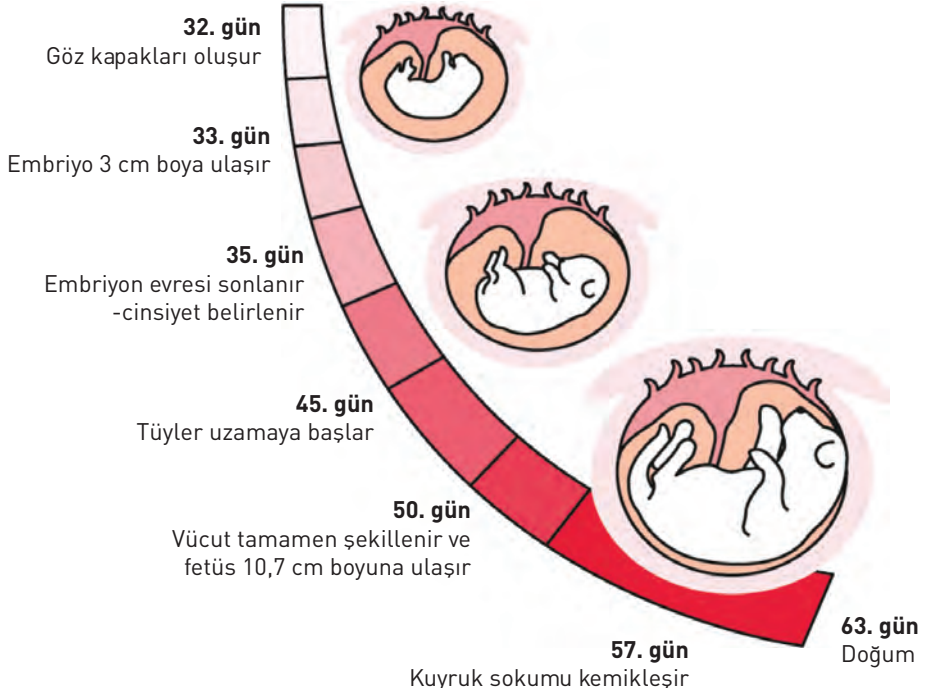
Ultrasonografi güvenilir bir tanı yöntemi olarak 20.-25. günlerden itibaren gebelik tanısında ve izlenmesinde kullanılır.

Köpeklerde Gebelik ve Doğum

Pratikte köpeğin ilk çiftleşmesini izleyen 63.-65. günlerde doğuracağı varsayılsa da doğumlar 56. ila 72. günler arasında şekillenebilir.

KÖPEKLERDE GEBELİK SÜRECİ

Çiftleşme

Gebelik süresince beslenme hem anne hem de yavruların sağlığı açısından önemlidir. Gebelik sürecinde annenin nabızı, kalp atımı, oksijen tüketimi, mide içi basınç artar ve mide boşalma zamanı uzar. Annenin alacağı enerji miktarı artırılmalı, günlük rasyon protein, yağ, vitamin ve mineraller yönünden desteklenmelidir.

Aşılama programlarının ve parazitlere karşı ilaç uygulamalarının gebelik öncesinde tamamlanması önerilir. Gebelik ve emzirme döneminde kullanımı onaylanmış, güvenli aşılar ve antiparaziter ürünler de veteriner hekiminiz kontrolünde uygulanabilir. Sağlıklı ve aşıları tamamlanmış annelerin, doğumla birlikte üretecekleri kolostrumda yavrularını enfeksiyonlara karşı koruyacak daha çok antikor bulunur.

Gebelik sırasında yoğun egzersiz strese neden olabilir. Düzenli kısa yürüyüşler ve hafif oyunlar yeterli olacaktır. Son üç hafta içerisinde diğer hayvanlarla teması da azaltılabilir. Özellikle küçük çocukların ileri gebe köpeğe yaklaşımları sınırlandırılabilir ya da köpekleriyle daha dikkatli ve yavaş oynamaları yönünde uyarılmaları önerilir.

Köpekler doğum sürecinde çevresel stres faktörlerine karşı oldukça duyarlı oldukları için güç doğumların önlenmesi açısından beklenen doğum tarihinden en az 7-10 gün önce doğum yapacakları yere alınarak ortama alışmaları sağlanmalıdır. Bu ortamın uygun büyüklükte, sakın, sıcak, havadar ancak cereyan olmayan, diğer hayvanlardan uzak ve annenin içinde rahatlıkla hareket edebileceği bir yapıda olması önerilir.

Yaklaşan doğum zamanı anne köpekte kimi davranış değişimleri ve belirtilerle kendini göstermektedir. Durgunluk, hareketlerde yavaşlama, doğum yapacağı yeri hazırlama, memelerde dolgunluk, karın kaslarında gevşeme, vücut ısısında düşme bunlardan bazılarıdır. Bu dönemde annenin beslenmesine ayrıca dikkat edilmeli ve özellikle kabızlığa neden olabilen gıdalardan kaçınılmalıdır.

Diğer türler gibi köpeklerde de doğum 3 aşamada gerçekleşir. İlk aşama rahim ağzının açılmasıyla, ikinci aşama yavruların doğumuyla ve son aşama ise plasentanın atılmasıyla tamamlanır.

Sık solunum, yalanma, huzursuzluk, yalnız kalma isteği, kusma ve iştatsızlık gibi belirtilerle kendini gösteren birinci aşama ortalama 4 saatte tamamlansa da bazen bu süre 12 saate hatta ilk doğumunu yapacak genç köpeklerde 36 saate kadar uzayabilir.

Köpeklerde doğum sürecine müdahale etmeden izlemek önemlidir. Köpeği rahatsız etmeden her şeyin normal seyrinde olup olmadığını takip etmek gerekir. Köpeğin kendine doğum için seçtiği yerden çıkarılması, yerinin değiştirilmesi, başka köpeklerin ya da yabancıların bulunduğu yerlere alınması ve gürültü gibi nedenlerle başlayan doğumu durabilir veya güçleşebilir. Bu nedenle köpeğin doğum yapacağı ortamın önceden hazırlanması, hayvanın buraya alıştırılması ve doğum sırasında gerekmedikçe rahatsız edilmemesi önerilir.

Yavru sayısına göre değişse de genelde 3-12 saat süren ikinci aşamada rahimdeki kasılmaların şiddeti ve sıklığı artar ve buna karın kasları da eşlik eder. Bu dönemde vajinadan koyu yeşil renkte bir akıntı gelir. İlk yavrunun doğumu genelde 30 dk. içerisinde tamamlanır. İzleyen yavrunun doğumuna kadar geçen süre 5-60 dk. arasında değişir.

Doğum süreci genelde 3-4 saat içerisinde tamamlanır. Ancak yavru sayısının fazla olması durumunda özellikle son yavrulardan önce annenin 4 saate kadar uzayabilen sürelerle dinlendiği ve tüm yavruların doğum sürecinin 24 saate çıkabildiği de bilinmektedir.

Doğumun üçüncü ve son aşaması ise plasentanın atılma sürecini kapsar ve genellikle 5-15 dk. içerisinde tamamlanır. Genellikle her yavrunun doğumu sırasında yavru ile birlikte gelen zarlar anne tarafından yavru temizlenirken yenilmektedir. Anne doğan yavruları ile kısa bir süre için ilgilenip onları yalayarak temizledikten sonra kendi vücudunu yalamaya ve doğum sürecine devam eder. Bazı köpeklerin her yavru ile tek tek ilgilenmediği ve tüm yavrular doğana kadar onları ihmal ettiği görülebilir. Köpekler ölü doğan ya da zayıf görünümlü yavrularla ilgilenmeyebilir ya da onları da yiyebilirler.

Güç doğum sıklığı %2-5 arasındadır ve özellikle brakisefalik ırk (Boxer, Bulldog vb) köpeklerde daha yüksek oranda karşılaşılır. Rahim tembelliği ve doğum kanalında darlık önemli güç doğum nedenleridir. Çoğu kez yavruların hayatını riske atmamak için doğrudan sezaryen operasyonuna başvurulurken bazı olgularda da ilaçlarla doğum süreci desteklenebilir. Her iki durumda da annede genel düşünlük, iştahsızlık, kan kaybı, ağrı ve enfeksiyon gibi problemler olasıdır ve normal doğum yapanlara oranla annelik davranışlarında ve süt üretiminde azalma görülebilir.

Köpeklerde Doğum Sonrası Bakım

Doğum sonrasında hem anne hem de yavrular yakından takip edilmelidir. Uygun barınma ve beslenme koşulları oluşturulmalı, özellikle annenin akıntı, ateş, iştah ve yavrulara ilgisi izlenmelidir.

Vajinal akıntı doğum sonrası ilk 2-3 gün için kırmızı renkte ve sulu kıvamda iken ilk hafta sonunda kırmızı kahverengi ve daha mukoz bir akıntı haline geçer. Akıntının miktarı giderek azalmalı ve rengi açılarak doğum sonrası 3 haftada tamamen kesilmelidir. Bu süreçte kötü kokulu veya krem renkli akıntı gelmesi durumunda veteriner hekime başvurulmalıdır.

Doğum öncesinde ve doğumu izleyen 2-3 hafta içerisinde görülen ve huzursuzluk, sinirlilik, inleme ve solunumda artış gibi belirtilerle ortaya çıkan metabolik hastalıklar bilinç kaybı, solunumun durması ve hatta ölüme yol açabilir. Küçük boy ırklarda ve çok sayıda yavru doğuran köpeklerde bu duruma ayrıca dikkat edilmelidir.

Normalde anne yavrularıyla tek tek ilgilenir, hızlı bir şekilde kurular ve üzerlerindeki zarlari temizler. Sağlıklı bir yavru kısa süre içinde hareketlenerek ağlamaya başlar. Annenin ilgilenmediği durumda kuru ve sıcak bir havlu yardımıyla yavruların göğüs bölgesine masaj yapılarak solunumu uyarılır, burun ve ağız çevresindeki sıvı ve mukus temizlenir.

Yavruların ilk 12-24 saat içinde kolostrum alması hastalıklara karşı bağışıklık kazanmaları açısından çok önemlidir. Yavru sayısının çok olması, yetersiz veya anormal süt salgısı ya da annenin ölmesi gibi durumlarda yavruların beslenmesi için ikame mamalar kullanılır.

Genellikle 10 günlük olduğunda ayağa kalkabilen yavrular vakitlerinin çoğunu uyuyarak geçirir, kulaklarının açıldığı ve idrar-dışkı kontrolüne başladıkları dönem olan üçüncü haftadan sonra ise çevrede rahatlıkla gezinebilirler.

Köpeklerde Üremenin Denetlenmesi

Köpeklerde üreme yönetimiyle ilgili talep, hayvanın bulunduğu ortama ve sahibinin bu konuya yaklaşımına bağlıdır. Köpeklerinden yavru elde etmek isteyenler dişilerde kızgınlık dönemini öne çekmek ya da bazen ertelemek için veteriner

hekimlere başvurmaktadır. Hormonlarla yapılan bu girişimler öncesinde ve sonrasında köpeğin detaylı bir jinekolojik muayeneden geçirilmesi önemlidir.

Köpekler de kediler gibi üreme performansı yüksek hayvanlardır. Özellikle ülkemizdeki sokak hayvanları varlığının önemli bir nedeni sahipli köpeklerin kontrolsüz bir şekilde çoğalması ve doğan yavruların sorumsuzca sokaklara terk edilmesidir.

Hem dişi hem de erkek köpeklerin kısırlaştırılmaları ile hayvan sağlığı üzerine olumlu etki oluşur. Çiftleşme dönemindeki istenmeyen saldırgan davranışlar azalır, gebelik ve doğum süreçlerine bağlı riskler ortadan kalkar ve dişilerde kızgınlık öncesi dönemde görülen kanama gibi ev içerisinde arzu edilmeyen durumların önüne geçilir.

Dişi köpekler için ideal kısırlaştırma zamanı ergenlik öncesi dönemdir. Bu dönemde üreme organları inaktif ve küçük yapıda olduğu için daha kısa sürede tamamlanan operasyonun köpekler üzerinde oluşturacağı stres de daha azdır. Küçük boy ırklar için 6-10 ay, orta boy ırklar için 12-14 ay ve büyük boy ırklar için 18-24 ay olan beklenen ergenliğe geçiş yaşlarının dikkate alınması önemlidir. Veteriner hekim, köpeğinizi muayene ederek vücut gelişimini değerlendirdikten sonra en uygun zamanı size önerecektir.

Ergenlik öncesinde yapılan kısırlaştırma operasyonları ile meme kanseri ve rahim enfeksiyonları gibi köpeğin hayatını riske sokan hastalıkların görülme olasılığı da büyük oranda düşecektir.

Erkek köpekler için önerilen kısırlaştırma zamanı da ırka göre değişse de genellikle 12 ay sonrası uygundur.

Hem dişi hem de erkek kedilerin kısırlaştırılma sonrasında kilo alma riski bulunur. Beslenme programı buna göre düzenlenmelidir.

İNTERVET VETERİNER İLAÇLARI LTD. ŞTİ.

Esentepe Mahallesi Büyükdere Cad.
No:199 Levent 199 Ofis Bloğu Kat:13 34394
Levent-İstanbul
Tel: 0 212 336 1000
Fax: 0 212 355 7716
e-Posta: evcilhayvan@merck.com

Copyright © 2022 Merck & Co., Inc., Rahway, NJ, USA
and its affiliates. All rights reserved.

ROYAL CANIN TURKEY EVCİL HAYVAN ÜRÜNLERİ TİC. LTD. ŞTİ.

Esentepe Mh. Büyükdere Cad., No:127,
Astoria Kuleleri, A Blok, Kat:1, 34394
Şişli-İstanbul
Tel: 0 212 370 06 70
Fax: 0 212 370 06 71
e-Posta: iletisim@royalcanin.com

©ROYAL CANIN SAS 2022. ALL RIGHTS RESERVED.

İLK
ON İKİ
AYIM

MSD
Hayvan Sağlığı

ROYAL CANIN